

**Šiaulių universitetas
Edukologijos fakultetas
Edukologijos katedra**

Inga Pakeltytė
Švietimo kokybės vadybos studentė

**I – III gimnazijos klasių mokinių mokymo(si) motyvacijos vaidmuo
mokymo(si) kokybei.**

Magistro darbas

Mokslinis vadovas (ė)
doc. Dr. A. Gumuliauskienė

Šiauliai, 2009

Darbas originalus.....Inga Pakeltytė
(studento parašas)

TURINYS

Magistro darbo santrauka.....	3
SUMMARY.....	4
ĮVADAS.....	5
1. MOKYMO(SI) KOKYBĖS IR JOS SĄSAJŲ SU MOKYMO(SI) MOTYVACIJA PROBLEMATIKA MOKSLINĖJE LITERATŪROJE.....	8
1.1. Mokymo(si) kokybės samprata ir reikšmingumas.....	8
1.2. Mokymo(si) kokybę lemiantys veiksniai.....	12
1.3. Mokymo(si) kokybė ir jos sąajos su mokymo(si) motyvacija.....	15
2. MOKYMO(SI) MOTYVACIJA IR JOS AKTUALUMAS.....	19
2.1. Mokymo(si) motyvacijos samprata, reikšmingumas, ją įtakoiantys veiksniai.....	19
2.2. Mokymo(si) motyvai ir jų klasifikacijos.....	21
2.3. Mokymo(si) motyvacijos raidos ypatumai paauglystės amžiuje.....	24
2.4. Šeimos vaidmuo ugdant paauglio mokymo(si) motyvaciją.....	28
2.5. Nūdienos mokymo(si) motyvacijos problemos.....	31
3. EMPIRINIO TYRIMO DUOMENŲ ANALIZĖ.....	34
3.1 Tyrimo tikslas.....	34
3.2 Tyrimo metodika.....	34
3.3. Tyrimo imtis.....	34
3.4. Tyrimo rezultatai ir jų analizė.....	35
IŠVADOS.....	57
REKOMENDACIJOS.....	59
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	60
PRIEDAI.....	63

I – III gimnazijos klasių mokinių mokymo(si) motyvacijos vaidmuo mokymo(si) kokybei

Tyrimo tikslas – išanalizuoti I – III gimnazijos klasių mokinių mokymo(si) ypatumus ir jų sąsajas su mokymo(si) kokybe.

Tyrimo hipotezė: tikėtina, kad miesto ir rajono gimnazijų mokinių mokymo(si) motyvacijos skirtumai bei jų sąsajos su mokymo(si) kokybe nebus ryškūs.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti mokslinę literatūrą mokinių mokymo(si) motyvacijos ir jos vaidmenis mokymo(si) kokybei klausimais;
2. Išryškinti mokymo(si) motyvacijos reikšmingumą mokymo(si) kokybei;
3. Išanalizuoti mokymo(si) motyvacijos ypatumus paauglystės amžiuje;
4. Parengti kiekybinio tyrimo instrumentą;
5. Empirinio tyrimo pagalba išsiaiškinti miesto ir rajono gimnazijų mokinių mokymo(si) motyvacijos ypatumus ir jų sąsajas su mokymo(si) kokybe;
6. Remiantis tyrimo rezultatais, parengti praktines rekomendacijas.

I – III gimnazijos klasių mokinių mokymo(si) ypatumų ir jų sąsajų su mokymo(si) kokybe analizė leidžia padaryti šias išvadas:

- Miestų ir rajonų gimnazijų mokinių mokymo(si) motyvacija įtakoja mokymo(si) kokybę tik skirtingu laipsniu.
- Tyrimas parodė, kad miesto ir rajono gimnazijose akivaizdūs skirtumais, kurie išryškėja vertinant mokymo(si) ypatumus ir jų sąsajas su mokymo(si) kokybe pagal atskirus rodiklius. Ryškiausi skirtumai aptikti vertinant: mokymo(si) kokybės sampratą, mokymo(si) gimnazijoje pasirinkimo motyvus, mokymo(si) pasiekimus lemiančius veiksniai, mokymo(si) motyvaciją mažinančius veiksniai, pagal dažniausiai mokykloje taikomus mokymo(si) metodus ir pagal darbo grupėse metodo taikymo vertinimą.

Miesto ir rajono gimnazijų mokinių požiūrių analizė išryškino problemiškas sritis susijusias su mokinių mokymo(si) ypatumais ir jų sąsajomis su mokymo(si) kokybe:

- Gimnazijose per didelis mokymo(si) krūvis. Problema aštriausiai pasireiškia vyresniųjų klasių moksleivių atžvilgiu: per stresą, jų santykių su tėvais komplikacijas, pedagogų darbo apsunkinimą laisvalaikio, popamokinės veiklos neprieinamumą, mokymo(si) pasiekimų prastėjimą, dalis jų apkritai nustoja mokytis.
- Miestų ir rajonų gimnazijų mokinių nuomonės apie priežastis, lemiančias mokymo(si) sunkumus: per sudėtingas dalykų turinys, asmeniniai gebėjimai, platus dalykų turinys, todėl galima teigti, kad mokymo(si) programa yra sunki mokiniams, todėl ir kyla mokymo(si) sunkumų.

SUMMARY

The role of teaching/learning motivation of the 1st – 3rd form students of the gymnasium for the quality of teaching/learning

The aim of the research is to analyze the peculiarities of teaching/learning of the 1st – 3rd form students of the gymnasium and their relations with the teaching/learning quality.

The hypothesis of the research: it seems likely that the differences of teaching/learning of the 1st – 3rd form students of the town and district gymnasiums and their relations with the quality of teaching/learning would not be significant.

The analysis of the peculiarities of teaching/learning of the 1st – 3rd form students of the gymnasium and their relations with the quality of teaching/learning allow to make the following conclusions:

- The motivation of teaching/learning of the students from the town and district gymnasiums make influence the quality of teaching/learning in a different degree.

- The research has shown that the differences in the town and district gymnasiums are obvious and they appear in evaluating the peculiarities of teaching/learning and their relations with the teaching/learning quality according to the different indices. The most distinct differences are found in the process of evaluation of the following things: the understanding of the teaching/learning quality, the motivation of the choice of teaching/learning in the gymnasium, the factors that have an impact on the achievements of teaching/learning, the factors that reduce the motivation of teaching/learning that were evaluated according to the methods of teaching/learning most often applied at school as well as the evaluation of the appliance of the method of work in groups. The analysis of attitudes of the students of town and district gymnasiums has highlighted the most problematic spheres that are related with the peculiarities of teaching/learning of the students and their relations with the quality of teaching/learning:

- The strain of teaching/learning in the gymnasiums is too big. The problem appears the most severely in regard to students of the higher gymnasium forms: by stress, the complications of the relations with their parents, making the work of pedagogues more difficult, inaccessibility of the after-school activity, worsening of the teaching/learning achievements, a part of the students cease to study in general.

- The opinions of the students from the town and district gymnasiums about the reasons that have an impact on the difficulties of teaching/learning are as follows: too difficult content of the subjects, personal capabilities, wide content of the subjects; so it is possible to state that the teaching/learning programme is difficult for students thus the difficulties of teaching/learning arise.

IVADAS

Darbo aktualumas. Pasauliui įžengus į XXI amžių, įvairių šalių visuomenės vis labiau siekia žinių kokybės. Tokiu būdu visuomenės mokymo(si) per visą gyvenimą koncepcija suponuoja mokymo paradigmos kaitą į mokymo(si). Ši paradigmos kaita stimuliuoja švietimo funkcijų ir tikslų kaitą, reikalauja naujos švietimo sistemos misijos, o pastaroji išryškina švietimo sistemos modernizavimo būtinybę. Švietimo sistemos modernizavimas yra visas procesas, įgalinantis siekti aukštesnės mokymo(si) kokybės, kuri privalo atitikti daugelį mokslo, technikos, technologijų, kultūros reikalavimų. Švietimui tenka lemiamas vaidmuo bemaž visuose šiuolaikiniuose visuomenės gyvenimo procesuose. Švietimo sistema privalo ugdyti naujos kokybės žmogų, kuris gebės atsakyti į naujus socialinės realybės iššūkius. Kokybiškas išsilavinimas – esminė visuomenės nuolatinio vystymosi ir bendros visuomenės gerovės prielaida. Vienok, šalia diskusijų apie švietimo, ugdymo ir išsilavinimo kokybę, pasaulyje vis rimčiau diskutuojama apie rimtą problemą – funkcinį neraštingumą, t. y. nepakankamus skaitymo, rašymo, skaičiavimo gebėjimus, reikalingus spręsti kasdieninio gyvenimo problemas. Atlikti moksliniai tyrimai rodo, kad vis didėja atotrūkis tarp poreikio aukšto lygio pasiruošimui tose visuomeninio gyvenimo sferose, kur būtinos tvirtos žinios, gebėjimai ir įgūdžiai bei nepakankamo jaunų žmonių, ateinančių į minėtas gyvenimo sferas, išsilavinimo (Švietimas ir mokslas Lietuvoje, 1998).

Ugdymo bei bendrojo išsilavinimo kokybės problema Lietuvos švietimo sistemoje yra viena iš jos prioritetų. Būtent todėl Lietuvos švietimo politikoje vis daugiau dėmesio skiriama tiek švietimo, tiek bendrojo išsilavinimo kokybei. LR Švietimo ir mokslo ministerija deklaravo švietimo kokybę kaip vieną iš švietimo reformos prioritetų ir numatė eilę ugdymo modernizavimo ir švietimo kokybės kėlimo priemonių. Skirtinguose lygmenyse sprendžiami skirtingo lygio klausimai, susiję su ugdymo ir išsilavinimo kokybe. Tačiau mokytojui tenka ypatingas vaidmuo, kadangi pastaruoju metu yra visuotinai pripažįstama, kad pagrindinis ir svarbiausias švietimo kaitos, mokyklos, visuomenės tobulinimo veiksnys yra pedagogas. Edukologinėje literatūroje sutinkama nuomonė, kad mokyklų tobulinimo, kaip sistemingu pastangų pakeisti mokymo(si) sąlygas daugelyje mokyklų galutinis tikslas – efektyvesnis švietimo tikslų įgyvendinimas – neatsiejamas nuo pedagogų kompetencijos (Čiužas E., Briedis V., Adaškevičienė E., 2005).

Galima teigti, kad visuomenės bendrojo išsilavinimo kokybės problemas greičiausiai ir efektyviausiai gali išspręsti mokytojai kartu su mokiniais kasdieninėje veikloje. O tai reiškia tik viena – švietimo kokybės vadyba yra ne tik švietimo politikų, bet ir mokytojų veiklos objektas. (Vilkonienė M., 2007).

Darbo problema. Mokymo(si) motyvacijos problema domino ir tebedomina visus tuos, kurie teorijoje ir praktikoje susiduria su mokymo(si) procesu.

Mokyklos ugdymo kokybės vertinimas – daugialypis ir nenutrūkstamas procesas, reikalaujantis asmeninio bei profesinio švietimo paslaugų teikėjo tobulėjimo. Remdamasis baziniu Tom Cassidy mokyklos vertinimo modeliu Kazakevičius (2004) pabrėžia, kad mokyklos įsivertinimas padeda atskleisti, ką bendruomenė žino apie vidinius procesus, vykstančius nuo indėlio iki rezultato ir lemiančius rezultatų kokybę. Taip formuojama nauja ugdymo proceso stebėjimo ir vertinimo filosofija bei švietimo kokybės vadybos kultūra, leidžianti suvokti savo instituciją kaip visumą ir susitarti dėl jos tobulinimo krypčių. C. Pollit ir kt. (2005) pabrėžia, kad kokybė neegzistuoja atskirai nuo vertybių ir tikslų formavimo – jos reikšmė gimsta šiuose procesuose, ji apibrėžiama bendraujant (Barkauskaitė M., 2003).

Dėl to vertinant švietimo institucijų kokybę, vis dažniau analizuojamas pačių besimokančiųjų ir švietimo paslaugų teikėjų požiūris (Teresevičienė (1997), Gumuliauskienė (2001, 2002, 2008), Jonynienė (2003), Jautakytė (2003), Valiuškevičiūtė ir kt. (2004), Spūdytė, Misiūnas (2004), Kiliuvienė (2005), Čiužas, Adaškevičienė, Navickaitė (2006), Tamošiūnas, Kalvaitis (2007), Šedžiuvienė ir kt. (2007) ir kt.).

Nors kokybės vertinimo objektyvumo ir subjektyvumo dermė problemiška, ugdymo proceso dalyvių požiūrio į ugdymo kokybę analizė ir palyginimas yra labai reikšmingi, padeda nustatyti ir išryškinti probleminius ugdymo kokybės klausimus ir pasiekti susitarimų dėl kokybės efektyvinimo strategijos (Gumuliauskienė A., Gedminienė D., 2008).

Vis dažniau kalbama apie vieną aktualiausių mokyklos problemų - moksleivių mokymo(si) motyvacijos silpnėjimą, pasireiškiantį nenoru mokytis, blogu lankomumu, domėjimosi stoka, užduočių neatlikimu ar visišku pasitraukimu iš mokyklos. Ši Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, paplitusi problema nėra nauja, bet pradėjus įgyvendinti privalomojo pagrindinio mokymo iki tam tikro amžiaus politiką, ji tampa aktuali, nes nemaža dalis moksleivių, neturinčių mokymo(si) motyvacijos, nenori įgyti pagrindinio išsilavinimo, taip papildydami nekvalifikuotos darbo jėgos, bedarbių ar net nusikaltėlių gretas.

Kiekvienos veiklos pradžia, vyksmas ir sėkmė ar nesėkmė priklauso nuo motyvo, todėl labai svarbu tirti mokymo(si) motyvaciją. Moksleivių poreikiai ir siekiai - jų veiklos motyvacijos šaltinis (Barkauskaitė M., 2003).

Tirti gimnazistų mokymo(si) motyvaciją bei ieškoti ją sąlygojančių priežasčių aplinkoje, kurioje gyvena ir veikia gimnazistas, pastūmėjo susiklosčiusi situacija mokykloje: mažėja mokinių poreikis žinioms, mokinių materialinė padėtis neleidžia įsigyti kai kurių mokymo priemonių. Vis dažniau kalbama apie vieną aktualiausių mokyklos problemų – moksleivių mokymo(si) motyvacijos silpnėjimą, pasireiškiantį nenoru mokytis, blogu lankomumu,

domėjimosi stoka, užduočių neatlikimu ar visišku pasitraukimu iš mokyklos (Barkauskaitė M., 2003).

Temos bei tyrimo aktualumas, naujumas ir praktinė reikšmė. Atliekamas tyrimas ir gauti rezultatai reikšmingi pedagogams ir mokyklų bendruomenėms, kurių mokiniai dalyvauja šiame tyrime. Gauti rezultatai turėtų ir praktinę, ir teorinę vertę: atskleistų pagrindinius socialinės aplinkos, veikiančios asmenybę, veiksnius; padėtų atskleisti mokymo(si) motyvacijos vaidmenį mokymo(si) kokybei.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti I – III gimnazijos klasių mokinių mokymo(si) ypatumus ir jų sąsajas su mokymo(si) kokybe.

Tyrimo objektas: I – III gimnazijos klasių mokinių mokymo(si) motyvacijos ypatumai ir jų sąsajos su mokymo(si) kokybe.

Tyrimo hipotezė: tikėtina, kad miesto ir rajono gimnazijų mokinių mokymo(si) motyvacijos skirtumai bei jų sąsajos su mokymo(si) kokybe nebus ryškūs.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti mokslinę literatūrą mokinių mokymo(si) motyvacijos ir jos vaidmens mokymo(si) kokybei klausimais;
2. Išryškinti mokymo(si) motyvacijos reikšmingumą mokymo(si) kokybei;
3. Išanalizuoti mokymo(si) motyvacijos ypatumus paauglystės amžiuje;
4. Parengti kiekybinio tyrimo instrumentą;
5. Empirinio tyrimo pagalba išsiaiškinti miesto ir rajono gimnazijų mokinių mokymo(si) motyvacijos ypatumus ir jų sąsajas su mokymo(si) kokybe;
6. Remiantis tyrimo rezultatais, parengti praktines rekomendacijas.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė;

anketinė apklausa;

duomenų apdorojimas taikant statistinės analizės metodus.

Tyrimo imtis ir organizavimas: : tyrime dalyvavo 164 miesto ir rajono I - III gimnazinių klasių mokiniai (97 miesto gimnazijų mokiniai ir 67 rajono gimnazijų mokiniai). 92 merginos ir 72 vaikinai iš Šiaulių „Romuvos“ gimnazijos, Panevėžio „Juozo Balčikonio“ gimnazijos ir Šiaulių rajono Kelmės „Jono Greičiūno“ bei Radviliškio „Lizdeikos“ gimnazijų.

Darbo struktūra: darbą sudaro: įvadas, trys dalys (teorinė ir praktinė), išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas (46 šaltiniai), santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, 6 priedai. Darbe pateikiama 10 lentelių, 14 paveikslų.

1. MOKYMO(SI) KOKYBĖS IR JOS SĄSAJŲ SU MOKYMO(SI) MOTYVACIJA PROBLEMATIKA MOKSLINĖJE LITERATŪROJE

1.1. Mokymo(si) kokybės samprata ir reikšmingumas

Pastaruoju metu kokybės sąvoka labai dažnai sutinkama tiek edukologijoje, tiek kasdieniniame buitiniame žmonių gyvenime. Nepaisant sąvokos populiarumo ir daugybės aktyvių diskusijų, kol kas nėra galutinio sprendimo dėl kokybės termino reikšmės. Kokybės sąvokos analizė padeda suvokti, kad ši sąvoka yra iš esmės orientuota į vartotoją, kas yra aktualu švietimo sistemoje. Apibūdinat pagrindines kokybės vadybos sąvokas (ypač visuotinės kokybės vadybos), atsiranda galimybė įsitikinti, kad už kokybę organizacijoje yra atsakingas ne tik kokybės vadybininkas arba įstaigos vadovas - kokybiškas vartotojų poreikių tenkinimas yra kiekvieno įstaigos darbuotojo atsakomybė (Gudynas P., 1997).

Tiksliau ir visoje Europoje vieningai taikomo švietimo kokybės apibrėžimo šiuo metu nėra. Edukacinėje literatūroje sutinkamos gana įvairios švietimo kokybės sampratos: „išskeltų tikslų ir gautų rezultatų atitikimas“, „vartotojų poreikių atitikimas“, „nuolatinis tobulėjimas“, „plėtra“, „socialinė ir psichopedagoginė kategorija, nusakanti švietimo proceso visuomenėje bei konkrečiai asmeniui lygį ir rezultatą, kartu rezultato bei poreikių ir lūkesčių atitikimą“ (Michel, 2003; Lamanauskas, 2004).

P. Rado (2003) kokybę švietimo srityje apibrėžia trimis aspektais:

- ekspertų kokybės reikalavimų patenkinimas (t.y. reikalavimai ugdymo turiniui ir egzaminams);
- „sutartyje“ numatytų reikalavimų patenkinimas (t.y. speciali programa, kurią mokykla pasiūlo mokinių tėvams);
- kiekvieno atskiro vartotojo reikalavimų patenkinimas (t.y. specifinių kiekvieno mokinio mokymosi poreikių patenkinimas). (Rado, 2003).

Kalbant apie švietimo vartotojus, reikia paminėti, kad jie yra ypatingi tuo, kad jų yra daug. Pagal svarbą šiuos vartotojus būtų galima suskirstyti taip:

- Mokiniai. Įgytas žinias kaip „produktą“ jie naudos visą gyvenimą.
- Mokinių tėvai, iš dalies formuojantys mokyklos veiklos strategiją. Jie taip pat susidurs su švietimo „produktu“, be to tėvai už jį sumoka.
- Universitetai, kurie tikisi sulaukti kokybišką bendrąjį išsilavinimą įgijusių studentų.
- Būsimi studentų darbdaviai, kurie ateityje mokės už tai, kad galėtų naudotis studentų išsilavinimu.
- Visuomenė bendrai, kuri taip pat sumoka nemenką dalį išsilavinimo lėšų per valstybines dotacijas mokslui (Vilkonienė, M., 2007).

Kokybės vadyba – koordinuoti veiksmai, kreipiantys ir valdantys organizacijos veiklą, susijusią su kokybe. Veiklą, susijusią su kokybe nukreipimas ir valdymas dažniausiai susideda iš kokybės politikos ir kokybės tikslų nustatymo, kokybės planavimo, kokybės valdymo, kokybės užtikrinimo, kokybės gerinimo (Kaziliūnas A., 2007).

Ugdymo kokybė – „sutartinių vertės požymių visuma, rodanti, koku laipsniu, būdais bei priemonėmis švietimo įstaiga pasiekia savo paskirčiai būdingų nacionalinės švietimo sistemos ugdymo tikslų, tenkina ugdytinių poreikius, padeda pasiekti mokiniams asmenybės brandos, geba valdyti procesus ir sąlygas“ (Valiuškevičiūtė ir kt., 2004).

Ugdymo kokybė – edukacinėje literatūroje galima rasti minčių, kad ugdymas ir švietimas yra tapačios sąvokos. Tokį požiūrį įrodo minėtų sąvokų užrašymo forma, pvz.: ugdymas (švietimas) yra... V. Lamanauskas (2004) pabrėžia, kad yra netikslu tapatinti ugdymo ir švietimo kokybę. Šių terminų turinys, anot autoriaus, yra skirtingas.

Kokybės mokslas ugdymo kokybę traktuoja kaip proceso (veiklos) kokybės ir rezultato kokybės vienovę. S. Neifachas (2004) teigia, kad ugdymo kokybė yra sąlyginė sąvoka, kadangi kiekvienas vartotojas suteikia jai savo prasmę, kuri susijusi su kiekvieno iš jų poreikiais ir lūkesčiais. Vartotojų, keliančių tam tikrus reikalavimus ir teikiančių užsakymus mokyklai, ratas, kaip minėta, yra pakankamai platus. Kiekvienas iš jų ugdymo kokybę suvokia vis kitaip - savaip. Minėtas autorius mano, kad, kalbant apie ugdymo kokybę, galima turėti galvoje ugdymo vieningumą, susijusi su ugdymo paslaugų vartotojų įvairove. (P.S. Akivaizdu, kad S. Neifacho pateikta ugdymo kokybės samprata turi sąsają su kiek anksčiau apibrėžtu švietimo kokybės terminu)

Atsižvelgiant į edukologų mintis, optimalia termino traktuote galima būtų pasirinkti šį aiškinimą: ugdymo kokybė - sutartinių vertės požymių visuma, rodanti, koku laipsniu, būdais bei priemonėmis švietimo įstaiga pasiekia savo paskirčiai būdingų nacionalinės švietimo sistemos ugdymo tikslų, tenkina ugdytinių poreikius, padeda pasiekti moksleiviams asmenybės brandos, geba valdyti procesus ir sąlygas (Barkauskaitė, Bruzgelevičienė, cit. Lamanausko, 2004).

Švietimo kokybė – „tai požymių visuma, leidžianti spręsti, kaip švietimo įstaiga, švietimo sistema ar atskiri jos posistemiai vykdo savo paskirčiai būdingus nacionalinius ir regioninius tikslus, atitinka ugdytinių/klientų poreikius, Europos Sąjungos, pasaulio šalių švietimo tendencijas, siekia naujovių ir nuolatinio tobulėjimo esamomis sąlygomis ir geba tas sąlygas gerinti“ (Barkauskaitė M., Bruzgelevičienė R., 2004).

Švietimo kokybė – švietimo vartotojų (švietime dalyvaujančių asmenų, visuomenės ir t.t.), profesionalų (pedagogų, švietimo įstaigų vadovų, švietimo valdymo specialistų, švietimą aptarnaujančios infrastruktūros specialistų, mokslininkų) ir politikų susitarimai dėl švietimo

tikslų (vertybių, kurių įkūnijimo yra siekiama), ir siekimo būdų (kaip, kokiais ištekliais, darbų pasiskirstymas ir jų atlikimo laikas ir pan.), pasiekimų įvertinimo kriterijų (laukiamų rezultatų) bei sutartinių tikslų pasiekimo laipsnis (Vilkonienė M., 2007).

Akivaizdu, kad švietimo sistemos internacionalizacijos tendencijos, nūdienos europinių švietimo dimensijų kontekstas suponuoja ugdomosios veiklos ir jos kokybės pokyčių būtinyę. Kokybė tampa kiekvieno organizacijos nario atsakomybe ir rūpesčiu, efektyviai įtraukiant į nuolatinio tobulėjimo procesą per edukacinę – tiriamąją veiklą, kokybės vadybos funkcijų optimizavimą įvairiais lygmenimis. Poreikis gerinti švietimo kokybę ir prisiimti atsakomybę už jos lygmenį kiekvienoje švietimo institucijoje pabrėžiami Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo pakeitimo įstatyme (2003), bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito metodikoje (2002). Visuotinės kokybės filosofija orientuoja pačią organizaciją nuolat siekti kokybės tam naudojant vidinę jos užtikrinimo sistemą, kai institucijos bendruomenė geba savarankiškai vertinti ugdymo rezultatus, tobulinti ugdymo standartus, panaudodama efektyvias ugdymo kokybės užtikrinimo procedūras, leidžiančias atsižvelgti ne tik į mokinių, tėvų, socialinių partnerių, visuomenės poreikius, bet ir šių subjektų poreikių įgyvendinimo kokybės vertinimo tendencijas. Švietimo institucijų atsakomybė už kokybę glaudžiai siejasi su pačios kokybės samprata.

Tačiau ir toks vertinimas laikomas reikšmingu, nes jis: papildo mokyklos vidaus ir išorės audito išvadas ir sudaro galimybę išsamiau analizuoti institucijos veiklos kokybės būklę; efektyvina grįžtamąjį ryšį tarp ugdymo proceso dalyvių ir padeda ugdytis refleksyvaus mokymo(si) gebėjimus; gali pasitarnauti kaip atspirties taškas mokyklos bendruomenės diskusijai apie kokybės sampratą, standartus, jos optimizavimo būdus; didina ugdymo proceso dalyvių asmeninę atsakomybę už ugdymo kokybę; skatina ugdytis (ypač pedagogus) naujas kompetencijas bei plėtoti turimas; padeda suvokti savo instituciją kaip lanksčią ir atvirą kaitai sistemą; yra prielaida visuotinės kokybės filosofijai formuotis. Žinoma, siekiant kokybės vertinimo objektyvumo, problema spręstina derinant vidaus, išorės audito ir ugdymo proceso dalyvių vertinimus (Gumuliauskienė A., Gedminienė D., 2008).

Bendriausiais bruožais, sąvoka kokybė – siejama su trūkumų neturėjimu, pranašumu arba naudingumu. Socialinėje sferoje, kokybė yra gana subjektyvi sąvoka.

Kokybė - tai visuma produkto savybių, apsprendžiančių to produkto tinkamumą tenkinti tam tikrus vartotojų poreikius konkrečiose gaminio vartojimo sąlygose, sutinkamai su jo paskirtimi.

Ugdymo kokybė dažnai suprantama, kaip ugdymo tikslų pasiekimų laipsnis. Pasak P. Gudyno Lietuvos viduriniam ugdymui aktualiausi šie trys kokybės aspektai:

- Švietimo institucijų darbingumas (bendrųjų reikalavimų, planų, ir susitarimų vykdymas, vidinis kokybės užtikrinimas).

- Atsižvelgimas į vartotojų poreikius (mokinių, tėvų, darbdavių, aukštųjų mokyklų.).
- Atsižvelgimas į besikeičiančios visuomenės poreikius (lygios galimybės, bazinis raštingumas, bendrosios kompetencijos, gyvenimo demokratijos sąlygomis gebėjimai.)

Ugdymo kokybei svarbūs ne tik akademiniai mokinių mokymosi pasiekimai:

- Mokykla atsakinga už dviejų rūšių mokinių mokymosi pasiekimus;
- Akademinį žinių, gebėjimų ir nuostatų įgijimą.

Gana skirtingai edukologijos mokslininkai, švietimo politikai, mokytojai, mokiniai, mokinių tėvai, kiti visuomenės nariai, vienaip ar kitaip susiję su švietimu, traktuoja ir išsilavinimo kokybės terminą. Dažnai tenka stebėti, kaip vertindami išsilavinimo kokybę mokyklų administratoriai vis dar skaičiuoja mokinių pažangumo procentus, tokiu būdu išsilavinimo kokybę tapatindami su mokymo(si) kokybe. Mokinių tėvai, spręsdami apie mokyklos mokinių išsilavinimo kokybę, ieško duomenų apie tai, kiek mokyklos absolventų įstoja į aukštąsias mokyklas, kokie mokyklos ugdytinių rezultatai įvairiose dalykinėse olimpiadose.

Dalis visuomenės išsilavinimo kokybę tapatina su išsiauklėjimo kokybe, tokiu būdu stengdamiesi ant mokyklos pečių užkrauti atsakomybę už visas paauglių auklėjimo spragas, pamiršdami, jog mokykla – tai tik paauglio gyvenimo dalis. Egzistuoja kategorija žmonių, išsilavinimo kokybę suprantančių kaip absolventų pasirengimą savarankiškam gyvenimui pagal pačius įvairiausius parametrus, tokius kaip pasirengimas dirbti, pasirengimas šeimyniniam gyvenimui, sveiko gyvenimo būdo laikymasis, pasiryžimas tęsti mokymą(si) ir pan. Filosofijos, psichologijos, socialinių mokslų atstovai teigia, kad išsilavinimo kokybę nusako asmenybės išsivystymo lygis. Visos paminėtos termino traktuotės vienaip ar kitaip, daugiau ar mažiau iškreipia tikrąją išsilavinimo kokybės sampratą. (Savickytė, V., 1996)

Amžių sandūroje pasireiškusi įvairių gyvenimo sričių kaita bei visuomenės raida lėmė naują požiūrį į švietimą, akcentuojant ypatingą švietimo vaidmenį kuriant modernią demokratinę visuomenę (Rajeckas, 1989; Stulpinas, 1998; Brunevičiūtė, 2000; Ruškus, Voverienė (cit, Lamanausko, 2001), Jackūnas, 2001; Fensham, 2004). Švietimo politikos įprasminimas siejamas su išsilavinimu, kuris daugelio lietuviškai kalbančių žmonių suprantamas kaip asmenybės ugdymo(si) rezultatas. Lukavičienė (1988), Tamošaitienė (1988), Rajeckas (1989) išsilavinimą sieja su įsisavintomis žiniomis, nulemiančiomis galutinį mokymo(si) rezultatą. Tačiau evoliucionuojant visuomenei, reikalavimai mokymo(si) rezultatui kinta. Jovaiša (2001) pabrėžia, kad žinios yra vertybė, bet jų nepakanka žmogaus veiklai socialinėje ir kultūrinėje tikrovėje. Žinių vaidmuo pakito: jos tapo prielaida gebėjimams ir vertybinėms nuostatoms

ugdytis. A. Broks (cit. Lamanauko. 2001) nurodo, kad išsilavinimą kaip ugdymo(si) rezultatą nusako ne tik intelektas, bet ir moralė, kurie yra neatsiejami vienas nuo kito. Intelektą lemia žinios ir mokėjimai, o moralę - mokėjimai ir vertybinės nuostatos (Jovaiša L., 1999).

L. Kolesnikova antrina minėto mokslininko mintims teigdama, kad išsilavinimu galima laikyti tokį ugdymo rezultatą, kuris suteikia galimybių susieti asmeninio gyvenimo prasmę su žmonijos būties prasme (Колесникова, 2001).

Pastaruoju metu, kuomet išsilavinimo samprata kiek išsamiau išdiskutuota, išsilavinimo kokybe realu būtų traktuoti kaip santykį tarp ugdymo tikslo ir ugdymo rezultato, turint galvoje žinias, gebėjimus bei vertybines nuostatas.

Šis sampratos aiškinimas taip pat turi sąsają su ugdymo kokybės terminu, todėl galima teigti, kad sąvokos ugdymo kokybė, švietimo kokybė, išsilavinimo kokybė nėra tapačios, tačiau labai artimos (Vilkonienė M., 2007).

Dakaro veiksmų plane pabrėžiama, kad dėl įvairių priežasčių kasmet blogėja bendrojo lavinimo mokyklų mokinių sveikata, daugėja mokinių, turinčių regos (apie 150 tūkst.), laikysenos (apie 93 tūkst.) sutrikimų, stuburo iškreipimų (apie 24,4 tūkst.), sergančių virškinamojo trakto ligomis (apie 23 tūkst.). Daugeliui mokinių tai tampa rimta kliūtimi siekiant įgyti norimą išsilavinimą. Apie 9% mokinių nustatyti įvairaus lygio specialieji ugdymosi poreikiai. Jei kai kuriuos iš šių sveikatos sutrikimų iššaukia ugdymosi procesas, kažin ar begalima kalbėti apie kokybę (Колесникова, 2001). Taigi, siekiant apibrėžti bendrojo išsilavinimo kokybę, būtina kalbėti ne apie bet kokią, o apie optimalų rezultatą, t. y. geriausią rezultatą, pasiektą minimaliomis jėgų, energijos ir laiko sąnaudomis. Vertinant bendrojo išsilavinimo rezultatą būtina įvertinti, kokia kaina rezultatas pasiektas.

Apibendrinant galima teigti, kad bendrasis išsilavinimas pripažįstamas kokybišku, jei ugdymo(si) rezultatas visiškai atitinka ugdymo(si) tikslą, o neigiami ugdymo(si) proceso padariniai, tokie kaip persitempimas, pervargimas, nenoras mokytis, įvairūs sveikatos sutrikimai, yra nežymūs arba visai nefiksuojami.

1.2. Mokymo(si) kokybę lemiantys veiksniai

ES ir Lietuvos švietimą reglamentuojančiuose dokumentuose akcentuojamas mokytojų rengimo tobulinimas, siekiant užtikrinti ugdymo(si) proceso kokybę ir efektyvumą. Švietimo kokybė siejama su pakitusia pedagogo ir mokinių veikla, europinių švietimo dimensijų diegimu: pilietiškumu, naujomis technologijomis, lankstumu ir t. t. Šiandieninis pedagogas suvokiamas kaip patarėjas, stebėtojas, ugdymo proceso katalizatorius, todėl aktualizuojamos kompetencijos, būtinos šiems vaidmenims atlikti.

Kaip teigia B. Bitinas, „net ir palankiausios socialinės sąlygos nepanaikina individualių skirtumų, todėl būtina formuluoti mokinių ir jaunimo profesinio orientavimo strategines nuostatas ir jomis remiantis kurti profesinio orientavimo sistemą“. B. Bitinas profesinį apsisprendimą sieja su mokinių gebėjimu objektyviai vertinti save ir savo galimybes, su gebėjimų ir interesų sutapimu, nes kitu atveju profesijos pasirinkimas dažnai tampa nepagrįstas (Bitinas B., 2000).

Siekiant kokybės užtikrinimo ir mokymo(si) prieinamumo visiems daug dėmesio skiriama nesėkmingam mokymui(si). Todėl analizuojamos nesėkmingo mokymo priežastys, kuriamos strategijos ugdymo turinio prieinamumui užtikrinti. Mokslinėje literatūroje mokinių nesėkmingo mokymo(si) problematikoje skiriamos vidinės ir išorinės, pedagoginės, psichofiziologinės, socialinės – ekonominės nesėkmingo mokymo(si) veiksmų grupės. Taip pat kuriamos mokymo(si) sunkumų įveikimo strategijos: tinkamas ugdymo proceso organizavimas, struktūruotos programos, pažinimo lavinimas, pakopis mokymas ir kt. B. Bitinas, pabrėždamas mokinių nenorą mokytis kaip sudėtingiausią auklėjimo problemą, formuluoja teigiamo požiūrio į mokymą(si) ugdymo tikslus: pasitikėjimo savo jėgomis ugdymas; pažinimo interesų formavimas, socialinių motyvų kaip įveikimo strategijų ugdymas (Barkauskaitė M., Gaigalienė M., Indrašienė V., Rimkevičienė V., Vasiliauskas R., 2004).

Dabartinė moksleivių mokymo(si) rezultatų vertinimo sistema daugeliui labiausiai asocijuojasi su vertinimu pažymiais. Ji dažnai neatitinka pakitusių ugdymo tikslų ir uždavinių. Viena iš didžiausių tradicinio vertinimo pažymiais ydų yra ta, kad toks vertinimas moksleivius nepakankamai skatina siekti mokymo(si) kokybės. Mokytojų sukurti testai neretai skatina mechanišką, paviršutinišką mokymą(si). Net ir labai profesionaliam mokytojui sunku kurti kokybiškus testus. Daugeliu atvejų kritiškai nenagrinėjama, kokią informaciją teikia mokykloje taikomi vertinimo būdai. Tiek žodinė apklausa, tiek testavimas raštu (ir netgi projektiniai darbai, jeigu jie virsta nekūrybiškai parengtais referatais) skatina moksleivius koncentruotis į žinias, jų įsiminimą, bet ne į kritinį mąstymą ir interpretavimą. Moksleiviai dezorientuojami, jie nežino, kokių mokymo(si) tikslų siekti, nes skirtingi mokytojai vertina skirtingai. Daugeliu atvejų vertinimas pažymiais nepagrįstai didina moksleivių nerimą ir trukdo jiems mokytis. Ypač didelį stresą sukelia netinkamas viešas pažymių skelbimas ir aptarimas. Vertinimas pažymiais dažnai naudojamas kaip pagrindinė mokymo proceso apskaitos ir drausmės palaikymo priemonė. Tai trukdo jam atlikti svarbią, ugdymo vientisumą laiduojančią vertinimo funkciją – užtikrinti mokymo(si) grįžtamąjį ryšį. Be to, vertinimas pažymiais sukuria galimybę mokytojui niekur nefiksuoti moksleivių mokymo(si) analizės, būtinos ugdymo proceso tobulinimui. P. Gudynas teigia, jog sparčiai auga reikalavimai mokymo ir mokymo(si) kokybei. Vertinimas, užtikrinantis ypač greitą ir veiksmingą ugdymo proceso grįžtamąjį ryšį, yra būtina švietimo

kokybės sąlyga. Šiandieniniai moksleiviai turi būti pasirengę mokytis visą gyvenimą. Tik nuolat mokydami, savarankiškai keldami savo kompetenciją, jie galės būti aktyvūs žinių visuomenės nariai. Bet savarankiškas mokymas(is) neįmanomas be gebėjimo įsivertinti, todėl kiekvienas moksleivis turi išmokyti įsivertinti savo mokymo(si) rezultatus (Vilkinsonė, M., 2007).

Ugdymo kokybei svarbūs ne tik akademiniai mokinių mokymo(si) pasiekimai, mokykla atsakinga už dviejų rūšių mokinių mokymosi pasiekimus:

- Akademinį žinių, gebėjimų ir nuostatų įgijimą
- Socializaciją

Socializacija labai priklauso nuo mokinio gyvenimo mokykloje patirčių. Mokyklos klimatas – svarbus ugdymo kokybės veiksnys.

Ugdymo paslaugų kokybė priklauso ir nuo jos organizavimo. Sparčiai plėtojanis technologijoms, vykstant visuotinei ekonomikos globalizacijai, nuolat didėjant darbo jėgos judrumui, vienu iš svarbiausių darbo jėgos veiksmu tampa gerai suorganizuotas švietimas.

Socializacija labai priklauso nuo mokinio gyvenimo mokykloje patirčių. Mokyklos klimatas – svarbus ugdymo kokybės veiksnys.

Kaip ugdymo kokybę matuoti ir įvertinti? Tai galima daryti įvairiai, tačiau dažniausiai pasitelkiamos trys matavimo kategorijos:

1. Atitikimas ekspertų nustatytiems kokybės standartams (pvz. švietimo standartams).
2. Atitikimas susitarimu nustatytiems kriterijams (pvz. sutartys, susitarimai).
3. Individo poreikių tenkinimas, t.y. atsižvelgimas į konkrečias kiekvieno vaiko reikmes (Gudynas P., 1997).

Ugdymo kokybė dažnai suprantama, kaip ugdymo(si) tikslų pasiekimų laipsnis. Pasak P. Gudyno Lietuvos viduriniam ugdymui aktualiausi šie trys kokybės aspektai:

- Švietimo institucijų darbingumas (bendrųjų reikalavimų, planų, ir susitarimų vykdymas, vidinis kokybės užtikrinimas).
- Atsižvelgimas į vartotojų poreikius (mokinių, tėvų, darbdavių, aukštųjų mokyklų.).
- Atsižvelgimas į besikeičiančios visuomenės poreikius (lygios galimybės, bazinis raštingumas, bendrosios kompetencijos, gyvenimo demokratijos sąlygomis gebėjimai.)

Kaip ugdymo(si) kokybę matuoti ir įvertinti? Tai galima daryti įvairiai, tačiau dažniausiai pasitelkiamos trys matavimo kategorijos:

- Atitikimas ekspertų nustatytiems kokybės standartams (pvz. švietimo standartams).
- Atitikimas susitarimu nustatytiems kriterijams (pvz. sutartys, susitarimai).
- Individo poreikių tenkinimas, t.y. atsižvelgimas į konkrečias kiekvieno vaiko reikmes.

Apibendrinant galima teigti, kad mokymo kokybė – tai vienas iš pagrindinių veiksnių, lemiančių Europos Sąjungos pajėgumą didinti savo konkurencingumą globalizuotame pasaulyje.

Tyrimų rezultatai rodo, kad mokytojų kokybė daro didelį teigiamą poveikį mokinių žinioms ir kad tai yra svarbiausias mokyklos lemiamas veiksnys, turintis įtakos mokinių mokslo rezultatams. Mokytojų parengimas svarbus Europos švietimo sistemos uždavinys. Tačiau švietimo politika kol kas yra nacionalinių šalių kompetencija (Jovaiša L., 1999).

Dėl švietimo sistemos ir visuomenės pokyčių mokytojo profesijai keliama nauji reikavimai. Iš mokytojų vis dažniau reikalaujama ne tik perteikti pagrindines žinias, bet ir padėti jaunimui išmokti mokytis visiškai savarankiškai, t.y. įgyti svarbiausių įgūdžių, o ne įsiminti informaciją; mokytojai raginami naudoti konstruktyvesnius, bendradarbiavimu pagrįstus mokymo metodus ir tikimasi, kad jie bus tarpininkai ir klasių vadovai, o ne autoritetingi instruktoriai.

1.3. Mokymo(si) kokybė ir jos sąsajos su mokymo(si) motyvacija

Švietimo kokybė neįmanoma be žmogiškojo kapitalo – mokytojų tinkamo parengimo ir kvalifikacijos tobulinimo.

Atnaujintose bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose nekeičiant esminių ugdymo turinio formavimo nuostatų ir principų, daug dėmesio skiriama tam, kad:

- moksleiviams būtų sudarytos kuo palankesnės sąlygos įgyti ir plėtoti įvairias šiuolaikines kompetencijas;
- būtų užtikrinama aukšta ugdymo(si) kokybė;
- ugdymo turinys glaudžiai susietųsi su mokinių patirtimi ir gyvenimo bei aplinkos sąlygomis;
- mokiniai patirtų sėkmę mokydami(si) (Balsys M., Banevičiūtė B., Bareikienė M., 2003).

Remiantis autorių (Arends R., Butkienės G., Leliūgienės I., Kepalaitės A. ir kt.) teiginiais, galima išskirti mokymo(si) motyvaciją formuojančius veiksnys, glūdinčius mokyklos aplinkoje.

Moksleivių mokymo(si) sėkmė taip pat priklauso ir nuo mokytojo pozicijos, darbo stiliaus. Kaip teigia Gage ir Berlinger (1994), jei mokytojas mano, jog paauglio sėkmingo mokymo(si) priežastis yra gabumai, tuomet atitinkamai su juo elgiasi, sudaro palankesnes sąlygas jo gabumams plėtoti ir atvirkščiai, kai mokytojui atrodo, jog mokinytis yra negabus, sudaro neigiamo savęs vertinimo klimata, padeda formuotis vaikų nesėkmės sindromui, nerimui, o tai slopina motyvaciją.

Šiame laikmetyje nuolat daugėja informacijos, įgyjamos žinios kinta, todėl iš žmogaus reikalaujama naujų įgūdžių ir mąstymo būdų. Šiuolaikinėje visuomenėje jaunam žmogui, tuo pačiu ir vaikui, itin sunku numatyti savo ateities perspektyvą, todėl dažnai asmuo pasimeta, nepasitiki savo jėgomis, yra pasyvus. Šiame kontekste mokyklos dvasinis ir socialinis klimatas

turi sukurti sąlygas asmenybės savirealizacijai, formuoti jos pasiruošimą ateityje kurti laisvą ir demokratišką visuomenę.

Šiame kontekste sėkmingam ir sparčiam mokymui(si) būtina siekti, kad vaikas pasitikėtų savo jėgomis, savo sėkme, kad identifikuotų save su mokykla, įsisavintų savo mokymo(si) tikslą, nukreiptų savo valios, proto ir jausmų energiją konkrečiam mokymo(si) veiksmui atlikti. Ir kaip jau minėjau, bendrą nusiteikimą mokytis sukuria motyvai. Jų realų atsiradimą, mano giliu įsitikinimu, įtakoja siekimas padaryti mokymą(si) įdomesnį, nevarginantį, lengvesnį. Čia svarbų vaidmenį suvaidina naujas požiūris į mokymą(si) metodai, nauji metodai (Butkienė G., Kepalaitė A., 1996).

XXI a. iš mokytojo reikalauja vis labiau gilintis į mokinio bendrųjų gebėjimų ir kultūros kompetencijos ugdymą. Svarbiausias šio laiko keliamas uždavinys – siekti, kad mokinys gebėtų operatyviai reaguoti į sparčius visuomenės pokyčius, būtų lankstus, aktyvus, stengtųsi tobulėti bei formuotųsi nuostata, kad mokytis turės visą likusį gyvenimą. Žinios, skirtingai nei anksčiau, jau nebėra svarbiausias žmogaus brandumo įrodymas, nes šiame informacijos ir technologijų amžiuje vienas žinias greitai pakeičia kitos. O štai rasti reikalingos informacijos neaprėpiamuose ir dėl naujų mokslo ir technikos laimėjimų vis papildomuose lobynuose – tikrai nelengva. Būtina ugdyti ir ugdytis iš esmės naujus gebėjimus ir įgūdžius.

Anksčiau perėjimas iš švietimo ir mokymo į darbo rinką įvykdavo tik kartą žmogaus gyvenime – kai jis, jaunuolis, baigdavo mokyklą ar universitetą ir ieškodavo darbo. Kartais dar prireikdavo profesinio ugdymo. Šiandien suvokiame, kad žinių, įgūdžių ir sąvokų, kurias įgyjame vaikystėje ir jaunystėje, mokykloje, kolegijoje ar universitete, neužteks visam gyvenimui. Siekiant įgyvendinti mokymą(si) visą gyvenimą, labai svarbu integruoti mokymą(si) į suaugusiųjų gyvenimą. Būtina, kad visuomenė išmoktų mokytis ir teigiamai žiūrėtų į mokymą(si). (Leliūgienė I., 1997).

Jei žmonės norės mokytis, jie susiplanos nuoseklią mokymo(si) veiklą. Tačiau jie nenorės mokytis, jeigu ankstesnė mokymo(si) patirtis buvo nesėkminga ir asmeniškai neigiama. Jie nenorės tęsti mokslo, jei galimybės praktiškai neprieinamos laiko, vietos ar pasiūlos prasme. Jie neturės mokymo(si) motyvų, jeigu jo turinys ir metodai neatitinka jų kultūrinių perspektyvų ir gyvenimiškos patirties. Jie nenorės gaišti laiko, dėti pastangų ir pinigų į tolesnį mokymą(si), jei anksčiau įgytos žinios, įgūdžiai ir patyrimas tinkamai nepripažįstamas dėl asmeninių priežasčių ar neįvertinamas darbe. Individuali mokymo(si) motyvacija ir įvairios mokymo(si) galimybės yra esminės sąlygos mokymui(si) visą gyvenimą sėkmingai vykti.

Švietimas ir mokymas tapo svarbesni nei bet kada anksčiau. Nuo jų priklauso žmonių šansai įsitraukti į gyvenimą, jame dalyvauti ir kilti. Vis sudėtingesnis jaunų žmonių perėjimas nuo mokymo(si) prie darbo. Tai rodo, kas laukia įvairaus amžiaus žmonių ateityje. Užimtumas

yra, be jokios abejonės, svarbiausias sėkmingo mokymo(si) rezultatas. Tačiau visuomeninis aktyvumas reiškia daug daugiau nei apmokamas darbas. Mokymas(is) atveria kelius į patenkinamą ir produktyvų gyvenimą šalia asmens darbinės veiklos (Pikūnas J., Palujanskienė A., 2000).

Šiuolaikinės pedagogikos tikslas – ugdyti kūrybingas asmenybes, gebančias tinkamai integruotis nuolat besikeičiančioje visuomenėje. Todėl mokytojas tai jausdamas turi keisti savąsias mokymo metodikas, orientuotis į ugdymą tų mokinio kompetencijų, kurių jam gali prireikti tolesnėje veikloje.

Sužadinti mokinių motyvaciją atkakliai mokytis nėra lengva, todėl mokytojai šio tikslo turi nepaliumamai siekti. Iš mokytojo reikalaujama kurti aplinką, kurioje visi vaikai galėtų tinkamai atsiskleisti, būtų gerbiami ir vertinami. Mokiniai turi išmokyti bendrauti ir bendradarbiauti, nebijoti pokyčių, mokytis kritiškai mąstyti, gebėti įgytas žinias taikyti praktikoje. O ugdymo procesas – visapusiškai skatinti vaiko asmenybės raidą, modeliuoti bendražmogiškąsias vertybes.

Mokytojas kiekvieną dieną privalo ieškoti daugiau ir įvairesnių sprendimų, būdų, kaip padėti mokytis visiems mokiniams.

Mokytojai turi padėti mokiniams pamėgti mokymą(si), todėl vykstant nuolatinei informacinių ir komunikacinių technologijų kaitai, šiuolaikiniam mokytojui būtina mokytis dirbti naujomis bei patraukliomis technologijomis. Kadangi šiandienos švietimas grindžiamas neprilygstamo žmogaus vertingumo, jo pasirinkimo laisvės, dorinės atsakomybės pripažinimu, demokratiniiais santykiais, šalies kultūros tradicijomis, tuo pačiu švietimas saugo ir kuria tautos tapatybę, perduoda vertybes, kurios daro žmogaus gyvenimą prasmingą, taigi mokytojas tampa vienas iš aktyviausių tokio brandaus savarankiško gyvenimo teikėjų (Barkauskaitė M., Vasiliauskas R., Gaigalienė M., 2003).

Kiekvienas mokytojas savo darbe privalo siekti, kad jo pamokos būtų įdomios, kad pamokų metu, būtų kuo labiau ugdomi bendrieji gebėjimai, kad atitinkamai parinkti mokymo metodai padėtų mokiniams kuo greičiau ir kuo efektyviau įsisąmoninti mokomąją medžiagą, keltų mokymo(si) motyvaciją, ugdytų kūrybingą ir psichologiškai stiprią asmenybę. Tokių ugdymo rezultatų pasiekime ypač efektyvūs yra aktyvaus mokymo(si) metodai. Apie mokymo(si) metodus yra kalbėję daugelis mokslininkų iš viso pasaulio, taip pat ir Lietuvoje: R. Arends (1998), N.L. Gage, D. C. Berliner (1994), E. Jensen (1999), M. N. Grendstand (1996), L. Jovaiša (2001), N. Bižys, G. Linkaitytė, A. Valiukevičiūtė (1996), M. Teresevičienė, G. Gedvilienė (2004), G. Butkienė, A. Kepalaitė (1996), V. Rajeckas (1997), V. Jakavičius, A. Juška (1996) ir kiti.

Apie Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų įgyvendinimą mums

byloja daugybė projektų, programų, vadovėlių, tyrimų, pasiruodžiusių pastaraisiais metais, kurie apima įvairias švietimo sritis: kalbų mokymą(si), ekonominį, kompiuterinį raštingumą, vertinimą, atskirų švietimo programų, mokytojų rengimą, stebėseną, informacinių, komunikacinių technologijų diegimą, mokymo priemonių aprūpinimą, mokyklų tobulinimą (Jucevičienė P., 2005).

Aš manau kad, motyvacija susijusi ne tik su psichologiniais procesais ir nuostatomis; daugelis dalykų, kurie gali sustiprinti mokinio norą mokytis susiję su mokymo(si) aplinka. Būtina keisti pačią aplinką – sukurti sąlygas, atitinkančias asmenybės vystimosi poreikius, kad asmenybė galėtų pakilti iki savirealizacijos ir saviraiškos lygmens. Šiuolaikiškas mokytojas, siekdamas, kad mokymo(si) motyvacija ir mokymo(si) kokybė būtų aukšta, turi sugebėti įvertinti mokinio poreikius ir mokymo(si) aplinką bei mokymo(si) kokybę.

2. MOKYMO(SI) MOTYVACIJA IR JOS AKTUALUMAS

2.1. Mokymo(si) motyvacijos samprata, reikšmingumas, ją įtakojojantys veiksniai

Anot G. Butkienės ir A. Kepalaitės (1996) motyvacija – tai veiksmų bei elgesio žadinimas ir skatinimas, vykstantis žmogaus psichikoje, visa tai, kas perkelia žmogų iš nuobodulio į susidomėjimą, sukelia energiją ir padeda ją nukreipti viena linkme (Butkienė., 1996).

Pedagoginėje psichologijoje motyvai apibrėžiami kaip numatomi (hipotetiniai) procesai, kurie suteikia žmogui energijos, noro veikti, kreipia jo veiksmus, elgesį viena ar kita linkme (Gage, Berliner, 1994).

Psichologijos žodyne pateikiamas toks motyvacijos apibrėžimas: „Motyvacija – elgesio veiksmų, veiklos skatinimo procesas, kurį sukelia įvairūs motyvai. Tai vidinė organizmo būseną, nukreipianti veiklai“ (Psichologijos žodynas, 1993).

Mokymo(si) motyvai būna labia įvairūs. Pavyzdžiui, G. Butkienė ir A. Kepalaitė (1996) išskyrė vidinius, kylančius iš paties subjekto, motyvus (pavyzdžiui, smalsumas, augimo poreikiai, išmokimo džiaugsmas, savigarba, laimėjimai, ateities tikslai, kompetencija) ir išorinius, kylančius iš aplinkos veiksmų, motyvus: tolimos motyvacijos motyvus (ateities, gyvenimo prasmės ir perspektyvos įsisąmoninimas, kas skatina džiaugsmingai mokytis, tapti harmoninga, kūrybinga asmenybe) ir motyvus, slypinčius mokymą(si) ir apimantys mokymo(si) tikslus, rezultatus ir procesą.

L. Jovaiša (1996) skiria piminiuosius arba tiesioginius mokymo(si) motyvus (kai mokomą(si) dėl įdomumo, džiaugiamasi sėkme) ir antrinius arba netiesioginius (kai skatina veikti pašaliniai dalykai, pvz., noras kam nors įtikti).

Arends teigia, jog motyvacija – tai asmens vidinis procesas, todėl negali būti stebiny. Nepaisant to, tai vienas iš svarbesnių mokinio elgesį lemiančių veiksnių (Arends, 1998). Apie mokymo(si) motyvaciją galima spręsti pagal mokinių aktyvumą mokymo(si) procese (pasirengimas atlikti užduotis, siekimas veikti savarankiškai, sąmoningas užduočių atlikimas).

Mokymo(si) motyvacija priklauso nuo požiūrio į mokymą(si). L. Rupšienė (2000) pateikia tokių mokinių požiūrio į mokymą(si) skirstymą:

- neigiamas: abejingas ar neutralus (skurdūs motyvai, silpnas susidomėjimas, orientacija į pažymį, nenoras mokytis, neigiami santykiai su mokykla ir pan.);

Trys teigimo požiūrio lygmenys (nuo amorfiškų iki stiprių ir įsisąmonintų motyvų, mokėjimo iškelti perspektyvius tikslus, įveikti mokymo(si) klūtis).

Ankstyvoje paauglystėje prasideda domėjimasis mokyklinėmis pareigomis, krenta mokytojo autoritetas, vyresnėje paauglystėje dominuoja įsitvirtinimo kolektyve poreikis,

formuojasi bendravimo poreikiai. Vyresnių moksleivių mokymą(si) labiausiai veikia poreikiai, susiję su praktiniais gyvenimo tikslais, profesijos pasirinkimu (Rupšienė L., 2000).

Nuolat kintančioje šio laikmečio visuomenėje ir mokykloje ieškoma vis naujų kelių švietimo reformoms, kurių tikslas – savarankiška, jau mokykloje save kūrybiškai atskleidžianti asmenybė, turinti mokymo(si) visą gyvenimą nuostatą. Gebėjimas ir motyvacija nuolatos mokytis turėtų būti pagrindinis kiekvieno jaunuolio siekis.

Paaugliai paprastai pasirenka veiklą, atitinkančią jų interesus, vertybes, nuostatas. Jų elgesiui įtakos turi siekiai ir polinkiai, todėl turime tirti moksleivių polinkius bei jų poreikius ir veiklos motyvus. Svarbu tirti, kaip moksleivių motyvacija veikia elgesį ir išmokimą, kas daro poveikį motyvacijai ir kt. (Barkauskaitė M., 2003).

Motyvai, būdami vidine mokymo(si) bei išmokimo paskata, sukelia kryptingą aktyvumą. Kiekvienas žmogaus veiksmas, veikla yra motyvuota. Ir mokymas(is) esti motyvuotas, skatinamas reikšmingų asmeninių ir visuomeninių motyvų. Mokytojui svarbu žinoti mokymo(si) motyvus, kad galėtų juos reguliuoti, valdyti. Mat veiklos ir bendravimo kryptingumas, intensyvumas ir net patvarumas gali būti keičiamas keičiant motyvus. Norint pakeisti aktyvumą, reikia suformuoti atitinkamą motyvaciją.

Motyvų, skatinančių mokytis, yra daug. Mokytis pirmiausia nuteikia tėvai, suformuodami reikalingas nuostatas (stropiai mokytis, klausyti mokytojo it t.t.). Pirmieji motyvai susieti su pačiu mokymu(si) (mokymo(si) užduočių atlikimu, klasės aplinka, nauju mokinio statusu), vėliau motyvacijai turi įtakos klasės gyvenimo interesai, užmokyklinis gyvenimas, aplinka, profesijos perspektyvos. (Jovaiša L., 1997).

Aš manau, kad mokymo(si) motyvai atskleidžia vidinę mokymo(si) logiką. Jų nežinant negalima suprasti, kodėl mokinys siekia arba nesiekia tikslo, negalima atspėti poelgio prasmės. Motyvų gali būti daug ir įvairių. Kai taip yra, mokinys patiria vidinį konfliktą. Kas šią kovą laimės, priklauso nuo asmenybės brandumo – mokinio vertybinių nuostatų, idealų, įsitikinimų, valingumo ir taip pat nuo aplinkos poveikio: santykių šeimoje, mokyklos, bendraamžių, mokytojų poveikio.

Apibendrindama minėtų autorių mintis, galiu teigti, jog mokymo(si) motyvacijos teorijos pagrindžia teiginį, kad motyvai ir motyvacija yra asmenybės psichikos padarinys (nors aplinkos vaidmuo čia taip pat svarbus – turi būti palankios sąlygos asmenybės vystimuisi).

Šiandien mokytojui atitenka labai svarbi misija, garantuoti mokiniui ugdymo kokybę, užtikrinti poreikio mokytis visą gyvenimą formavimą, o tai neįmanoma be mokymo(si) motyvacijos stiprinimo.

2.2. Mokymo(si) motyvai ir jų klasifikacijos

Sparčiai plėtojantis informacinės technologijos, keičiasi žmonių veiklos bei jų bendravimo būdai, o kintantys procesai reikalauja aukštesnio intelekto lygmens, todėl žinių poreikis tampa vis aktualesnis. Mokymas(is) yra sudėtinga, įvairių gebėjimų reikalaujanti veikla.

Mokymo(si) veiklos pobūdis ir rezultatai priklauso nuo daugelio aplinkybių: besimokančiojo gabumų, mokymo(si) patirties ir kt. Ypatingas vaidmuo tenka motyvacijai, nes ji suteikia mokymui(si) veržlumo, energijos, padeda pasirinkti kryptį.

Besimokantis paauglys visuomet patiria tam tikrų prieštaravimų dėl įgyjamų žinių ir gebėjimų. Pastaruosius jis gali įgyti tik esant dviem labai paprastoms sąlygoms. Pirma, tam jis turi būti pasirengęs psichologiškai, kitaip sakant, turėti motyvą mokytis, antra, jis turi turėti tam tikrų pradinių įgūdžių, kad galėtų priimti ir suvokti naujas mokymo(si) vertybes. Todėl įgyti mokymo(si) gebėjimai dažnai tampa labai stipriu mokymo(si) motyvu. Mokymo(si) motyvaciją lemia ne tik mokymo(si) procesas, žinios ir gebėjimai (Abramauskienė J., Kirliauskienė R., 2008).

Verta aptarti dar kelių motyvų vaidmenį mokymo(si) motyvacijos, kurios užima reikšmingą vietą mokinio gyvenime. Tai - savęs vertinimas, afiliacijos ir valdžios poreikis, pagalbos ir agresijos motyvai.

Ryškų socialinį pobūdį turi afiliacijos motyvas. Afiliacija suprantama kaip „žmogaus potraukis ir pastangos. Afiliacijos artimiau bendrauti, draugauti, priklausyti įvairioms grupėms motyvas veikia mokslo pažangumą. Jos nuotaikos dažniau atsiranda ten, kur mokytojai nuoširdūs, draugiški, domisi moksleiviais kaip asmenybėmis. Tokiose klasėse aukštesnis pažangumas. Jei mokytojas domisi tik dėstomu dalyku, tik savimi, klasėje dažniausiai neaukštos bendrumo nuotaikos. Skiriamos dvi afiliacijos motyvo tendencijos: afiliacijos laukimo ir atstūmimo baimės. Šios tendencijos išreiškia apibendrintą pozityvų ar negatyvų afiliatyvaus elgesio rezultatą. (Rupšienė L., 2000).

Valdžios motyvo sąvoka dažnai turi lengvą negatyvų atspalvį, nes siejama su prievarta, pažeminimu, neteisėtu viešpatavimu, pažymi L. Rupšienė. Tačiau valdžios motyvas vertinamas pozityviai, kai kalbama apie autoritetą, pripažintą lyderiavimą, teisėtą dominavimą ir pan. Valdžios motyvo įtaka mokymui(si) mokslinėje literatūroje nebuvo plačiau nagrinėta. Nustatyta, jog turintys stipresnį valdžios poreikį gauna geresnius pažymius tose pamokose, kuriose skatinamas savarankiškumas atsakinėjant, reiškiant mintis. Turintys silpnesnį valdžios poreikį geriau mokėsi tose klasėse, kuriose skatinamas savarankiškumas atsakinėjant, reiškiant mintis. Turintys silpnesnį valdžios poreikį geriau mokėsi tose klasėse, kuriose savarankiškumas nebuvo skatinamas (Rupšienė L., 2000).

Manoma, kad žmogui noras mokytis, įgyti naujų žinių ir įgūdžių yra įgimtas. Nemaža dalis (Kriukelytė, 1999) mokymo(si) motyvaciją tyrinėjančių autorių pagrindiniu mokymo(si) motyvu laiko smalsumą, t. y. norą tyrinėti, atrasti, suprasti, sužinoti, rasti atsakymus į kylančius klausimus, kurie vėliau gali peraugti į žinių troškimą, pasireiškiantį žavėjimusi nežinomais dalykais, domėjimusi darbo eiga, staigmenos džiaugsmu, domėjimosi problema. A. Juškos teigimu, per smalsumą pasireiškia tyrinėjimo refleksas, kurį autorius apibūdina kaip noro mokytis fiziologinį pagrindą. E. L. Deci ir R. M. Ryan taip pat pripažino, jog smalsumas turi fiziologinį pagrindą, vadindami smalsumą baziniu, įgimtu polinkiu. Taigi mokymo(si) motyvu pagrindiniu veiksnio galima laikyti įgimtą smalsumo poreikį, nukreipiantį žmogų tam tikros tikslingos veiklos link (Furst M., 1999).

Teigiama, jog motyvo išraiška žmoguje – specifiniai išgyvenimai, charakterizuojami teigiamomis emocijomis, kylančiomis laukiant norimo objekto gavimo, tikslo pasiekimo, arba neigiamomis, susijusiomis su esamos padėties trūkumais. Pasak P. Parkinson (1994) motyvacijos negalima nagrinėti neatsižvelgiant į emocijų paskirtį. Taigi motyvacinę jėgą gali įgyti ir jausmai, emocijos. Kitaip tariant jos (emocijos) dažnai suteikia impulsą veikti tam tikru tą emociją atitinkančiu būdu. Kita vertus, emocijos ne tik paskatina tam tikrai konkrečiai veiklai, bet ir kyla kaip atsakas į tos veiklos rezultatus. Toks mechanizmas garantuoja vidinę veiklos reguliaciją (Kriukelytė D., 1999).

A. Gučas (1990) pabrėžia, kad pagrindinis paauglio mokymo(si) motyvas yra pats mokymas(is), pažinimo interesai, intelektinis aktyvumas, nauji įgūdžiai ir žinios (Gučas A., 1990).

Mokymo(si) reikalingumo, svarbos supratimo motyvas yra labiausiai paplitęs tarp jaunesniųjų moksleivių; mažiau būdingi yra domėjimosi pačiu mokymu(si) bei prievartos motyvai (Markovienė, 1999).

Pasak Rupšienės (2000), mokslininkai, tirdami moksleivių mokymą(si), kėlė klausimą apie mokymo(si) motyvų tipus, rūšis (t.y. skirstymą pagal tam tikrus požymius). Mokymo(si) motyvus klasifikuoti vienu pagrindu labai sunku – pernelyg įvairi ir sudėtinga mokymo(si) motyvacijos sfera.

Šiuo metu gerai žinomos įvairios mokymo(si) motyvų klasifikacijos. Antai Jovaiša (1989) nurodo kelias klasifikacijas: 1) pagal ryšį su objektu: pirminiai (kai mokoma(si) dėl įdomumo, dirbama dėl funkcinio smagumo, kai laukiama sensacijų, džiaugiamasi sėkme) ir antriniai (kai skatina veikti ne pati veikla, bet pašaliniai dalykai, kaip pažadėta dovana, noras suteikti kam nors džiaugsmo); 2) pagal aktualumą: dispoziniai (nuostatos, vertybinės orientacijos, idealai, įsitikinimai) ir aktualieji: spontaniniai (kyla įvairūs norai) bei reaktyviniai (atoveiksmis į išorinį poveikį); 3) pagal sąmoningumą: sąmoningi (kai moksleivis geba atskleisti

jo mokymą(si) skatinančias priežastis), mažai įsisamontinti (nuostatos) bei nesąmoningi (nesąmoningas pasidavimas grupės nuostatoms, pažiūroms).

Rupšienė (2000), Podlasyj (1999) pagal lygmenis mokymo(si) motyvus skirsto į:

- plačius socialinius (pareiga, atsakomybė, mokymo(si) socialinio reikšmingumo suvokimas);
- siaurus socialinius motyvus, kitaip vadinamus „poziciniais“ (siekis užimti tam tikrą padėtį visuomenėje ateityje, būti pripažintam, gauti atitinkamą atlygį ir pan.);
- socialinio bendradarbiavimo motyvus (savo vaidmens bei pozicijos klasėje įtvirtinimas, orientacija į įvairius bendradarbiavimo su aplinkiniais būdus);
- plačius pažintinius motyvus (domėjimasis aplinka, pasitenkinimas mokymo(si) veikla.);
- mokomuosius pažintinius motyvus (orientacija į žinių įgijimo būdus, konkrečių mokomųjų programų supratimas);
- savišvietos motyvus (orientacija į papildomų žinių įgijimą) (Rupšienė L., 2000).

Rajecko teigimu, motyvai, tiesiogiai susiję su mokomąja veikla, atskirų dalykų mokymu(si), yra tokie:

- 1) praktiniai (žinių svarbos gyvenime suvokimas, noras būti stipriam, patinka mokytojas, paklūsta tėvų reikalavimams);
- 2) teoriniai (noras daugiau žinoti, domina tai, kas nauja);
- 3) prestižo (pažymys, pagyrimų siekimas, lenktyniavimas);
- 4) prievartos, baimės motyvai;
- 5) pareigos jausmas (Rajeckas V., 1999).

A. Juška nustatė tokius paauglių mokymo(si) motyvų lygmenis:

- 1) ateities motyvas (noras įgyti tam tikrą profesiją, turėti galimybę mokytis teknikume, aukštojoje mokykloje, išaugti išsilavinusiu žmogumi, būti naudingu savo tėvynei);
- 2) prestižo motyvas (geru mokymu(si) siekiama užimti garbingą vietą klasės, mokyklos kolektyve, šeimoje, tarp artimųjų);
- 3) pažintiniai interesai kaip mokymo(si) motyvas (mokoma(si), kai įdomiai, patraukliai dėstoma, kai atskleidžiamas naujas, nepatirtas pasaulis, kai įgytos žinios pasirodo svarbios praktikoje, kai įveikus sunkią užduotį, jaučiamas pasitenkinimas);
- 4) pareigos motyvas (jis nusakomas asmenybės vietos gyvenime, visuomenėje suvokimu, pasirengimu vykdyti visuotinai priimtas moralės normas, pasiruošimu naudoti jėgas, reikalingas sunkumams įveikti);
- 5) mėgstamo, gerbiamo žmogaus įtakos motyvas;
- 6) prievartos motyvas (mokoma(si), siekiant išvengti galimų nemalonumų).

Taigi, klasifikacijų yra daug ir įvairių, tačiau jos visos pabrėžia moksleivių norą mokytis tam, kad būtų laimingi patys, liktų patenkinti tėvai ir kad tai atitiktų visas visuomenės normas. Vienos jos labiau atsižvelgia į mokinio troškimus, kiti labiau į aplinkinių siekius, norus.

Nesėkmės mokymę(si) ir mokymo(si) motyvacija abipusiai įtakojantis vienas kitą veiksniai. Kuo silpnesnė motyvacija, tuo sunkiau sekasi mokytis; kuo sunkiau sekasi mokymas(is), tuo silpnesnė motyvacija. Aš manau, kad nesėkmingo mokymo(si) mastų ir priežasčių tyrimo, atlikto 2006 m., duomenys (Barkauskaitė, 2003): pvz., viena iš išvadų teigia, jog moksleiviai dažniausiai įvardija mokyklos nelankymo priežastis, susijusias su individualiomis asmenybės savybėmis (kontrolinių darbų, blogo įvertinimo baimė, nepasirengimas pamokoms); ir atvirkščiai, patyrus dėl įvairių priežasčių nesėkmių grandinę, stiprėja nenoras lankyti mokyklą, taip silpnėja motyvacija (Barkauskaitė M., 1998).

Taigi, mokymo(si) motyvacija - sudėtingas reiškinys. Norint valdyti ir skatinti mokymo(si) motyvą būtinos gilios teorinės žinios.

Kalbant apie šiuolaikinę mokyklą, apie šiuolaikinį mokytoją, svarbu, kiek mokytojas savo veiklą grindžia nauja mokymo(si) paradigma. Kauno technologinio universiteto profesorė habilituota daktarė Palmira Jucevičienė, remdamasi žymiausių XX ir XXI amž. pasaulio pedagogikos mokslininkų, pedagogų ir pedagogikos tyrėjų pažangiomis teorijomis, rašo, kad priešingai negu mokymo paradigma, kuri konstatuoja, kad mokymas(is) turi eiti po mokymo, kad mokytojas yra žinių perteikėjas, mokymo(si) paradigma grindžiama supratimu, kad mokymas(is) yra paties individo konstruktyvi veikla, sudarant jam mokymo(si) sąlygas ir suteikiant paramą, būtina mokymo(si) veiklai užtikrinti. Ši paradigma suteikia ugdytojui pagalbininko, patarėjo ir mokymo(si) aplinkų kūrėjo vaidmenį (Jucevičienė P., 2005).

Pagrindinis dėmesys skiriamas besimokančiojo aprūpinimu efektyviomis mokymo priemonėmis, atitinkančiomis jų poreikius. Akcentas perkeliamas nuo mokinio ir mokytojo sąveika grįsto mokymo į edukacinių aplinkų, sąlygojančių mokymą(si) kūrimą.

2.3. Mokymo(si) motyvacijos raidos ypatumai paauglystės amžiuje

Paauglystės amžiaus ribos įvairių autorių darbuose pateikiamos skirtingai, dažniausiai tarp 12 ir 18 metų (Rinsley, 1982; Huttenlocher, 1984; Kohlberg, 1976; Ериксон, 1996; Žukauskienė, 1996). Šiame darbe naudotasi R. Žukauskienės (1996) paauglystės klasifikacija. Pasak autorės, šį periodą galima suskirstyti į: ankstyvąją paauglystę – 12-14 metų, 15–ieji metai – pereinamasis laikotarpis, o 16-18 metų – vėlyvoji paauglystė. Psichologiniu aspektu paauglystė baigiasi, kai individas suranda savo tapatumą, turi savo vertybių sistemą, užsimezga draugystės ir meilės santykiai (Žukauskienė R., 2002).

Paauglystė – labai svarbus žmogaus vystymosi etapas, siejamas su kriziniu gyvenimo periodu. Paaugliai ieško savo vietos pasaulyje, bando įvairius elgesio modelius, prasideda problemos šeimoje, bendraamžių rate, mokykloje. Dėl to dažnai paaugliai būna pablogėjusios nuotaikos, kas veikia jų mokymo(si) rezultatus.

Paaugliai dėl savo fiziologinių ir psichologinių amžiaus ypatybių yra ypač pažeidžiami. Paauglystėje vyksta ne tik intensyvus fiziologinis brendimas, bet ir daug socialinių bei psichologinių pokyčių.

Šis amžiaus tarpsnis ypatingas tuo, kad būtent šiuo laikotarpiu vaikas suauga, jo gyvenime tuo pat metu realizuojamos ir vaiko, ir suaugusio žmogaus programos (Myers D., 2000). Vėlyvosios paauglystės amžiaus mokinys susiduria su profesinio, moralinio, socialinio pasirinkimo problemomis. Vieno iš svarbiausių šių dienų paauglių aktualijų – destruktivus elgesys, nemokėjimas atsispirti žalingiems įpročiams, suicidinės tendencijos, emocinis nestabilumas, bendravimo įgūdžių stoka (Juškelienė V., Dailidienė N., 2001).

Paauglystė – tai toks žmogaus vystymosi periodas, kuris siejamas tiek su biologiniais, tiek su psichologiniais pokyčiais, darančiais didelę įtaką asmenybės formavimuisi. R. J. Havighurst tvirtina, kad paauglys savo gyvenime susiduria su daugeliu pokyčių ir užduočių ir yra priverstas prisitaikyti prie jų, prisitaikyti ir įvykdyti jam keliamas užduotis. R. J. Havighurst teigia, kad paauglystėje susiduriama su tokiomis užduotimis:

1. Suformuluoti naujesnius ir brandesnius santykius su abiejų lyčių vienmečiais;
2. Įsisąmoninti vyrišką ar moterišką socialinį vaidmenį;
3. Priimti savo fizinės išvaizdos pokyčius ir išmokti veiksmingai naudotis savo kūnu;
4. Tapti emociškai nepriklausomam nuo tėvų ir kitų suaugusiųjų;
5. Siekti ekonominės nepriklausomybės pagrindų;
6. Pasirinkti profesiją ir ruoštis jai;
7. Rengtis santuokai ir šeimos gyvenimui;
8. Ugdyti intelektualius sugebėjimus ir formuoti savybes, būtinas visuomeninei kompetencijai įgyti;
9. Išmokti socialiai atsakingai elgtis;
10. Suformuoti vertybių ir etinės sistemas, kuriomis būtų vadovaujamasi gyvenime (Žukauskienė R., 2002).

Psichologinė paauglio savijauta priklauso nuo jo gebėjimo išspręsti šias užduotis. Ankstyvojoje paauglystėje atsiranda poreikis įtvirtinti save, o su tuo labai susiję ir elgesio motyvai, t. y. noras įsijungti į bendruomenę. Čia pasireiškia daug asmens reakcijų.

Paauglystė yra vienas iš fizinių asmenybės raidos periodų. Tai raidos fazė, kurios metu bandoma suformuoti savo požiūrį į tokius reiškinius, kaip autonomija ir individualizacija, kaip

intelekto konsolidizacija ir savo tapatumo įtvirtinimas. Tai vyksta neatsiejamai nuo seksualinės ir afektinės raidos. Anot Eriksono, paauglys išgyvena tapatumo – vaidmenų sumaišties krizę, kurios metu bando išsiaiškinti, kas jis yra, kokie jo tikslai ir siekiai. Vyksta intensyvus savęs suvokimo, savęs vaizdo susidarymas, gyvenimo pozicijos ieškojimas, vertybių sistemos formavimasis (Žukauskienė R., 2002).

Paauglystėje prasideda didelės psichologinės permainos, sutampančios su audringa fiziologine raida. Anatomiciniai ir biologiniai pokyčiai vaidina vieną iš svarbiausių vaidmenų paauglio psichosocialinėje raidoje (Dapkienė S., 2002).

Psichologas D. B. Elkoninas teigė (Возрастная и педагогическая психология, 1989), kad šiuo laikotarpiu pagrindinė žmogaus veikla yra mokymo(si) – profesinė. Vykdamas šią veiklą, asmenybėje susiformuoja tokie naujadarai, kaip pasaulėžiūra, profesiniai interesai, savimone, svajonės ir idealai. Šio amžiaus moksleiviai didelį dėmesį skiria moralinėms žmogaus savybėms, vertina save, jiems būdinga saviuokla (Furst M., 1998).

Jaunystės laikotarpiu mokiniai patiria daug emocinių problemų. Daugelio autorių nuomone, tai svarbiausios jaunuolių problemos, atsirandančios dėl autonomijos siekimo, nutolimo nuo tėvų, poreikio būti pripažintam bendraamžių. Emocinės problemos, be abejo, būdamos svarbiausios, veikia moksleivių mokymo(si) rezultatus (Žukauskienė R., 2002).

Suprasti visuomenės gyvenimo, atskirų socialinių grupių siekius, tikslus ir funkcijas jaunas žmogus gali tik po ilgai trukusio mokymo(si). Mokykla tampa aplinkos dalimi, kuri turi didelę reikšmę mokinio asmenybės raidai. Mokykloje vaikas auga, formuojasi jo charakterio savybės. Tačiau dar neturi galimybės aktyviai ir rimtai, atsakingai dalyvauti visuomenės procesuose. Toks perėjimo iš vaikystės į suaugusiojo gyvenimą tarpsnis yra kupinas konfliktų, kylančių dėl būtinų identifikacijos procesų vėlavimo ir nesutapimo su savarankiškos asmenybės prisiėmimo pradžia (Dereškevičius P., Rimkevičienė V., Targamadzė V., 2000).

Mokymas(is) yra toks procesas, per kurį individas keičia savo elgesį dėl įgytos patirties (Gage, Berliner, 1994). G. Butkienė ir A. Kepalaitė (1996) mokymą(si) apibūdina kaip tikslingą besimokančiojo veiklą, kuri sukelia esminius jo psichikos ir elgesio pakitimus. Mokymas(is) yra išmokimo sąlyga ir šios sąvokos neatsiejamas. Kaip pažymi autorės (Butkienė ir Kepalaitė, 1996), išmokimas – tai mokymo(si) pasekmė. Šių autorių apibrėžimai atspindi mokymą(si) psichologiniu-pedagoginiu požiūriu (Butkienė G., Kepalaitė A., 1996).

P. Jarvis (2001) mokymą(si) apibūdina kaip žmogiškumą ir amžiną atsakymų paiešką. Jis teigia, kad mokymas(is) yra žmogiškumo paradokso simbolis. Į mokymą(si), lydimą išmokimo, galima žiūrėti kaip į nuolat susiduriančius ir besiplėtojančius ryšius tarp tam tikrų funkcinių ir biocheminių būsenų galvos smegenų žievėje (Butkienė G., Kepalaitė A., 1996).

Kaip teigia L. Corno ir E. Mandinach, du mokiniai gali būti vienodai motyvuoti išmoksi, bet gali skirtis tuo, kaip jie galvoja apie save, apie užduotį ir tikslą. Remiantis šiuo teiginiu, motyvacija gali būti suprantama kaip kokybinis ir kiekybinis konstruktas. E. T. Pascarell ir kiti, nustatė, kad apie motyvacinius procesus ne visada galima spręsti iš mokymo(si) rezultatų. Nuo motyvacijos priklauso mokinių elgesys, energingumas. Motyvacija nėra įgimta bei nesikeičianti mokinio savybė. Ji labai priklauso nuo pedagogo asmenybės, tinkamo jo darbo metodų. Motyvacija yra ir priemonė siekti mokslo pažangumo, ir kartu yra galutinis mokymo(si) proceso rezultatas (Gage, Berliner, 1994).

Pagrindiniai motyvacijos akcentai – asmenybės veržlumas, asmens poreikiai, interesai, pažiūros, siekiai ir polinkiai (Gage, Berliner, 1994). Mokymo(si) motyvacija padeda mokiniui orientuotis į tikslą ir suvokti, kiek laiko reikės tikslui pasiekti, savo sugebėjimus ir įgūdžius, pažadina jo jautrumą, pagalbą iš išorės, turi įtakos mokymo(si) kokybei ir mokymo(si) pasekmėms (Butkienė, Kepalaitė, 1994). Motyvai sukuria bendrą nusiteikimą mokytis, o nuo tikslo priklauso, kokie bus konkretūs mokymo(si) veiksmai (Butkienė G., Kepalaitė A., 1994).

Motyvacija – tai jausmų stimulatoriai, kurie vaiką skatina imtis vienos ar kitos veiklos. Mokymas(is) yra grindžiamas daugeliu motyvų. Šie yra labai įvairūs savo gilumu bei apibendrinimo lygiu. Ir jie visi yra labai svarbūs.

Yra pateikiama labai daug mokymo(si) motyvacijos klasifikacijų. Jomis remiantis galima teigti, kad paauglio gyvenime reikšmingą vietą užima sėkmė, teigiamas savęs vertinimas, afiliacija, stropumas. Sėkmė skatina saviraišką, kūrybingumą, aktyvumą. Tai mokytis reikia taip, kad mokinys pajustų nors mažiausią pažangą ir išgyventų sėkmę. Neigiami vertinimai slopina šį jausmą. Taip pat vaikas turėtų pajusti, kad sunkumų įveikime yra ne vienas, kad jis gali sulaukti pagalbos. Nuo pirmųjų mokymo(si) žingsnių reikia skatinti paties paauglio norą mokintis. Prieš to noro sudarymą, mokytojas turėtų labai gerai pažinti vaiką, jo charakterį.

Motyvacijai turi reikšmės vertinimas. Pasakius, kad vaikas mokosi gerai, vaikas įgauna noro mokytis, jis jaučia, kad jį lydi noras. Pastebimas stropumas. Ir priešingai, nuolat peikiant vaiką, jis netenka mokymo(si) motyvacijos.

Pereinant į žinių amžių, keičiasi požiūris į tai, kas yra mokymas(is), kur, kaip ir kuriems tikslams jis vyksta. Vis labiau tikimasi, kad mokymo ir mokymo(si) metodai bei sąlygos prisitaikys prie gana prieštaringų interesų, poreikių ir reikalavimų (Maknienė I., 1999).

Moksleivių mokymo(si) motyvaciją sprendžiama ir pagal jų aktyvumą mokymo(si) veikloje. Kai moksleivis nepakankamai aktyvus, jis būna neatidus, mieguistas, informacija iš jutimo organų nepasiekia savo tikslo. Tokia moksleivio elgsena rodo ir jo silpną mokymo(si) motyvaciją. Aukštą mokymo(si) motyvaciją rodo didelis aktyvumas: pasirengimas atlikti mokomąsias užduotis, dėmesio sutelkimas, žvalumas, užduočių atlikimo sistemingumas ir pan.

Taip pat, moksleivio mokymo(si) aktyvumas siejamas su jo savarankiškumu mokymo(si) veikloje. Pastebima, jog aktyvesni moksleiviai paprastai yra savarankiškesni, atlikdami užduotis.

Kita vertus, kai moksleivis nepakankamai aktyvus mokydamas(is), jis tampa priklausomas nuo kitų ir negali būti pakankamai savarankiškas. Mokymo(si) motyvų neįmanoma stebėti, apie juos dažniausiai sprendžiame iš mokinio požiūrio į mokymą(si) ir jo aktyvumo, savarankiškumo ir kitų asmeninių savybių, kurios, visų pirma, susiformuoja šeimoje.

2.4. Šeimos vaidmuo ugdant paauglio mokymo(si) motyvaciją

Šeima – pirmoji vaikų ugdymo institucija. Joje pradeda formuotis ir mokymo(si) motyvacija, nuostatos mokymo(si) atžvilgiu, emociniai santykiai su mokymo(si). Šeimoje pagrindžiami sėkmės mokykloje ir gyvenime pamatai (Rupšienė L., 2000.).

Siekiant, kad mokymo(si) motyvacija vystytųsi ir būtų palaikoma nuosekliai ir efektyviai, svarbus šeimos ir mokyklos institucijų keliamų ugdymo uždavinių suartinimas, todėl jos turi glaudžiai bendradarbiauti. Svarbi šeimos ryšių su mokykla sąlyga – teigiamas tėvų požiūris į mokyklą, nes šie vertinimai turi įtakos ir vaikų požiūriui į mokymą(si).

Sudėtingomis, sparčiai kintančiomis šiandienos sąlygomis tėvai neretai nespėja suvokti šiuolaikinės mokyklos misiją ir uždavinius, nesuvokia problemų masto, todėl, mano manymu, siekiant šeimos sutapatinimo su mokykla, siekiant bendro tikslo – palaikyti paauglio norą mokytis, šiandien labai svarbus yra tėvų įtraukimas į mokyklos veiklą ir pedagoginis tėvų švietimas.

Šeima – artimiausia nemokyklinė socialinė aplinka. Pasak I. Leliūgienės (1997), šeima – reikšmingiausia mikroaplinka, kurioje formuojasi asmenybės pagrindai, kur atliekamos svarbiausios funkcijos: ugdomoji, rekreacinė, komunikacinė ir kt. (Rupšienės L., 2000).

O Rajacko nuomone, šeima yra lemiamas žmogaus asmenybės formavimosi veiksnys. Pasak L. Udrėnaitės, mokyklos socialinė ir fizinė aplinka, mokinio šeimos aplinka – pagrindiniai ugdymo aplinkos komponentai, įtakojantys mokyklos darbo efektyvumą, vaiko mokyklinius pasiekimus, mokymo(si) motyvaciją. Vadinasi, pirmiausia šeimoje paauglys susiformuoja asmenybės savybes, požiūrį į mokymą(si) ir kt. (Rajeckas V., 1999).

Šeimoje vaikas įgyja patirtį, formuojasi jo pasaulėžiūra, perimamos vertybės, elgesio normos, tradicijos ir kt. L. Rupšienė teigia, kad šeimoje pradeda formuotis ir mokymo(si) motyvacija, nuostatos mokymo(si) atžvilgiu, emociniai santykiai su mokymu(si). Tačiau šiandien šeimoje egzistuoja nemažai problemų – ekonominio, kultūrinio, dvasinio pobūdžio – ir šios problemos vienaip ar kitaip veikia gyvenančius joje žmones. Žinoma, pirmiausia tai pasakytina apie augančius ir bręstančius vaikus. O pasak A. Gudaitienės, nestabilumas, abejingumas, uždarumas, vyraujantis šeimoje, persiduoda ir paaugliui. Jei paauglys nepatiria

psichologinio artumo, saugumo, dvasinės šilumos, jis auga atstumtas. Mokinys tokiu atveju turės problemų ir mokykloje. Šeimoje glūdinčios nenoro mokytis priežastys, pagal L. Rupšienę, tai prastas šeimos mikroklimatas, netikęs tėvų pedagoginių pareigų atlikimas, destruktivūs vaikų ugdymo šeimoje modeliai, nepalanki šeimos struktūra ir jos pokyčiai, motinų užimtumas darbe, žemas tėvų išsilavinimas ir neigiama mokymo(si) patirtis, bei sunki materialinė padėtis (Dapkienė S., 2001).

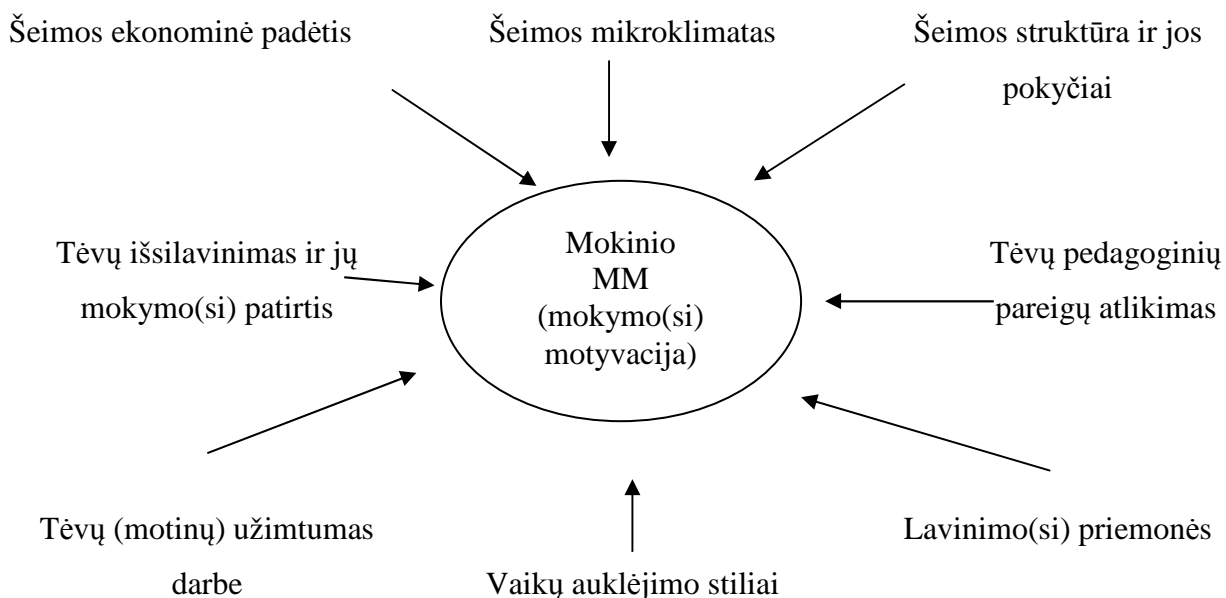
Vadinasi, paauglių nenoro mokytis priežastys dažnai glūdi pačioje šeimoje. R. Dobranskienės nuomone, jeigu jas įstengtume pašalinti ir suformuotume teigiamą paauglio požiūrį į mokymą(si) kaip į savo pareigą, žymiai lengviau paaugliai įveiktų gabumų ir sugebėjimų netolygumo barjerus.

Paauglys turi jausti šeimos paramą mokymo(si) procese, tėvai turi padėti paaugliui įveikti sunkumus, bei padėti mokytis. V. Krumm nuomone, tiek geroje, tiek ir blogoje mokykloje paaugliai kur kas daugiau išmoksta tiesiogiai ar netiesiogiai tėvų remiami ir mažiau išmoksta namuose neįsitraukiantys stimuliacijos ar pagalbos (Dapkienė S., 1997).

K. Miškinio nuomone, kad padėtų paaugliui mokytis, tėvai turi negailėti laiko, jėgų, kantrybės, ištvermės ir atkaklumo.

Pakeltas tonas, riksmas, ar bausmės ugdymo vaisių nebrandina. Taip pat, anot K. Miškinio, pagalba paaugliui praverčia, tačiau padėti mokytis reikia pedagogiškai tikslingai, t. y. neleistina tėvams dirbti už paauglį. Reikia stiprinti paauglio mokymo(si) motyvaciją, aiškinti mokslo reikšmę būsimam suaugusiojo gyvenimui, palaikyti paauglio žvalumą, aktyvumą, skatinti įveikti nenorą baigti užduotis, visapusiškai ugdyti kantrybę ir ištvermę, kruopštumą, nevengti pagirti už atkaklumą ir gerus mokymo(si) rezultatus ir kt. (Miškinis K., 1996).

V. Rajecko nuomone, padėdami laikytis režimo, reikalaujant užbaigti pradėtą darbą iki galo, tinkamai paskirstyti laiką, racionaliai derinti darbą ir poilsį, tėvai irgi ugdo paauglių valią, jų pareigingumą ir atsakingumą, o tai ypač svarbu sėkmingam mokymui(si), teigiamam požiūriui į mokymą(si) ugdyti. Vadinasi, labai svarbu, kad tėvai stengtų(si) palaikyti paauglio norą mokytis, ugdytų įvairias pozityvias asmenybės savybes, aiškintų žinių svarbą jo atečiai, bei tiesiogiai, ar netiesiogiai įsitrauktų į paauglio mokymo(si) procesą. Kad įsitrauktų į savo vaiko mokymo(si) procesą, tėvai turi glaudžiai bendradarbiauti su mokykla, paauglio klasės auklėtoju, nes visą tai teigiamai atsiliepia paauglio asmenybei, bei mokymui(si) (Rajeckas V., 1999).

1 pav. Mokymo(si) motyvaciją formuojantys mikroaplinkos veiksniai, glūdintys šeimoje

Siekiant, kad mokymo(si) motyvacija vystytųsi ir būtų palaikoma nuosekliai ir efektyviai, svarbus šeimos ir mokyklos institucijų keliamų ugdymo uždavinių suartinimas, todėl jos turi glaudžiai bendradarbiauti. Svarbi šeimos ryšių su mokykla sąlyga – teigiamas tėvų požiūris į mokyklą, nes šie vertinimai turi įtakos ir vaikų požiūriui į mokymąsi.

Sudėtingomis, sparčiai kintančiomis šiandienos sąlygomis tėvai neretai nespėja suvokti šiuolaikinės mokyklos misiją ir uždavinius, nesuvokia problemų masto. Todėl, mano manymu, siekiant šeimos sutapatinimo su mokykla, siekiant bendro tikslo – palaikyti paauglio norą mokytis, šiandien labai svarbus yra tėvų įtraukimas į mokyklos veiklą ir pedagoginis tėvų švietimas (Butkienė G., Kepalaitė A., 1996).

Mokymo(si) motyvaciją yra sunku apibrėžti, nes tai yra paauglio vidinė paskata. Mokinys į mokyklą ateina jau susiformavęs mokymo(si) motyvaciją iš šeimos, tačiau mokykla turi didelės reikšmės šios motyvacijos stiprinimui ar silpninimui. Todėl šios dvi paauglio socializacijos institucijos turi susijungti bendram tikslui – ugdyti pozityvią, norinčią mokytis asmenybę. Mokymo(si) motyvacija padeda mokiniui orientuotis į tikslą, turi įtakos mokymo(si) kokybei ir mokymo(si) pasekmėms.

Tėvų įsitraukimas į mokyklą yra labai svarbus paauglio mokymo(si) motyvacijos ugdymui ir sėkmingam mokymui(si). L. Udrėnaitės teigimu, pastebimas glaudus ryšys tarp tėvų dalyvavimo mokyklos gyvenime ir vaikų mokyklinių pasiekimų, lankomumo, požiūrio į mokymą(si).

E. Jensen, remdamasis atliktų tyrimų duomenimis, rašo, kad 90% mokytojų teigia, jog nesulaukia tėvų dėmesio; kad mokiniai, kurių tėvai dalyvauja mokyklos veikloje, geriau

moko(si); kad vaikai, kuriems anksčiau nesisekė, dalyvaujant tėvams labai pasitaisė; kad paprašius pagalbos, 85% tėvų atsako teigiamai; kad tėvai namuose gali paremti mokytojo įdėtas pastangas (Udrėnaitė L., 2002).

S. Dapkienė teigia, kad tėvų ir mokyklos bendro darbo rezultatai teigiamai atsiliepia paauglio ir asmeniniam dalykiniam ugdymui. Kai paauglys mato savo tėvus, įtrauktus į mokyklinę veiklą ir dirbančius kartu su mokytojais, stiprėja jų jausmas apie mokyklos svarbą. Paaugliai tik laimi nuo tokio teigiamo ir draugiško santykio tarp šeimos ir mokyklos. Tada paaugliai jaučia, kad suaugusieji jais rūpinasi. Kai mokinių tėvai laikomi aktyviais mokytojų partneriais, paaugliai gauna papildomą motyvą mokytis geriau. Taip pat L. Udrėnaitės nuomone, tik bendradarbiaujant mokyklos pedagogams ir tėvams, sukurama saugi ir palanki paaugliui, jo fizinių ir psichinių galių vystymuisi ir raidai aplinka. Pedagoginėje literatūroje minima, jog pačiam paaugliui sunku suvokti mokinio vaidmenį, mokytojų lūkesčius, mokymo(si) motyvaciją, ugdymo aplinkos įtaką mokykliniams pasiekimams. Pirmiausia, tai įsisavina tėvai bendradarbiaudami su mokyklos bendruomene, jie įtakoja paauglį, kuria palankias sąlygas namuose. Vadinas, mokyklos pedagogų ir paauglio tėvų bendradarbiavimas užtikrina paauglio saviraišką, sukuria saugią aplinką, kelia paauglio pasitikėjimą savimi, ugdo teigiamą požiūrį į mokymą(si), skatina sėkmingai mokytis ir kt. (Dapkienė S., 1997).

Galima teigti, kad šeima daro įtaką paauglio mokymo(si) motyvacijai, savivertei, mokymo(si) rezultatams ir kt. Šeimoje glūdi nemažai paauglio nenoro mokytis priežasčių, kurias reikia šalinti įtraukiant tėvus į mokyklos gyvenimą, jie turi tapti lygiaverčiais ugdymo proceso partneriais. Tėvų bendradarbiavimas su klasės auklėtoja ir kitais mokyklos pedagogais yra vienas iš mokymo proceso efektyvumo kriterijų ir teigiamai veikia paauglio sėkmingą mokymą(si), mokymo(si) motyvaciją.

2.5. Nūdienos mokymo(si) motyvacijos problemos

Moksleivių mokymo(si) sėkmė taip pat priklauso ir nuo mokytojo pozicijos, darbo stiliaus. Kaip teigia Gage ir Berlinger (1994), jei mokytojas mano, jog paauglio sėkmingo mokymo(si) priežastis yra gabumai, tuomet atitinkamai su juo elgiasi, sudaro palankesnes sąlygas jo gabumams plėtoti ir atvirkščiai, kai mokytojui atrodo, jog mokinyss yra negabus, sudaro neigiamo savęs vertinimo klimata, padeda formuotis mokinių nesėkmės sindromai, nerimas, o tai slopina motyvaciją (Gage Berliner, 1994).

Šiame laikmetyje nuolat daugėja informacijos, įgyjamos žinios kinta, todėl iš žmogaus reikalaujama naujų įgūdžių ir mąstymo būdų. Šiuolaikinėje visuomenėje jaunam žmogui, tuo pačiu ir paaugliui, itin sunku numatyti savo ateities perspektyvą, todėl dažnai asmuo pasimeta, nepasitiki savo jėgomis, yra pasyvus. Šiame kontekste mokyklos dvasinis ir socialinis klimatas

turi sukurti sąlygas asmenybės savirealizacijai, formuoti jos pasiruošimą ateityje kurti laisvą ir demokratišką visuomenę.

Mokykloje vyrauja stipriai išreikšta vertinamoji aplinka. Kiekvieną dieną vertinami mokinių laimėjimai bei poelgiai, savybės ar žinios lyginamos su kitų mokinių ir t.t. Taip sulaukiama kartais neigiamų vertinimų. Kuo vaikui sunkiau sekasi mokykloje, tuo daugiau neigiamų vertinimų jis susilaukia. Tokie mokytojo neigiami vertinimai formuoja žemą vaiko savęs vertinimą. Girdėdamas kiekvieną dieną tik neigiamus vertinimus, vaikas ima tikėti, kad jis negabus, jam nesiseka ir nesiseks toliau, kad nieko pakeisti nebegalima ir reikia su tuo susitaikyti (Bulotaitė L., ir kt., 1996).

Mokinių patiriamą emocinį diskomfortą bei neigiamą požiūrį į mokyklą dar gali sustiprinti įvairios mokytojų darbo klaidos. Mokytojai dažnai nesidomi moksleivių gyvenimu už mokyklos ribų, jų santykiais su tėvais ir bendraamžiais, neįtraukia jų į reikšmingas veiklos sritis (arba atlieka tai formaliai), dažnai nepasitiki galimybėmis bei teigiamomis savybėmis, atvirai demonstruoja savo neigiamą požiūrį ar antipatiją ir pan. Neretai vaikams, kurie blogai mokosi, taiko tikrai neigiamas poveikio priemones, kurios dažnai susijusios ne su objektyve būtinybe, o su mokytojo nekantrumu, nesugebėjimu valdytis ar netiksliu situacijos vertinimu. (Kvieskienė G., 2000).

Šiame kontekste sėkmingam ir sparčiam mokymui(si) būtina siekti, kad mokinys pasitikėtų savo jėgomis, savo sėkme, kad identifikuotų save su mokykla, įsisavintų savo mokymo(si) tikslą, nukreiptų savo valios, proto ir jausmų energiją konkrečiam mokymo(si) veiksmui atlikti. Ir kaip jau minėjau, bendrą nusiteikimą mokytis sukuria motyvai. Jų realų atsiradimą, mano giliu įsitikinimu, įtakoja siekimas padaryti mokymą(si) įdomesnį, nevarginantį, lengvesnį. Čia svarbų vaidmenį suvaidina naujas požiūris į mokymą(si) metodai, nauji metodai (Želvys R., 1998).

Kiekvienos veiklos pradžia, vyksmas ir sėkmė ar nesėkmė priklauso nuo motyvo, todėl labai svarbu tirti mokymo(si) motyvaciją. Moksleivių poreikiai ir siekiai - jų veiklos motyvacijos šaltinis. Vaikai paprastai pasirenka veiklą, atitinkančią jų interesus, vertybes, nuostatas. Jų elgesiui įtakos turi siekiai ir polinkiai, todėl turime tirti moksleivių polinkius bei jų poreikius ir veiklos motyvus. Svarbu tirti, kaip moksleivių motyvacija veikia elgesį ir išmokimą, kas daro poveikį motyvacijai ir kt.

Moksleivių mokymo(si) motyvacijos problema labai aktuali šiandieninėje mokykloje. Šalyje vykstant švietimo reformai, ypatingai akcentuojama tai, kad svarbu pereiti nuo akademinio, į žiniais orientuoto mokymo prie integralaus, visuminio, į žmogų orientuoto ugdymo. Šiame ugdymo procese ypač svarbu, kad moksleivis būtų motyvuotas, kad jis galėtų skleisti kaip asmenybė, turinti savo patyrimą ir unikalią patirtį.

Vis dažniau kalbama apie vieną aktualiausių mokyklos problemų – moksleivių mokymo(si) motyvacijos silpnėjimą, pasireiškiantį nenoru mokytis, blogu lankomumu, domėjimosi stoka, užduočių neatlikimu ar visišku pasitraukimu iš mokyklos.

Nenoro mokytis, šaknys glūdi socialinio, politinio, ekonominio, teisinio gyvenimo sferoje, jo priežastys susijusios su mokyklos gyvenimo organizavimu, jam daro įtaką daugybė faktorių: šeima kaip mikrosistema, nepakankamas mokytojų profesinis rengimas, menkas tėvų ir mokytojų tarpusavio ryšys, taip pat paauglio asmeninės savybės Paauglys, nuolat mokykloje patiriantis nesėkmę, dažnai netenka noro mokytis, silpnėja jo mokymo(si) motyvacija, jis vis dažniau nustoja lankyti mokyklą.

Pedagogams labai dažnai tenka dirbti su moksleiviais, nenorinčiais mokytis arba neįstengiančiais kryptingai dirbti ir siekti gerų mokymosi rezultatų. Iš tiesų, moksleivio socialinėje aplinkoje yra daugybė veiksnių, aktyviai pritraukiančių dėmesį, viliojančių ir gundančių patirti įvairiausius malonumus ir tokiu būdu trukdančių jam mokytis. Šių dienų moksleiviui tenka gyventi didelių įtampų socialinėje aplinkoje, kuri deja dažnai būna nepalanki mokymo(si) veiklai. Šiuolaikiniams pedagogams ir tėvams reikia dėti nemažai pastangų, kad apsaugotų vaikus nuo išsiblaškymo, „išsibarstymo“ ir padėtų moksleiviams neprarasti svarbiausios jų veiklos krypties – mokymo(si).

Nenorą mokytis gali įtakoti prastos šeimos mikroklimatas, destruktivūs ugdymo modeliai, sunki materialinė padėtis, žemas tėvų išsilavinimas ir kita.

Pedagogų darbe pasitaiko pamokos, kaip ugdymo organizavimo formos, trūkumų, sąveikos su mokiniais problemų, nepakankamai bendradarbiaujama su šeima. Todėl kiekvieno pedagogo darbe svarbus moksleivių mokymo(si) motyvacijos palaikymas ir pagalba tiems, kurie jos stokoja, gebėjimas suprasti ir žinoti motyvacijos mokytis nebuvimo priežastis ir jos sužadinimo galimybes.

3. EMPIRINIO TYRIMO DUOMENŲ ANALIZĖ

3.1 Tyrimo tikslas

Išanalizuoti I – III gimnazijos klasių mokinių mokymo(si) ypatumus ir jų sąsajas su mokymo(si) kokybe.

3.2 Tyrimo metodika

Tyrimo metodiką sudarė:

- anketinės apklausos metodas. Tyrimui naudota anketa, parengta norint išsiaiškinti mokinių mokymo(si) ypatumus ir jų sąsajas su mokymo(si) kokybe.
- statistiniai metodai. Tyrimo duomenys apdoroti Microsoft Office Excel ir SPSS 11.0 Windows programa. Aprašomosios statistikos metodu lyginti abiejų respondentų grupių vertinimai ir atsakymai į atskirus klausimus.

3.3. Tyrimo imtis

Anketinė apklausa vyko 2008 metų spalio mėnesį. Tiriamųjų imtį sudarė 164 miesto ir rajono I - III gimnazinių klasių mokiniai (97 miesto gimnazijų mokiniai ir 67 rajono gimnazijų mokiniai). Dalyvavo iš Šiaulių „Romuvos“ gimnazijos, Panevėžio „Juozo Balčikonio“ gimnazijos ir Šiaulių rajono Kelmės „Jono Greičiūno“, bei Radviliškio „Lizdeikos“ gimnazijų mokiniai.

Tyrimas vyko trimis etapais:

- pirmajame etape buvo suformuluota tyrimo problema, konkretinami tyrimo uždaviniai, analizuojama mokslinė literatūra.
- antrajame etape buvo sudaryta anketa ir apklausti gimnazistai.
- trečiajame etape buvo analizuojami gauti duomenys, vaizduojami grafikai.

Klausimynus tiriamieji pildė pamokų metu, prieš tai iš anksto suderinus su mokyklos vadovybe, susitarus su klasės auklėtoju. Patys tiriamieji turėjo apsispręsti, ar nori dalyvauti apklausoje. Visi tyrimo dalyviai buvo informuoti apie tyrimo tikslą, jo anonimiškumą, bei supažindinti su anketos pildymo instrukcija. Moksleiviai anketas pildė stebint tyrimo vadovui.

3.4. Tyrimo rezultatai ir jų analizė

1 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal lytį (%)

	Skaičius N=164	Procentai
Merginos	92	56,10
Vaikinai	72	43,90
Bendroji suma	164	100

Šiame tyrime dalyvavo 164 mokiniai: 56,10% merginų ir 43,90% vaikų iš Šiaulių „Romuvos“ gimnazijos, Panevėžio „Juozo Balčikonio“ gimnazijos ir Šiaulių rajono Kelmės „Jono Greičiūno“ bei Radviliškio „Lizdeikos“ gimnazijų.

Didžioji dalis respondentų yra merginos.

2 lentelė

Respondentų pasiskirstymas klasėse (%)

	Skaičius N=164	Procentai
I gimnazinė kl.	50	30,49
II gimnazinė kl.	65	39,63
III gimnazinė kl.	49	29,88
Bendroji suma	164	100

Šiame tyrime dalyvavo: I klasės 30,49% mokinių, II klasės 39,63% mokinių ir III klasės 29,88% mokinių.

Didžiausią dalį respondentų sudaro II gimnazinių klasių mokiniai.

3 lentelė

Respondentų pasiskirstymas miesto ir rajono gimnazijose (%)

	Skaičius N=164	Procentai
Miesto gimnazijos	97	59,15
Rajono gimnazijos	67	40,85
Bendroji suma	164	100

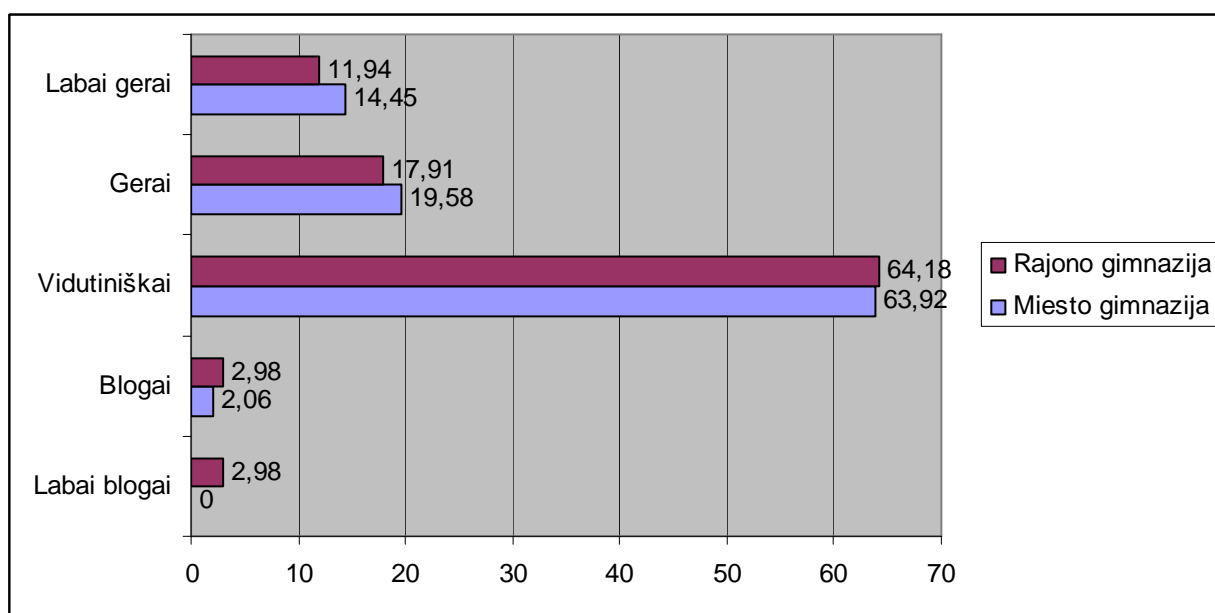
Miesto gimnazijose mokosi 59,15% ir rajono 40,85% respondentų.

Tyrimo metu išsiaiškintas respondentų pažangumo vidurkis, nes jis netiesiogiai atspindi mokymo(si) motyvaciją.

Miesto gimnazijos mokinių bendras pažangumo vidurkis yra 8,6, o rajono gimnazijos mokinių bendras pažangumo vidurkis yra 8,8.

Pažangumo vidurkiai tiek miesto, tiek ir rajono gimnazijos mokinių yra beveik vienodas.

Tyrimo metu išsiaiškinome respondentų nuomonę apie mokymo(si) sėkmę. Duomenys atspindėti 1 paveiksle.

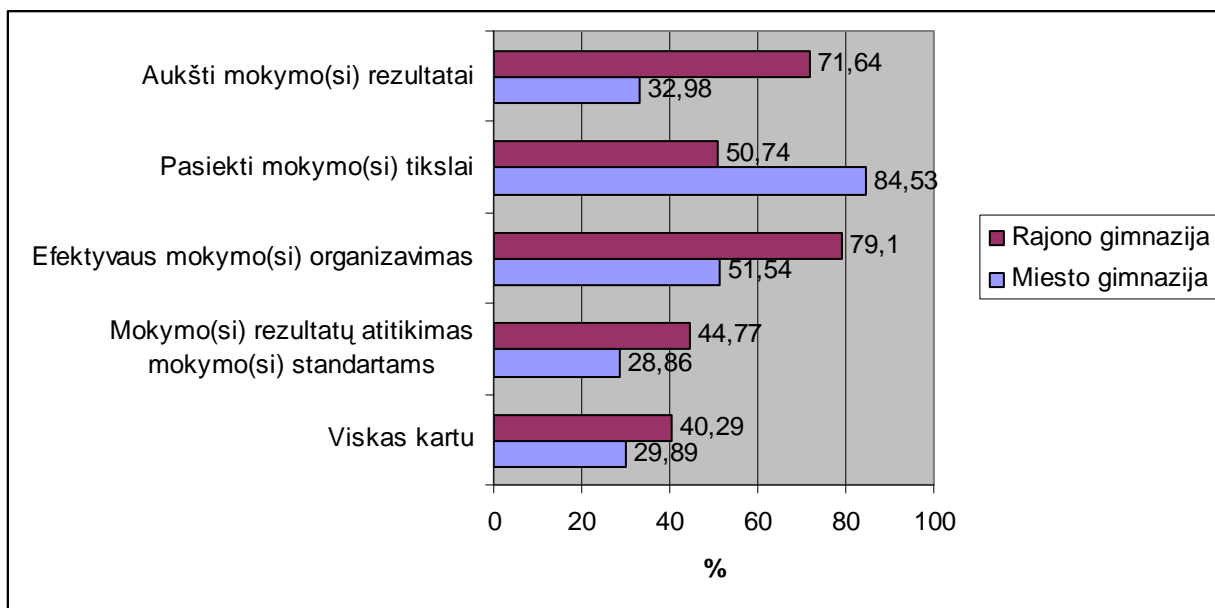

1 pav. **Mokymo(si) sėkmės vertinimas** (N=164)

Daugiau nei pusė miesto ir rajono gimnazijų respondentai teigia, kad mokosi vidutiniškai. Penktadalis miesto ir beveik penktadalis rajono gimnazijos moksleivių mokosi gerai. 14,45% miesto ir 11,94% rajono gimnazijų mokinių mokosi labai gerai. Blogai ir labai blogai besimokančių rajono gimnazijose respondentų yra maža dalis. Tiriamų miesto gimnazistų labai blogai besimokančių nėra.

Daugiausia miesto gimnazijų mokinių, tiek ir rajono gimnazijų mokinių yra vidutiniškai besimokantys.

Tyrimo metu aiškinomės mokymo(si) kokybės sampratą. 2 paveiksle pateikiami gauti tyrimo duomenys.

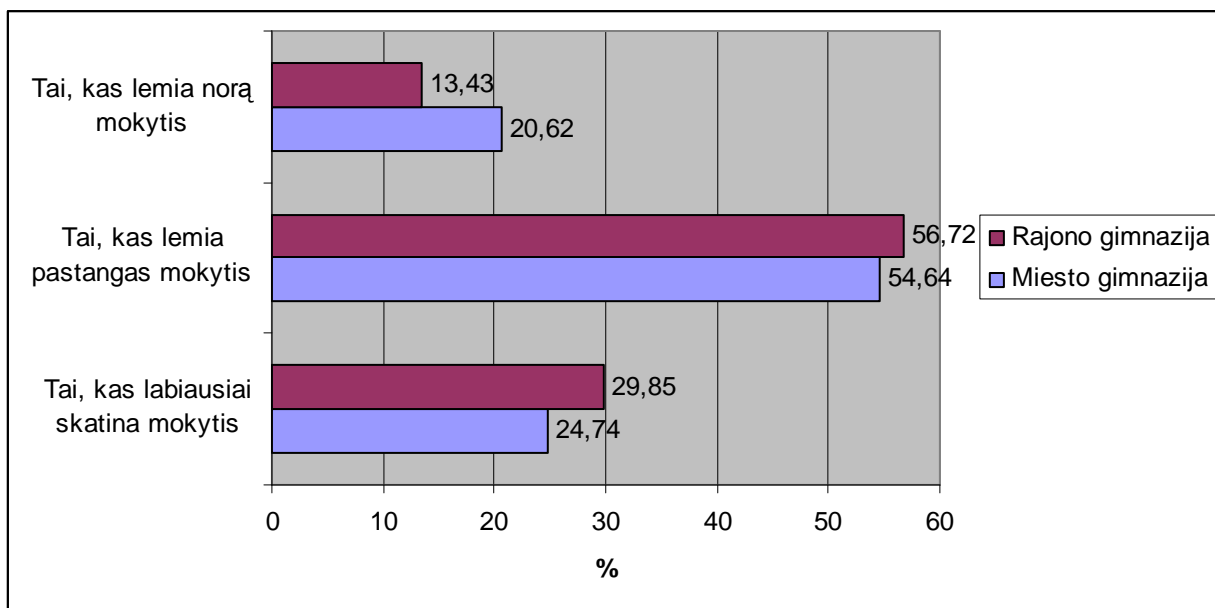
2 pav. **Mokymo(si) kokybės samprata** (N=164)

Ketvirtadalis rajono gimnazijų mokinių teigia, kad mokymo(si) kokybė yra efektyvus mokymo(si) organizavimas ir aukšti mokymo(si) rezultatai, o ketvirtadalis miesto gimnazijų mokinių teigia, kad mokymo(si) kokybė yra pasiekus mokymo(si) tikslus. Pusė miesto gimnazijų mokinių mano, kad mokymo(si) kokybė yra efektyvus mokymo(si) organizavimas.

Trečdalis miesto gimnazijų mokinių teigia, kad mokymo(si) kokybė, tai mokymo(si) rezultatų atitikimas mokymo(si) standartams, tuo tarpu taip mano pusė rajono gimnazijų mokinių. Aš manau, kad mokymo(si) kokybė priklauso nuo žmogaus gebėjimo įvertinti savo pažangą, laimėjimus, realius rezultatus. Mokymas turi atitikti paauglių poreikius, būti inovatyvus, taikyti šiuolaikines aukštas technologijas, naudotis mokymo(si) patirtimi, ištekliais, kūrybingai vertinti mokymo(si) rezultatus ir siekti geros kokybės.

Iš gautų tyrimo duomenų matyti, kad šiuo klausimu miesto ir rajono gimnazijų mokinių nuomonės išsiskyrė. Didžioji dalis rajono gimnazijų mokinių mano, kad mokymo(si) kokybė yra efektyvus mokymo(si) organizavimas, o didžioji dalis miesto gimnazijų mokinių mano, kad mokymo(si) kokybė, tai pasiekti mokymo(si) tikslai.

Tyrimo metu domėjomės mokymo(si) motyvacijos samprata. Mokinių buvo prašyta pažymėti kaip jie supranta mokymo(si) motyvaciją. Tyrimo duomenys pateikiami 3 paveiksle.

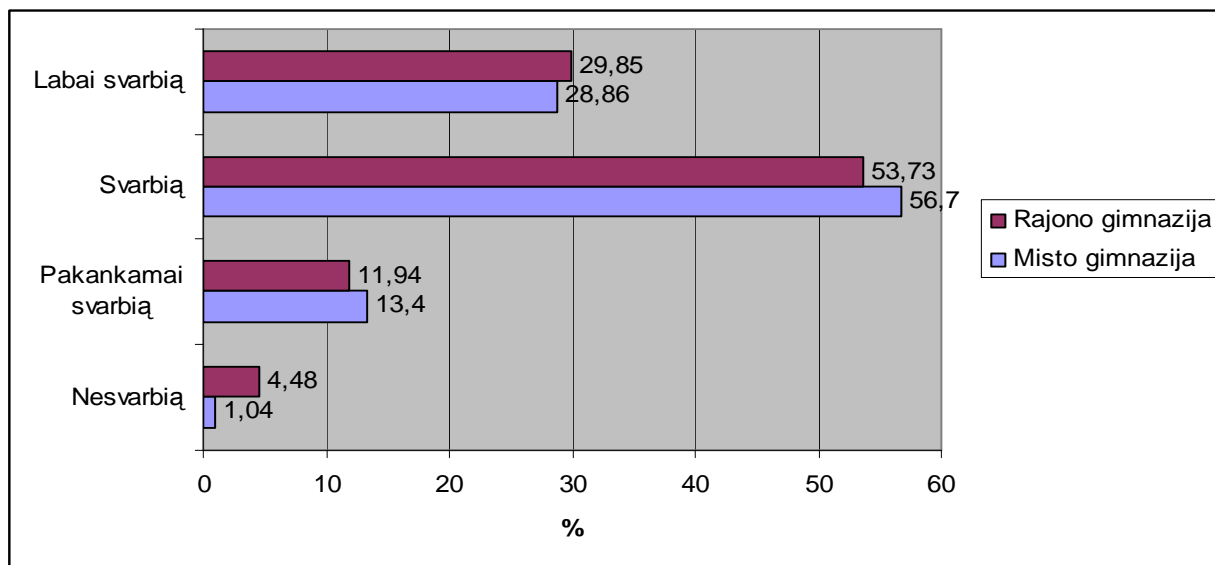
3 pav. **Mokymo(si) motyvacijos samprata** (N=164)

Daugiau nei pusė miesto ir rajono gimnazijų mokinių mokymo(si) motyvaciją įvardija, tai kas lemia pastangas mokytis, nes motyvacija yra susijusi su asmens idenditeto plėtote, jo vertybių sistema, prasmingumo suvokimu.

Penktadalis miesto gimnazijų mokinių mano, kad mokymo(si) motyvacija yra, tai kas lemia norą mokytis, taip mano ir daugiau nei dešimt procentų rajono gimnazijų mokinių. Apibendrinant gautus tyrimo duomenis galima teigti, kad fiziniai ir emociniai poreikiai yra svarbūs mokymo(si) motyvacijai.

Iš gautų tyrimo duomenų matyti, kad miesto ir rajono gimnazijų mokinių nuomonės apie mokymo(si) motyvacijos sampratą sutapo, todėl galima teigti, kad asmeninės pastangos yra svarbiausias mokymo(si) motyvacijos rodiklis.

Tyrimo metu siekėme išsiaiškinti respondentų nuomonę apie mokymo(si) reikšmę jų gyvenime. Duomenys pateikiami 4 paveiksle.

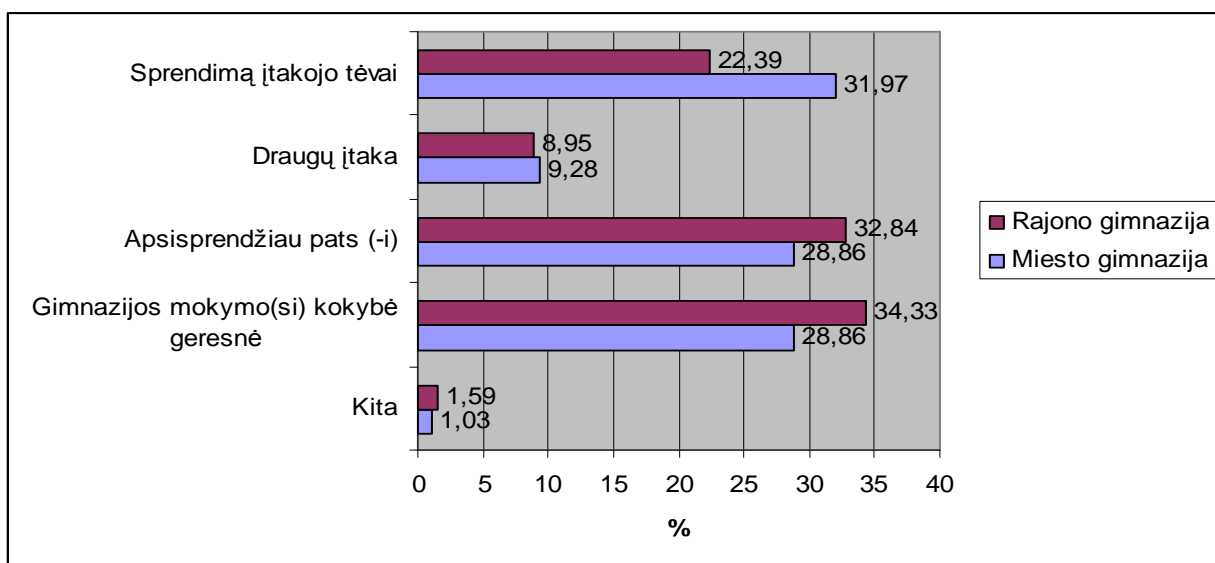

4 pav. **Mokymo(si) reikšmingumo vertinimas** (N=164)

Miesto 53,73% ir 56,70% rajono gimnazijų mokiniai teigia, kad mokymas(is) jų gyvenime užima labai svarbią vietą. Daugiau nei puse miesto ir rajono gimnazijų respondentų tvirtina, kad mokslai užima svarbią vietą. Labai mažą dalį respondentų sudaro, kuriems mokslas yra nesvarbus ir jų gyvenime neužima svarbios vietos.

Tai leidžia daryti prielaidą, kad gimnazistai mokosi sąmoningai, yra ganėtinai motyvuoti ir supranta mokymo(si) reikšmingumą savo gyvenime, nori tobulėti ir ateityje pabaigus gimnaziją toliau tęsti mokslus Lietuvos ar užsienio universitetuose.

Tai patvirtina ir gimnazijos pasirinkimo motyvai. Jų procentinė išraiška pateikta 5 paveiksle.

5 pav. **Gimnazijos pasirinkimo motyvai** (N=164)

Daugiau kaip trečdaliui miesto gimnazijų respondentų sprendimą mokytis gimnazijoje nulėmė tėvai, kiek mažiau nei trečdalis apsisprendė patys ir tiek pat gimnaziją pasirinko dėl geresnės mokymo(si) kokybės. Tai rodo, kad moksleiviai savarankiškai ir tėvų patariamai rinkosi gimnaziją. Svarbus pasirinkimo motyvas buvo mokymo(si) kokybė. Tai rodo, kad mokiniai ir jų tėvai supranta mokymo(si) kokybės reikšmę.

Rajono gimnazijų mokinių minėtų motyvų procentinė išraiška kiek didesnė.

Tyrimo metu domėjomės, kas labiausiai gimnazistus skatina mokytis. Mokinių buvo prašyta pažymėti svarbiausius motyvus, kurie juos skatina mokytis. Tyrimo duomenys pateikiami 4 lentelėje.

4 lentelė

Mokymo(si) motyvai (%)

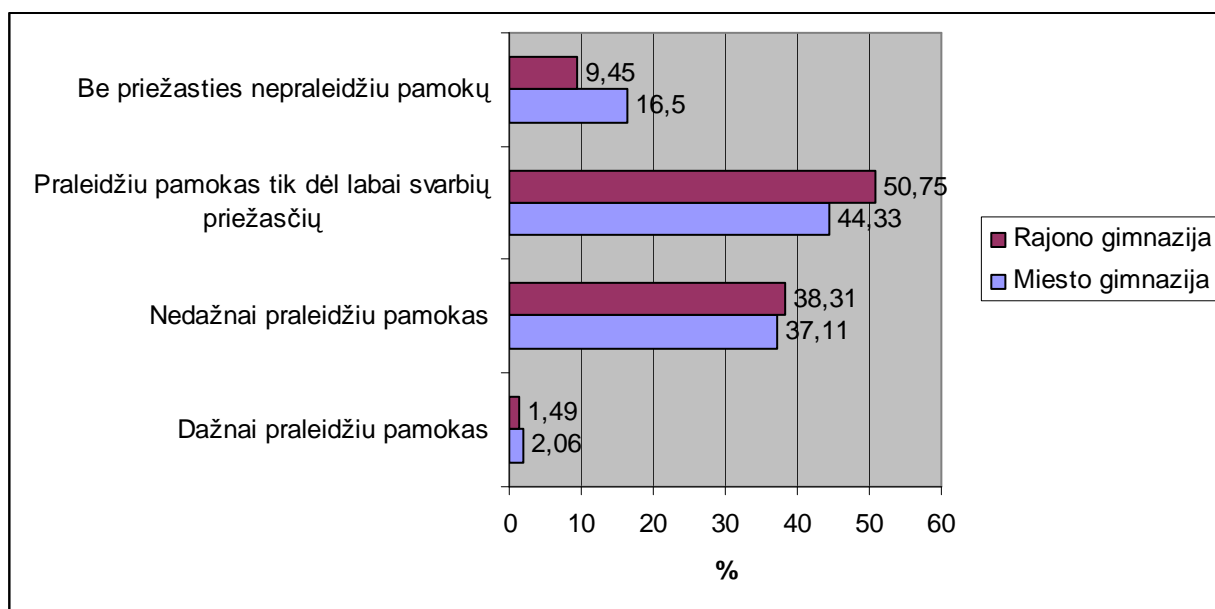
Motyvai	Miesto gimnazija N=97	Rajono gimnazija N=67
1. Noras tobulėti	62,88	79,10
2. Noras įgyti naujų žinių	80,41	73,13
3. Noras mokytis universitete	94,84	65,67
4. Noras studijuoti užsienio universitete	53,60	14,92
5. Man patinka lyderiauti	34,02	28,35
6. Manau, kad mokymo(si) kokybė turės įtakos mano karjerai	83,50	97,01
7. Kuo bus aukštesni mano mokymo(si) rezultatai, tuo bus didesnės būsimos profesijos pasirinkimo galimybės	94,84	88,05
8. Tėvai skatina siekti geresnių mokymo(si) rezultatų	68,04	46,26
9. Mokytojai skatina siekti geresnių mokymo(si) rezultatų	26,80	62,68
10. Šiais laikais be mokslo nieko gyvenime nepasieksi	89,69	97,01

Remiantis tyrimo duomenimis, beveik visi miesto gimnazijų mokiniai ir truputį daugiau nei pusė rajono gimnazijų mokinių teigia, kad juos mokytis skatina noras studijuoti universitete. Didžioji dalis rajono gimnazijos mokinių teigia, svarbiausias mokymo(si) motyvas yra tas, kad mokymo(si) kokybė turės įtakos mano karjerai ir kad šiais laikais be mokslo nieko gyvenime nepasieksi, su šiais teiginiais sutinka daugiau nei pusė miesto gimnazijos mokinių.

Kaip mažiausiai svarbų mokymo(si) motyvą miesto gimnazijų mokiniai įvardijo, kad mokytojai skatina siekti geresnių mokymo(si) rezultatų, tuo tarpu su šiuo teiginiu sutiko daugiau nei pusė rajono gimnazijos mokinių. Tik penktadalis rajono gimnazijų mokinių teigia, kad juos skatina mokytis noras mokytis užsienio universitete, o daugiau nei pusė miesto gimnazijų mokinių norėtų mokytis užsienio universitetuose, todėl šiems mokiniams šis mokymo(si) motyvas yra labai svarbus.

Išanalizavus gautus tyrimo duomenis matome, kad miesto gimnazijų mokiniams svarbiausi mokymo(si) motyvai yra šie: noras mokytis universitete ir kuo bus aukštesni mano mokymo(si) rezultatai, tuo bus didesnės būsimos profesijos pasirinkimo galimybės, kaip nesvarbų mokymo(si) motyvą mokiniai įvardijo, kad mokytojai skatina siekti geresnių mokymo(si) rezultatų ir kad man patinka lyderiauti. Rajono gimnazijų mokiniams svarbiausi mokymo(si) motyvai yra šie: manau, kad mokymo(si) kokybė turės įtakos mano karjerai ir, kad šiais laikais be mokslo nieko gyvenime nepasieksi, kaip nesvarbų mokymo(si) motyvą mokiniai įvardijo norą studijuoti užsienio universitete ir, kad man patinka lyderiauti. Tiek miesto, tiek ir rajono gimnazijų mokiniai teigia, kad nebenori būti klasės lyderiais. Aš manau, kad klasės lyderiais stengiasi būti žemesnių klasių mokiniai.

Tyrimo metu domėjomės mokyklos lankomumo būkle. Mokinių buvo prašyta ją įvertinti. Tyrimo duomenys pateikiami 6 paveiksle.

6 pav. **Pamokų lankomumo vertinimas** (N=164)

Daugiau nei pusė rajono gimnazijos mokinių, bei beveik pusė miesto gimnazistų pažymi, kad pamokas praleidžia tik dėl labai svarbių priežasčių, daugiau kaip trečdalis ir miesto ir rajono

gimnazijų respondentų tvirtina, kad pamokas be priežasties praleidžia nedažnai, beveik penktadalis miesto ir tik 9,45% rajono gimnazistai be rimtos priežasties nepraleidžia pamokų. Tik labai maža dalis mokinių teigia, kad pamokas praleidžia dažnai.

Išanalizavus gautus tyrimo duomenis matome, kad tiek miesto, tiek rajono gimnazijos mokiniai pamokas be priežasties praleidžia nedažnai arba tik dėl labai svarbių priežasčių. Dažnai praleidžiančių be priežasties pamokų mokinių nėra daug, todėl galime daryti prielaidą, kad gimnazistai į mokslus žiūri labai rimtai, praleidus daug pamokų ir „išskritus“ iš mokyklos proceso asmeninės savybės nėra ugdomos, o tik dar labiau skatina mokinį atsitraukti ir priešintis mokymo(si) procesui.

Tyrimo metu siekėme išsiaiškinti gimnazijos mokinių požiūrį į mokymo(si) kokybę pagal 8 kriterijus: lūkesčius gimnazijoje, santykius su mokytojais, pamokų lankomumą, mokymo(si) krūvį, reikalavimų atitikimą mokykloje, mokymo(si) kokybės vertinimą, mokymo(si) proceso organizavimą ir pasiekimų vertinimą. Vertinta pagal penkis lygius: labai gerai, gerai, vidutiniškai, blogai, labai blogai. Tyrimo duomenys pateikiami 5 lentelėje.

5 lentelė

Mokymo(si) kokybės vertinimas (%)

Vertinimo rodiklis	Miesto gimnazija N=97	Rajono gimnazija N=67
1. Kaip mokymas(is) šioje mokykloje atitinka Jūsų lūkesčius?		
Labai gerai	4,1	2,99
Gerai	88,6	91,04
Vidutiniškai	5,15	4,48
Blogai	2,06	0
Labai blogai	0	1,49
2. Kaip Jūs sutariate su mokytojais?		
Labai gerai	6,19	4,48
Gerai	59,79	61,19
Vidutiniškai	34,02	32,83
Blogai	0	1,49
Labai blogai	0	0
3. Kaip vertinate savo pamokų lankomumą?		
Labai gerai	29,89	25,37
Gerai	51,54	55,22
Vidutiniškai	15,46	16,41
Blogai	2,06	2,99
Labai blogai	1,03	0
4. Kaip vertinate mokymo(si) krūvį mokykloje?		
Labai gerai	16,49	16,41
Gerai	23,71	32,83
Vidutiniškai	57,73	50,74
Blogai	2,06	0
Labai blogai	0	0
5. Kaip Jūsų nuomone, Jūs atitinkate mokyklos reikalavimus?		
Labai gerai	16,49	7,46
Gerai	71,13	77,61
Vidutiniškai	11,34	14,92

Blogai	1,03	0
Labai blogai	0	0
6. Kaip vertinate mokymo(si) kokybę?		
Labai gerai	24,74	22,38
Gerai	62,89	62,69
Vidutiniškai	11,34	14,92
Blogai	1,03	0
Labai blogai	0	0
7. Kaip, Jūsų nuomone, organizuojamas mokymo procesas?		
Labai gerai	19,59	19,40
Gerai	69,07	71,64
Vidutiniškai	10,31	8,95
Blogai	1,03	0
Labai blogai	0	0
8. Kaip vertinate Jūsų pasiekimų vertinimą?		
Labai gerai	27,83	19,40
Gerai	61,85	68,65
Vidutiniškai	10,31	11,94
Blogai	0	0
Labai blogai	0	0

Daugiau kaip pusė miesto ir rajono gimnazijų mokiniai mano, kad mokymo(si) kokybė yra gera. Penktadalis gimnazistų mano, kad mokymo(si) kokybė yra labai gera. Nei vienas miesto ir rajono gimnazijų mokinys nemano, kad gimnazijose mokymo(si) kokybė yra labai bloga. Daugiau kaip pusė miesto ir rajono gimnazijų mokinių mano, kad gimnazijose mokymo procesas organizuojamas gerai, o penktadalis mokinių teigia, kas mokymo procesas organizuojamas labai gerai. Manančių, kad mokymo procesas organizuojamas blogai miesto gimnazijose yra truputį daugiau nei vienas procentas, tuo tarpu nei vienas rajono gimnazijų mokinys nemano, kad mokymo procesas organizuojamas blogai.

Daugiau kaip pusė miesto gimnazijų mokinių ir pusė rajono gimnazijų mokinių teigia, kad mokymo(si) krūvis gimnazijose yra per didelis ir jį vertina vidutiniškai, labai gerai mokymo(si) krūvį vertina penktadalis miesto ir rajono gimnazijų mokiniai. Blogai mokymo(si) krūvį vertina du procentai miesto gimnazijų mokiniai. Apibendrinus tyrimo rezultatus galima teigti, kad per didelio mokymo(si) krūvio aktualumas gimnazijose pasireiškia per negatyvias pasekmes: moksleivių sveikatos prastėjimą, jų santykių su tėvais komplikacijas, pedagogų darbo apsunkinimą (taip pat ir sveikatos sutrikimus), mokymo(si) pasiekimų prastėjimą ir kt. Problema aštriausiai pasireiškia vyresniųjų klasių moksleivių atžvilgiu: per stresą, laisvalaikio, popamokinės veiklos neprieinamumą, dalis jų apkritai nustoja mokytis.

Su pedagogais gerai sutaria daugiau nei pusė miesto ir rajono gimnazijų mokinių. Ketvirtadalis miesto ir rajono mokinių su mokytojais sutaria vidutiniškai, todėl galima teigti, kad per pamokas pasitaiko ir konfliktinių situacijų.

Iš gautų tyrimo rezultatų matyti, kad miesto ir rajono gimnazijos mokinių požiūris į mokymo(si) kokybę beveik nesiskiria: mokymo(si) kokybę vertino gerai, bet mokymo(si) krūvis

per didelis, santykiai su pedagogais geri, į pamokų lankomumą taip pat žiūri atsakingai ir tik dėl labai svarbios priežasties praleidžia pamokas.

Tyrimo metu domėjomės, kokie mokomieji dalykai, reikalauja daugiausia pastangų. Mokinių buvo prašyta ją įvertinti. Tyrimo duomenys pateikiami 6 lentelėje.

6 lentelė

Mokomieji dalykai, reikalaujantys daugiausia pastangų (%)

Teiginiai	Miesto gimnazija N=97	Rajono gimnazija N=67
1. Tikslieji mokslai;	38,14	40,29
2. Humanitariniai mokslai;	21,64	26,86
3. Gamtos mokslai;	28,86	20,89
4. Visi dalykai sekasi gerai;	4,12	7,46
5. Mokymasis nereikalauja daug pastangų	4,12	1,49
6. Mokausi papildomai pas korepetitorių;	6,18	1,49

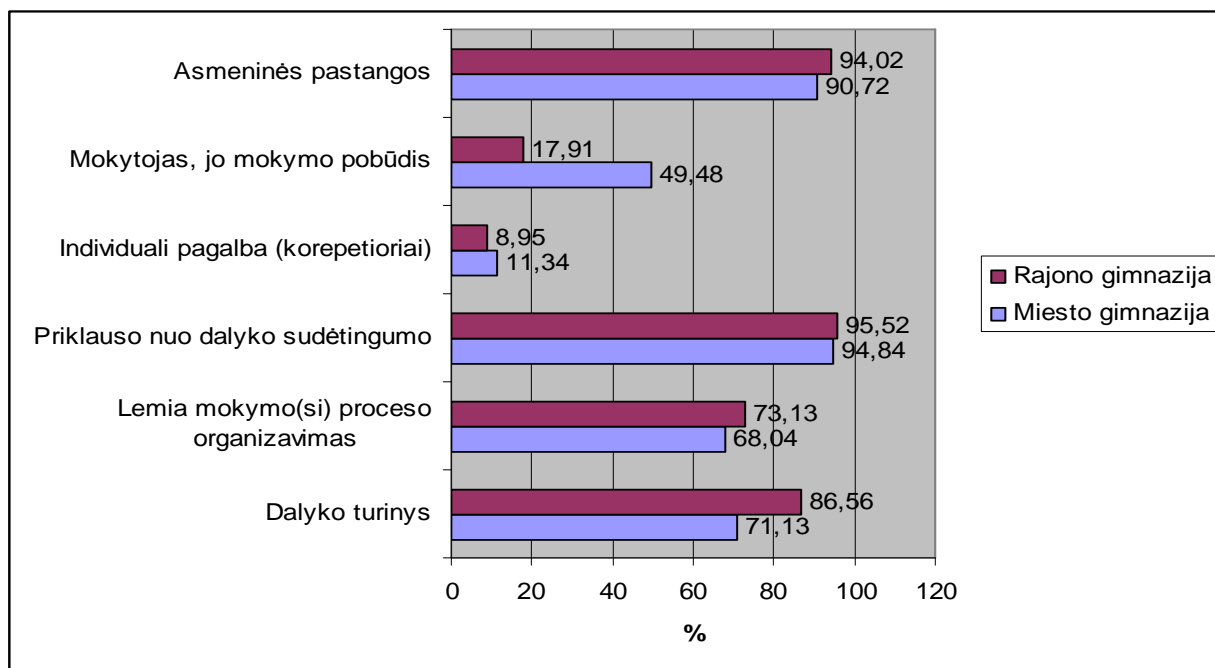
Miesto gimnazijų daugiau nei trečdalis mokinių teigia, kad daugiausia laiko praleidžia mokydamiesi tiksluosius mokslus, beveik penktadalis gimnazistų daugiausia pastangų skiria humanitariniams mokslams, apie trečdalis mokinių pažymi, kad daugiausia pastangų reikalauja gamtos mokslai, labai maža dalis mokslai tikina, kad visi dalykai sekasi gerai. Tik 4,12% mokinių teigia, kad mokyma(sis) nereikalauja daug pastangų ir 6,18% gimnazistų pažymi, kad mokslai sektųsi dar geriau papildomai mokosi pas korepetitorius.

40,29% rajono gimnazijos mokinių daugiausia laiko praleidžia mokydamiesi tiksluosius mokslus, beveik trečdalis gimnazistų teigia, kad daugiausia pastangų reikalauja humanitariniai mokslai, penktadalis mokinių daugiausia pastangų skiria gamtos mokslams, nedidelė dalis atsakiusių gimnazistų visi dalykai sekasi gerai ir neišskiria nei vieno dalyko ir labai nedidelė ir tokia pat dalis respondentų mokosi pas korepetitorius ir mokymasis nereikalauja daug pastangų

Išanalizavus gautus tyrimo duomenis matome, kad tiek miesto, tiek rajono gimnazijų mokiniai daugiausia pastangų deda mokydamie(si) tiksluosius mokslus ir tik labai nedidelei daliai mokinių mokslai sekasi gerai ir mokymas(is) daug pastangų nereikalauja. Iki šiol mokyklose pasitaiko atvejų, kai neadekvačiai sureikšminamas dėstomas dalykas taip padidinant

mokymo(si) krūvį, todėl mokiniams reikia ir korepetitorių pagalbos ir po pamokų daug papildomai mokytis.

Tyrimo metu aiškinomės veiksnius, lemiančius mokymo(si) pasiekimus. 7 paveiksle pateikiami gauti tyrimo duomenys.

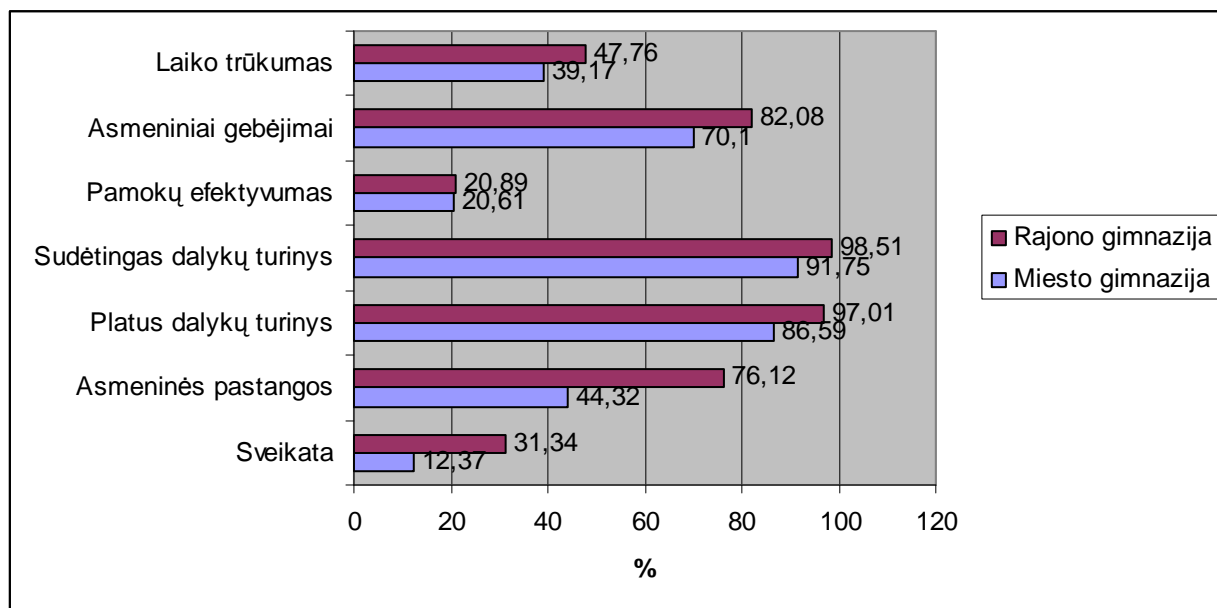
7 pav. **Mokymo(si) pasiekimus lemiantys veiksniai** (N=164)

Beveik visi miesto ir rajono gimnazijų mokiniai teigia, kad mokymo(si) pasiekimus lemia asmeninės pastangos ir dėstomo dalyko sudėtingumas bei turinys. Pusė miesto gimnazijų mokinių teigia, kad mokymo(si) pasiekimus lemia mokytojas ir jo mokymo pobūdis, tuo tarpu su šiuo teiginiu sutinka tik penktadalis rajono gimnazijų mokinių. Aš manau, kad kiekvienas mokytojas siekia, kad mokiniai noriai mokytų(si), suprastų ir įsisavintų žinias, formuotųsi dalykinius ir bendruosius gebėjimus, stengiasi kuo objektyviau įvertinti mokinių pasiekimus padrąsindamas, paskatindamas, todėl mokytojas yra labai svarbus žmogus lemiantis mokymo(si) pasiekimus.

Tik dešimtadalis miesto ir rajono gimnazijų mokinių naudoja individualią korepetitorių pagalbą, kad pasiektų geresnių mokymo(si) rezultatų.

Iš gautų tyrimo rezultatų matyti, kad didelio skirtumo tarp miesto ir rajono gimnazijų mokinių nuomonių nėra ir kaip svarbiausią mokymo(si) veiksnį gimnazistai įvardijo asmenines pastangas, nuomonės nesutapo tik aiškinantis ar mokytojas ir jo mokymo pobūdis lemia mokymo(si) pasiekimus miesto gimnazijų mokiniai mano, kad lemia, o rajono gimnazijų mokiniai su šia nuomone nesutinka.

Tyrimo metu aiškinomės priežastis, įtakojančias mokymo(si) sunkumus. 8 paveiksle pateikiami gauti tyrimo duomenys.

8 pav. Mokymo(si) sunkumus lemiančios priežastys (N=164)

Beveik visi miesto ir rajono gimnazijų mokiniai teigia, kad mokymo(si) sunkumus lemia platus ir sudėtingas dalykų turinys. Pusė rajono gimnazijų mokinių mano, kad mokymo(si) sunkumus įtakoja laiko trūkumas, o pusė miesto gimnazijų mokinių mano, kad mokymo(si) sunkumus įtakoja per mažos asmeninės pastangos. Aš manau, kad pedagogas turi nuolat keisti savąsias mokymo metodikas, orientuotis į ugdymą tų mokinio kompetencijų, kurių jam gali prireikti tolesnėje veikloje, kad mokiniams būtų ne per sunku mokytis, bet įdomu.

Penktadalis rajono gimnazijų mokinių, kaip mažiausiai įtakos turinčią mokymo(si) sunkumams turinčią priežastį įvardijo pamokų efektyvumą, o miesto gimnazijų mokiniai mano, kad mažiausiai mokymo(si) sunkumams įtakos turi sveikata, nes mokykloje sudaromos sąlygos mokiniui išsaugoti ir stiprinti sveikatą, užtikrinti nuolatinę jos priežiūrą.

Išanalizavus gautus tyrimo duomenis matome, kad tiek miesto, tiek ir rajono gimnazijų mokinių nuomonės sutapo įvardijant svarbiausias priežastis lemiančias mokymo(si) sunkumus, bet gimnazistų nuomonės išsiskyrė įvardijant mažiausiai įtakojančias priežastis mokymo(si) sunkumams.

Tyrimo metu siekėme išsiaiškinti gimnazijos mokinių emocinę būklę mokykloje pagal 4 kriterijus: mokykloje jautiesi, pasitenkinimu mokymo kokybe, nerimo ir įtampos jautimą, nusivylimo jausmą. Vertinta pagal keturis lygius. Tyrimo duomenys pateikiami 7 lentelėje.

7 lentelė

Savijautos mokykloje vertinimas (%)

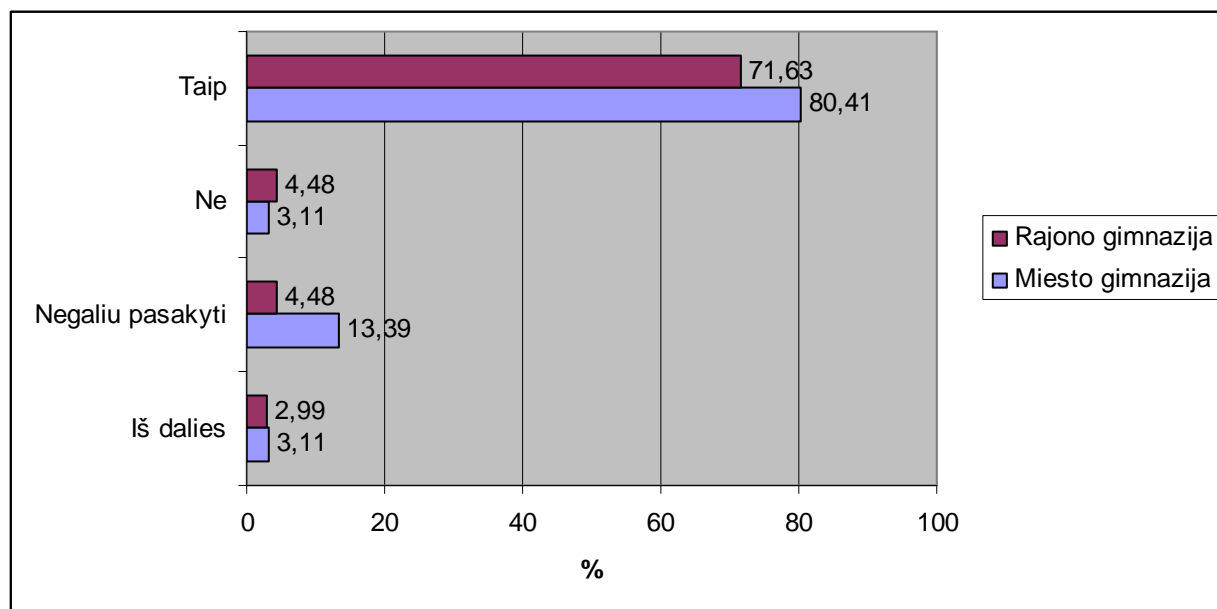
Vertinimo rodiklis	Miesto gimnazija N=97	Rajono gimnazija N=67
1. Mokykloje jautiesi?		
Labai gerai	56,70	52,23
Pakankamai gerai	41,24	41,79
Nelabai gerai	2,06	2,99
Visiškai negerai	0	2,99
2. Ar jauti pasitenkinimą ir malonumą mokydamas(is) mokykloje?		
Nejaučiu	4,13	11,94
Kai kada	55,68	44,78
Labai dažnai	30,92	31,34
Visada	9,27	11,94
3. Ar jauti nerimą ir įtampą?		
Jaučiuosi ramiai ir saugiai	73,19	77,61
Retai	25,77	20,89
Dažnai	0	1,49
Nuolat	1,03	0
4. Ar jauti nusivylimą mokykloje?		
Visai nepatiriu	15,46	22,39
Patiriu retai	74,23	61,19
Patiriu dažnai	7,22	13,43
Patiriu beveik nuolat	3,09	2,99

Daugiau nei pusė miesto ir rajono gimnazijų mokinių mokykloje jaučiasi labai gerai arba pakankamai gerai ir tik beveik trys procentai rajono gimnazijų mokinių mokykloje jaučiasi visiškai negerai, todėl galima teigti, kad nesėkmės, blogi pažymiai, nemalonūs santykiai taip pat žlugdo norą mokytis. Paauglių rezultatai turi tiesioginę įtaką jų pasitikėjimui savimi, o suaugusiųjų ar bendraamžių palaikymas arba nepalaikymas tik pastiprina tą vidinį pasitikėjimo arba nepasitikėjimo savimi jausmą. Sėkmė ar nesėkmė moksle tiesiogiai veikia mokinių savijautą mokykloje.

Ketvirtadalis miesto ir rajono gimnazijų mokinių gimnazijoje jaučiasi ramiai ir saugiau, penktadalis miesto ir rajono gimnazijų mokinių retai jaučia nerimą ir įtampą ir tik truputį daugiau nei vienas procentas miesto gimnazijų mokinių teigia, kad nuolat jaučia įtampą ir stresą. Nusivylimą mokykloje rečiau patiria miesto gimnazijų mokiniai, o daugiau nei dešimt procentų rajono gimnazijų mokinių nusivylimą mokykloje patiria dažnai.

Iš gautų tyrimo duomenų matyti, kad tiek miesto, tiek ir rajono gimnazijų mokiniai mokykloje jaučiasi saugiai, nejaučia įtampos ir nerimo, todėl galima teigti, kad šie mokiniai nepatiria mokymo(si) sunkumų ir gali siekti gerų mokymo(si) rezultatų.

Tyrimo metu domėtasi, mokymo(si) motyvacijos įtaka mokymo(si) kokybei vertinimu. Duomenys pateikiami 9 paveiksle.

9 pav. **Mokymo(si) motyvacijos įtakos mokymo(si) kokybei vertinimas** (N=164)

Didžioji dauguma miesto ir rajono gimnazijų respondentų mano, kad mokymo(si) motyvacija turi įtakos mokymo(si) kokybei. Tik labai nedidelė dalis miesto ir rajono gimnazijų mokinių teigia, kad iš dalies mokymo(si) motyvacija turi įtakos mokymo(si) kokybei.

Iš gautų tyrimo duomenų matyti, kad miesto ir rajono gimnazijų mokinių nuomonės sutapo.

Tyrimo metu domėjomės kokie veiksniai mažina mokymo(si) motyvaciją. Mokinių buvo prašyta pažymėti svarbiausius motyvus, kurie mažina mokymo(si) motyvaciją. Tyrimo duomenys pateikiami 8 lentelėje.

8 lentelė

Mokymo(si) motyvaciją mažinantys veiksniai (%)

Teiginiai	Miesto gimnazija N=97	Rajono gimnazija N=67
1.Per daug sudėtingas mokymo(si) turinys	40,20	31,34
2. Per sunkios užduotys	43,29	41,79

3. Per greitas mokymo(si) tempas	26,80	17,91
4. Mokymo(si) spragos	31,95	59,70
5. Neįdomus mokymo(si) turinys	19,58	14,92
6. Neaktuali informacija, kurios, manau neprireiks gyvenime	11,34	18,35
7. Per daug teorijos, mažai įdomių praktinių užduočių	48,45	37,31
8. Neįdomus dalykų perteikimas	28,86	13,43

Pusė miesto gimnazijų mokinių teigia, kad mokymo(si) motyvą mažina kai pamokų metu pateikiama per daug teorijos, mažai įdomių praktinių užduočių ir yra pateikiamos per sunkios užduotys, o daugiau nei pusė rajono gimnazijų mokinių teigia, kad mokymo(si) motyvą mažina mokymo(si) spragos ir per sunkio užduotys.

Kaip mažiausiai mokymo(si) motyvą mažinantį veiksnių miesto gimnazijų mokiniai įvardijo, kad neaktuali informacija, kurios, manau neprireiks gyvenime, o rajono gimnazijų mokiniai teigia, kad mažiausiai motyvą mažina neįdomus dalykų perteikimas.

Iš gautų tyrimo duomenų matome, kad miesto ir rajono gimnazijų mokinių nuomonės išsiskyrė ir jie įvardijo skirtingus veiksnius mažinančius mokymo(si) motyvą.

Tyrimo metu aiškinomės mokymo(si) motyvą skatinančius veiksnius. 9 lentelėje pateikiami gauti tyrimo duomenys.

9 lentelė

Mokymo(si) motyvą skatinantys veiksniai (%)

Teiginiai	Miesto gimnazija N=97	Rajono gimnazija N=67
1. Mokyti įdomu	80,41	92,53
2. Nepavargstu ir visada jaučiuosi darbingas (-a)	46,39	64,18
3. Pamokose patiriu sėkmę	48,45	85,07
4. Nauja mokymo(si) medžiaga	69,07	68,65
5. Patraukli mokymo(si) forma	73,19	94,02
6. Geri mokymo(si) pasiekimai	86,59	85,07

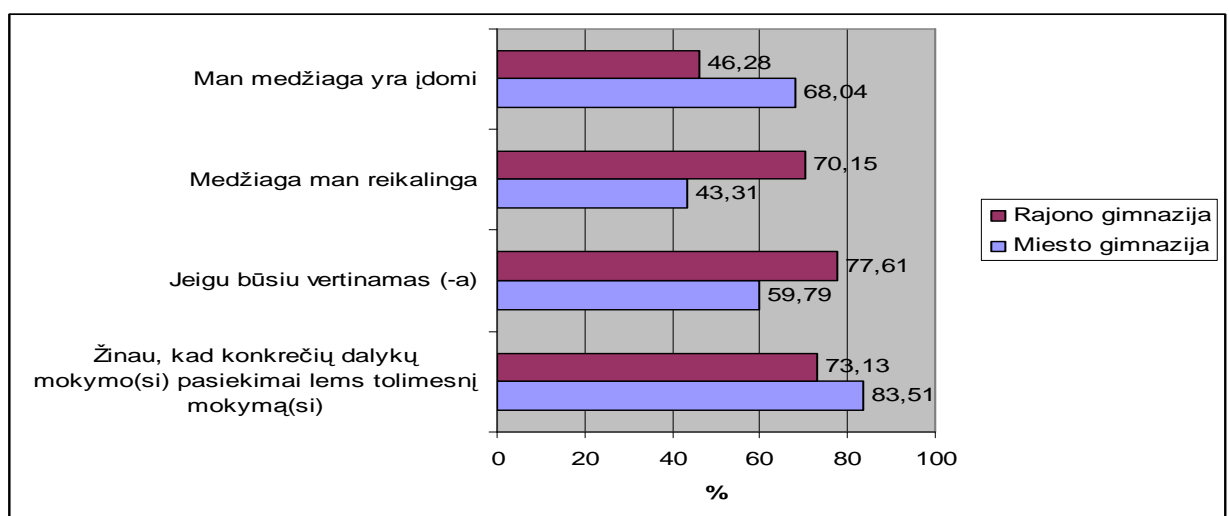
7. Mokytojai vertina mokymo(si) pastangas	96,90	95,52
8. Mokymo(si) pasiekimai vertinami objektyviai	97,93	89,55
9. Gaunu mokytojų pagalbą, kai nesiseka ar nesuprantu	65,97	53,73

Beveik visi miesto gimnazijų mokiniai mano, kad mokymo(si) motyvaciją skatina, kai mokymo(si) pasiekimai yra vertinami objektyviai ir mokytojai vertina mokymo(si) pastangas, o beveik visi rajono gimnazijų mokiniai mano, kad mokymo(si) motyvacija skatinama, kai mokytojai vertina mokymo(si) pastangas ir kai būna patraukli mokymo(si) forma. Aš manau, kad kiekvienas mokytojas savo darbe privalo siekti, kad jo pamokos būtų įdomios, kad pamokų metu, būtų kuo labiau ugdomi bendrieji gebėjimai, kad atitinkamai parinkti mokymo metodai padėtų mokiniams kuo greičiau ir kuo efektyviau įsisąmoninti mokomąją medžiagą, keltų mokymo(si) motyvaciją, ugdytų kūrybingą ir psichologiškai stiprią asmenybę.

Daugiau kaip pusė miesto ir rajono gimnazijų mokiniai mano, kad mokymo(si) motyvacija stiprėja, kai yra pateikiama nauja mokymo(si) medžiaga ir kai mokiniai gauna mokytojų pagalbą, kai nesiseka ar ko nors nesupranta. Kaip mažiausiai svarbų mokymo(si) motyvacijos skatinimo veiksnių miesto ir rajono gimnazijų mokiniai įvardijo, kad nepavargsta ir visada jaučiasi darbingas (-a).

Iš gautų tyrimo duomenų matyti, kad miesto ir rajono gimnazijų mokinių nuomonės sutapo įvardijant mažiausiai mokymo(si) motyvaciją skatinantį veiksnių, o labiausiai mokymo(si) motyvaciją skatinančius veiksnius gimnazistų nuomonės išsiskyrė.

Tyrimo metu domėtasi, kas mokinius skatina mokytis. Duomenys pateikiami 10 paveiksle.

10 pav. Savarankišką ir stropų mokymą(si) skatinantys veiksniai (N=164)

Daugiau nei pusė miesto gimnazijų respondentų pažymėjo, kad savarankiškai ir stropiai mokosi, kai įdomi mokymo(si) medžiaga, nes žino jog bus vertinamas, mažiau nei pusė mokinių teigė, kad mokosi savarankiškai, kai medžiaga bus reikalinga pamokoje. 83,51% respondentų tvirtina, kad stropiai ir savarankiškai mokosi, kai žino, kad konkrečių dalykų mokymo(si) pasiekimai lems tolimesnį mokymą(si).

Rajono gimnazijos mokinių pateiktus duomenis matote 10 paveiksle, tik noriu išskirti svarbiausią veiksnių įtakojantį stropų ir savarankišką mokymą(si) žinant, kad bus vertinami.

Dabartinė moksleivių mokymo(si) rezultatų vertinimo sistema daugeliui labiausiai asocijuojasi su vertinimu pažymiais. Ji dažnai neatitinka pakitusių ugdymo tikslų ir uždavinių. Viena iš didžiausių tradicinio vertinimo pažymiais ydų yra ta, kad toks vertinimas moksleivius nepakankamai skatina siekti mokymo(si) kokybės.

Išanalizavus gautus tyrimo duomenis matome, kad miestų gimnazijų mokiniai savarankiškai ir stropiai mokosi, nes žino, kad konkrečių dalykų mokymo(si) pasiekimai lems tolimesnį mokymą(si) ir medžiaga yra įdomi, o rajono gimnazijų mokiniai savarankiškai ir stropiai mokosi, nes žino, kad bus vertinami, kad lems tolimesnį mokymą(si) ir medžiaga yra reikalinga.

Tyrimo metu domėjomės kokie veiksniai įtakoja namų darbų atlikimą. Mokinių buvo prašyta pažymėti svarbiausius veiksnius, kurie įtakoja namų darbų ruošimą. Tyrimo duomenys pateikiami 10 lentelėje.

10 lentelė

Namų darbų atlikimą įtakojantys veiksniai (%)

Teiginiai	Miesto gimnazija N=97	Rajono gimnazija N=67
1. Turiu nuotaikos	12,37	13,43
2. Jei jų atlikimas reikalauja pastangų	38,14	22,38
3. Yra mažai užduota	45,36	43,28
4. Užduotis nesunku atlikti	81,44	67,16
5. Užduotis suprantu	90,72	92,53
6. Man patinka konkretūs dalykas	24,74	43,28
7. Užduočių atlikimas nereikalauja daug pastangų	37,11	28,35
8. Užduočių atlikimas yra	83,50	86,56

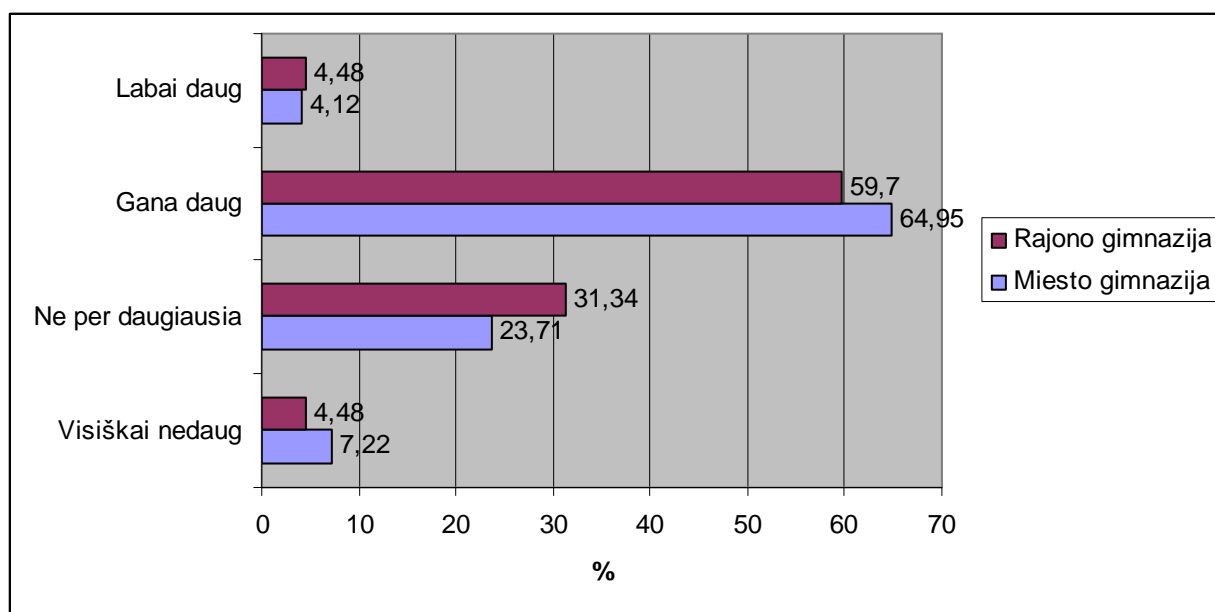
vertinamas		
9. Kita	2,06	0

Didžioji dalis miesto ir rajono gimnazijų mokinių teigia, kad namų darbus patinka ruošti, kai užduotys yra suprantamos, kai užduočių atlikimas yra vertinamas. Pusė miesto ir rajono gimnazijų mokinių teigia, kad namų darbų patinka ruošti, kai užduočių atlikimas nereikalauja daug pastangų ir yra mažai užduota ir užduotis nesunku atlikti. Aš manau, kad sistemingai atliekami namų darbai yra viena pagrindinių mokinio gero mokymo(si) sąlygų. Pareigos jausmą, skatinantį mokinį atlikti namų darbus, turi išugdyti tėvai. Neatlikinėdami užduočių, neįsisavindami teorinės medžiagos, po kurio laiko mokiniai nebepajėgūs atlikti programos keliamų reikalavimų.

Kaip mažiausiai įtakos turintį veiksnių tiek miesto, tiek rajono gimnazijų mokiniai įvardijo savo nuotaiką.

Išanalizavus gautus tyrimo duomenis matome, kad miesto ir rajono gimnazijų mokinių nuomonės apie namų darbų atlikimą sutapo.

Tyrimu siekta išsiaiškinti, ar daug mokiniai mokosi papildomai. Tyrimo duomenys pateikiami 11 paveiksle.

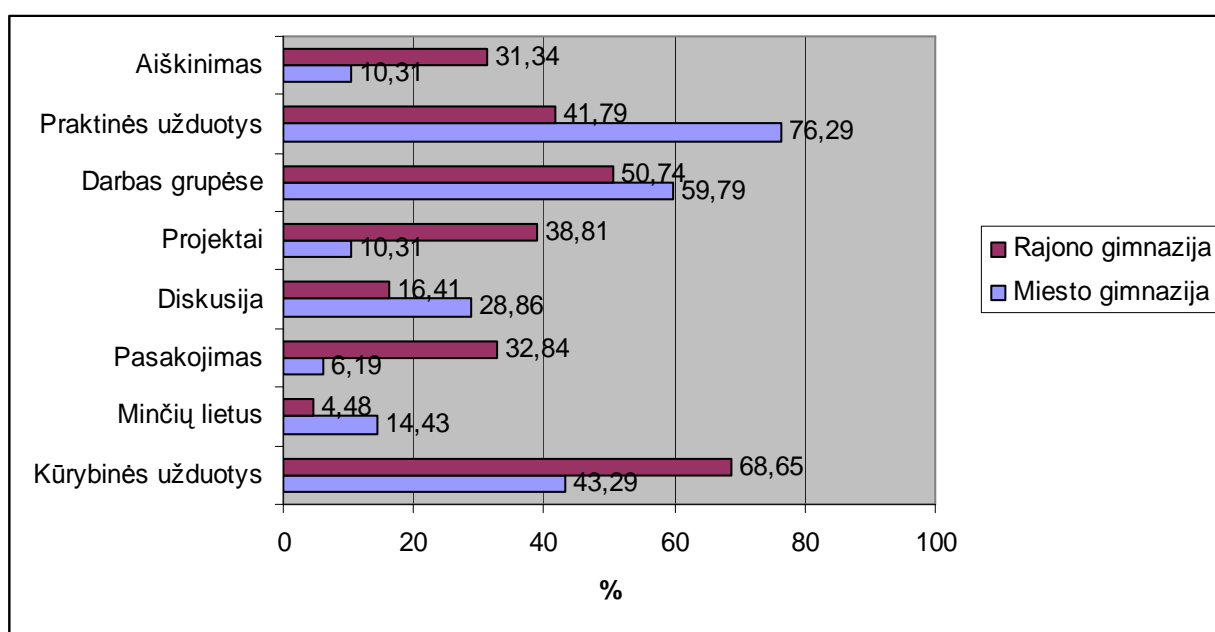
11 pav. Mokymo(si) papildomai vertinimas (N=164)

Daugiau nei pusė miesto ir rajono gimnazistų pažymi, kad papildomai mokosi gana daug, labai daug besimokančių tėra labai maža dalis respondentų. Ne per daugiausia papildomai mokosi daugiau nei trečdalis rajono ir daugiau nei penktadalis miesto gimnazijų mokinių, 7,22%

miesto gimnazistų papildomai mokslams laiko skiria visiškai nedaug, o į tai atsako 4,48% rajono gimnazistų.

Išanalizavus gautus tyrimo duomenis ir daugumai atsakius, kad papildomai mokosi, skirdami gana daug laiko galime daryti prielaidas, kad yra labai sudėtingas ir platus mokymo(si) turinys, todėl mokiniai per pamokas nebespėja visko išmokyti ir įsisavinti labai rimtai žiūri į mokslus ir papildomai daug mokosi.

Mokymo(si) efektyvumas ir kokybė glaudžiai susiję su mokymo(si) metodais, jų efektyvumu. Tyrimo metu aiškintasi, kokie mokykloje dažniausiai taikomi mokymo(si) metodai. Duomenys pateikiami 12 paveiksle.

12 pav. Dažniausiai mokykloje taikomi mokymo(si) metodai (N=164)

Daugiau nei pusė miesto gimnazistų pažymėjo, kad pateikiamos dažnai praktinės užduotys, bei organizuojamas darbas grupėse, mažiau nei pusė mokinių atsakė, kad duodamos kūrybinės užduotys, beveik trečdalis pažymėjo, kad per pamokas dažnai vyksta diskusijos. Nedidelę dalį užima aiškinimas, retai naudojamas mokymo metodai yra projektai, minčių lietus. Nebepopuliarus tarp tirtų miesto gimnazijų mokymo(si) metodų yra pasakojimas.

Rajono gimnazistai pirmenybę teikia kūrybinėms užduotims, šį mokymo(si) metodą pasirinko daugiau nei pusė respondentų, pusė mokinių tvirtina, kad darbas grupėse vyksta dažnai, daugiau nei trečdalis mokinių pasirinko aiškinimą, projektus, pasakojimą. Mažai naudojamas pamokose mokymo metodas, tai minčių lietus.

Iš gautų tyrimo duomenų matome, miesto gimnazistai pažymėjo, kad dažniausiai pamokų metu skiriamos praktinės, kūrybinės užduotys ir darbas grupėse, o rajono gimnazijos mokiniai

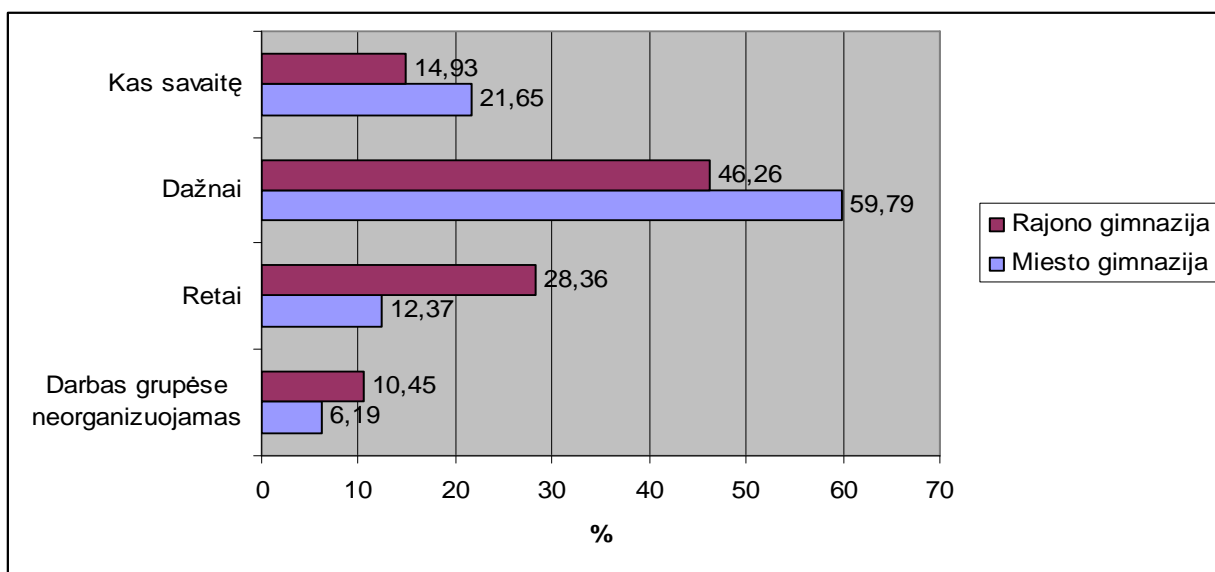
teigia, kad dažnai per pamokas yra taikoma praktinės užduotys, bei darbas grupėse, pakankamai dažnai rajono gimnazijoje taikomas pasakojimo ir projektų mokymo metodai, kuriuos miesto gimnazijos retai kada taiko.

Tokių sudėtingų švietimo sistemos pokyčių metu, kai iš esmės keičiama mokykla ir ugdymo modeliai joje, kai kuriamos naujos technologijos, pakeičiančios tiesioginį mokytojo vadovavimą mokymo(si) veiklai, bandoma interpretuoti mokymo metodų panaudos galimybes. Ugdytinių mokymo, auklėjimo ir lavinimo sėkmė mokymo procese priklauso nuo daugelio dalykų: mokymo turinio, mokymo proceso organizavimo, mokinių veiklos pobūdžio, mokytojo ir mokinių sąveikos, bet bene svarbiausi šiame procese yra mokymo metodai bei metodiniai būdai.

Kiekvienas mokytojas siekia, kad jo pamokos būtų įdomios, padėtų mokiniams įsisąmoninti mokomąją medžiagą, ugdytų jų kūrybiškumą ir norą daugiau sužinoti. Šiuos siekius padeda įgyvendinti aktyvaus mokymo(si) metodai, ne tik įgalinantys geriau įsisąmoninti mokymo turinį, bet ir plėtojantys mokinių gebėjimą kritiškai mąstyti, taikyti įgytas žinias tiek įprastomis, tiek naujomis sąlygomis.

Permainų laikotarpiu mokytojas atlieka labai svarbų vaidmenį. Žinoma, jie padeda mokiniams išmokti svarbių sąvokų, faktų, įgyti įgūdžių, tačiau mokymas turi peržengti šias ribas: to, kad mokiniai išmoksta pakartoti mokytojų pateiktas mintis, tekstus ir veiksmus, nepakanka. Mokytojai turi padėti mokiniams pamėgti mokymą(si), pajusti vidinį ryšį su mokymo dalykais. Mokytojai privalo padėti mokiniams įgyti naujų žinių bei įgūdžių, leidžiančių jiems prasmingai tyrinėti ir paaiškinti pasaulį.

Darbo grupėse metodo taikymo vertinimo tyrimas atsispindi 13 paveiksle.

13 pav. Darbo grupėse metodo taikymo vertinimas (N=164)

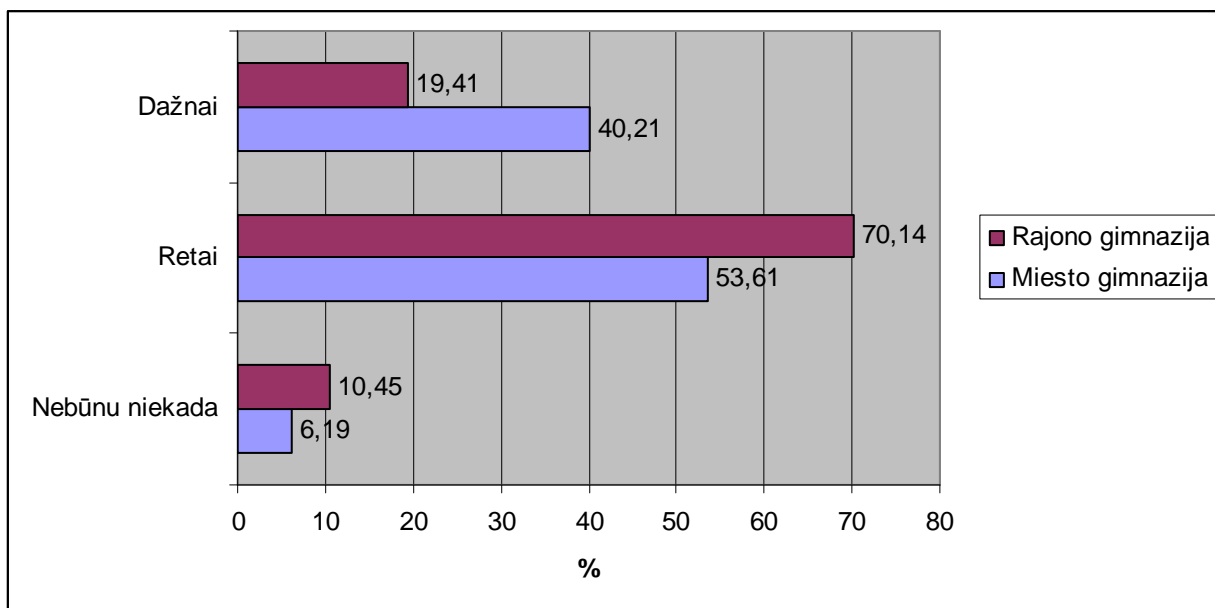
Tirtose miesto gimnazijose daugiau nei pusė mokinių pažymėjo, kad pamokose dažnai organizuojamas darbas grupėse, daugiau nei penktadalis tvirtina, kad darbas grupėse vyksta kas savaitę, tik maža dalis respondentų teigia, kad pamokose niekada darbas grupėse nevykdomas ir neorganizuojamas.

Didelė dalis rajono gimnazistų, kaip ir miesto gimnazistai, pažymėjo, kad darbas grupėse, kaip mokymo(si) metodas organizuojamas dažnai. Beveik trečdalis rajono gimnazijų mokinių tvirtina, kad darbas grupėse vykdomas retai. 10,45% teigė, kad toks mokymo(si) metodas neorganizuojamas visai.

Vienas iš svarbiausių švietimo tikslų – išugdyti sąmoningą, kūrybingą asmenybę, gebančią bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti problemas bei atsakyti už savo sprendimus. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosiose programose (1997) pabrėžiamas gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti, išklausyti kito nuomonę, siekti susitarimo, atsakomybė ne tik už save, bet už kitą asmenį. Dėmesio, atminties ypatybių tyrimai rodo, kad pasyvus mokymas(is) nėra pats produktyviausias, nes prisimename: 10% to, ką išgirstame, 15% to, ką matome, 20% to, ką matome ir girdime kartu, 40% to, dėl ko diskutuojame, 80% to, ką patiriame tiesiogiai praktikuodamiesi, 90% to ko mes mokome kitus. Nustatyta, kad didžiausio efektyvumo įsisavinant žinias, ugdant gebėjimus ir vertybines nuostatas, pasiekama praktinių užduočių ir darbo mažose grupėse pamokų metu. Dirbdami grupėje jie turi išsakyti savo mintis ir išgirsti draugų pasiūlymus. Dirbant grupėmis ugdomas mokinių sąžiningumas, draugiškumas ir pareigingumas.

Išanalizavus tyrimo rezultatus matome, kad miesto gimnazijose darbas grupėse vyksta daug dažniau nei rajono gimnazijose, yra ir tokių mokinių, kurie dar nėra dirbę grupėse. Darbas grupėse skatina mokinius koncentruoti ir interpretuoti mintis, gerbti draugo nuomonę, moko sveikos diskusijos. Kai mokiniai vieni su kitais bendradarbiauja, o ne varžosi, tarp mokinių ir jų grupių sumažėja įvairių prieštaravimų ir nesutarimų (Jucevičienė P., 2005).

Tyrimo metu aiškintasi, savęs, kaip grupės lyderio vertinimas. Duomenys pateikiami 14 paveiksle.

14 pav. Savęs, kaip grupės lyderio, vertinimas (N=164)

Miesto gimnazijų daugiau nei trečdalis mokinių atsakė kad dažnai vadovauja grupei, daugiau nei pusė respondentų teigia, kad grupės lyderiu būna retai ir dažniausiai vadovauti leidžia kitiems mokiniams. 6,19% mokinių teigia, kad grupės lyderiu nebūna niekada.

Rajono gimnazijų penktadalis mokinių teigia, kad dažnai būna grupės lyderiais, daugiau nei pusė respondentų teigia, kad grupės lyderiu būna retai, dešimtadalis mokinių teigia, kad grupės lyderiu nebūna niekada.

Išanalizavus tyrimo rezultatus matome, kad daugiau nei pusė miesto ir rajono gimnazijų respondentų grupės lyderiais būna retai. O daugiau kaip trečdalis dažnai. Galima daryti prielaidą, kad ši dalis respondentų labiau pasitiki savimi ir savo jėgomis.

IŠVADOS

1. Apibendrinus teorinę dalį, galima teigti, kad dalis visuomenės išsilavinimo kokybę tapatina su išsiauklėjimo kokybe, tokiu būdu stengdamiesi ant mokyklos pečių užkrauti atsakomybę už visas paauglių auklėjimo spragas, pamiršdami, jog mokykla – tai tik paauglio gyvenimo dalis. Egzistuoja kategorija žmonių, išsilavinimo kokybę suprantančių kaip absolventų pasirengimą savarankiškam gyvenimui pagal pačius įvairiausius parametrus, tokius kaip pasirengimas dirbti, pasirengimas šeimyniniam gyvenimui, sveiko gyvenimo būdo laikymasis, pasiryžimas tęsti mokymą(si) ir pan.

2. Siekianti išlaikyti konkurencingumą bei demonstruoti teikiamų paslaugų kokybę, mokykla privalo užtikrinti kokybišką veiklą, sukurti kokybės užtikrinimo bei vertinimo sistemą. Švietimo institucijoms keliami reikalavimai pasirinkti joms tinkantį požiūrį į kokybę, juo vadovautis savo veikloje ir viešai pademonstruoti galimybes teikti kokybiškas paslaugas. Tobulinti mokyklą reiškia, sutelkus dėmesį į mokymo ir mokymo(si) procesą bei jį palaikančias sąlygas, pasiekti geresnių mokinių rezultatų. Tam reikia strategijų, numatančių, kaip vykstant kaitai padėti mokyklai geriau mokytis, užuot akiai vykdžius centralizuotus politikos įsakus ir stengusis nekritiškai tas direktyvas įgyvendinti.

I – III gimnazijos klasių mokinių mokymo(si) ypatumų ir jų sąsajų su mokymo(si) kokybe analizė leidžia padaryti šias išvadas:

- Miestų ir rajonų gimnazijų mokinių mokymo(si) motyvacija įtakoja mokymo(si) kokybę tik skirtingu laipsniu.
- Miesto ir rajono gimnazijose akivaizdūs skirtumai, kurie išryškėja vertinant mokymo(si) ypatumus ir jų sąsajas su mokymo(si) kokybe pagal atskirus rodiklius. Ryškiausi skirtumai aptikti vertinant: mokymo(si) kokybės sampratą, mokymo(si) gimnazijoje pasirinkimo motyvus, mokymo(si) pasiekimus lemiančius veiksnius, mokymo(si) motyvaciją mažinančius veiksnius, pagal dažniausiai mokykloje taikomus mokymo(si) metodus ir pagal darbo grupėse metodo taikymo vertinimą.

Miesto ir rajono gimnazijų mokinių požiūrių analizė išryškino problemiškas sritis, susijusias su mokinių mokymo(si) ypatumais ir jų sąsajomis su mokymo(si) kokybe:

- Gimnazijose per didelis mokymo(si) krūvis. Problema aštriausiai pasireiškia vyresniųjų klasių moksleivių atžvilgiu: per stresą, jų santykių su tėvais komplikacijas, pedagogų darbo apsunkinimą laisvalaikio, popamokinės veiklos neprieinamumą, mokymo(si) pasiekimų prastėjimą, dalis jų apkritai nustoja mokytis.

- Priežastys, lemiančios mokymo(si) sunkumus yra: per sudėtingas dalykų turinys, asmeniniai gebėjimai, platus dalykų turinys, galima teigti, kad mokymo(si) programa yra sunki mokiniams, todėl ir kyla mokymo(si) sunkumų.

Mokymo(si) kokybė priklauso nuo žmogaus gebėjimo įvertinti savo pažangą, laimėjimus, realius rezultatus. Mokymas turi atitikti gimnazistų poreikius: būti inovatyvus, taikyti šiuolaikines aukštas technologijas, naudotis mokymo(si) patirtimi, ištekliais, kūrybingai vertinti mokymo(si) rezultatus ir siekti geros kokybės, nes mokymo(si) motyvacija turi įtakos mokymo(si) kokybei.

REKOMENDACIJOS

1. Skatinti tėvų, pedagogų ir kitų specialistų bendravimą ir bendradarbiavimą, siekiant užtikrinti mokinių saviraišką, pasitikėjimą savimi ir ugdant teigiamą požiūrį į mokymą(si).

2. Norint, kad paauglio noras mokytis stiprėtų rekomenduojama: kad mokykloje būtų jauku ir malonu; jis nepervargstų ir visada būtų darbingas; pamokų metu patirtų sėkmės ir bendradarbiavimo džiaugsmą; vis nauja mokymo(si) medžiaga ir patraukli mokymo(si) forma patenkintų jų smalsumą.

3. Mažinti mokymo(si) krūvį, siaurinti mokomųjų dalykų programas, mažinti namų darbų apimtį, tobulinti ugdymo planus, suderinti mokomųjų dalykų programų, valstybinių egzaminų ir stojimo į aukštąsias mokyklas reikalavimus, tikslinti išsilavinimo standartus, sumažinti valstybinių egzaminų reikalavimus, keisti mokytojų požiūrį į savo dėstomą dalyką, koreguoti profilinio mokymo modelį.

4. Skatinti glaudesnę mokytojų, psichologų, visuomenės specialistų, socialinių darbuotojų, tėvų bendradarbiavimą bei ugdyti kompetenciją, kuri skatintų mokinius ieškoti sprendimų įvairiose sunkiose situacijose, ir padėti tuos sprendimus jiems įgyvendinti.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. *Aktyvaus mokymosi metodai*. (1998) Mokytojo knyga. Vilnius: Garnelis.
2. Applying (1996). ISO 9000 Quality management systems. Geneva
3. Balsys M., Banevičiūtė B., Bareikienė M.(2003). ir kt. *Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai*. Vilnius. [žiūrėta: 2008-11-26]. Prieiga per internetą:
http://www.smm.lt/old/reformos_d/programos/Programos2003.pdf
4. Barkauskaitė M. (1997). *Pedagogai ir mokiniai: požiūris į švietimo reformą*. Vilnius : Solertija.
5. Barkauskaitė M., Indrašienė V., Gaigalienė M., Rimkevičienė V. (2004). *Rizikos veiksniai, lemiantys mokinių, iškritusių iš mokyklos, žemus mokymosi rezultatus*. Vilnius: Pedagogika.
6. Barkauskaitė M., Gaigalienė M., Indrašienė V., Rimkevičienė V., Vasiliauskas R. (2004). *Nesėkmingo mokinių mokymosi priežasčių tyrimo teoriniai ir empiriniai aspektai*. Vilnius: Pedagogika.
7. Bieliauskaitė R. (1993). *Asmenybės psichologija*. Vilnius: Šviesa.
8. Bitinas B. (1992). *Didaktinės koncepcijos*. Vilnius.
9. Bitinas B. (2004). *Hodegetika. Auklėjimo teorija ir technologija*. Vilnius.
10. Butkienė G., Kepalaitė A. (1996). *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius: Margi raštai.
11. Bulotaitė L. (1995). *Apie moksleivių savęs vertinimą. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija: Mokytojų psichologinės tarnybos centras*. Vilnius.
12. Dapkienė S. (1997). *Klasės auklėtojas ir auklėtinio šeima*. Šiauliai: Šiaulių universitetas.
13. Dapkienė S. (2002). *Klasės auklėtojas ir tėvai – partneriai*. Šiauliai: Šiaulių universitetas.
14. Dapkienė S. (2001). *Pedagoginė praktika : metodinė medžiaga*. Šiauliai : UAB Šiaulių knygriškla.
15. Dereškevičius P., Rimkevičienė V., ir kt. (2000). *Mokyklos nelankymo priežastys*. Vilnius: Žuvėdra.
16. Dzemyda G. (2001). *Lietuvos pedagogai ir moksleiviai*. Vilnius : Mokslo aidai.
17. Gučas A. (1990). *Vaiko ir paauglio psichologija*. Kaunas: Šviesa.
18. Gudynas P. (1997). *Bendrojo išsilavinimo standartai : I-X klasės*. Vilnius : Leidybos centras.
19. Gumuliaskienė A., Gedminienė D. (2008). *Ugdymo kokybės vertinimas bendrojo lavinimo mokyklose: mokytojų ir mokinių požiūris*. Šiauliai: Šiaulių universitetas.
20. Gage N. L., Berliner D. C. (1994). *Pedagoginė psichologija*. Vilnius : Alna litera.
21. Jensen E. (2001). *Tobulas mokymas*. Vilnius : AB OVO.
22. Jovaiša L. (1996). *Edukologijos įvadas : mokomoji priemonė*. Kaunas : Technologija.

23. Jovaiša L. (1999). *Profesinio konsultavimo psichologija*. Vilnius: Agora.
24. Jucevičienė P. (2005). *Mokytojų didaktinės kompetencijos atitiktis šiuolaikiniams švietimo reikalavimams*. Tyrimo ataskaita. Kaunas.[žiūrėta: 2008-12-23]
- Prieiga per internetą:
- http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/MOKYTOJU_DIDAKT_KOMPETENCIJOS_ATITIKTIS_%20SIUOLAIK_REIKALAV.pdf
25. Juodraitis A. (2004). *Asmenybės adaptacija*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
26. Juška A. (1977). *Paauglių teigiamo požiūrio į mokymąsi ugdymas*. Kaunas : Šviesa.
27. Kaziliūnas A. (2007). *Kokybės vadyba*. Vilnius: Baltijos kopija.
28. Kriukelytė J. (1999). *Mokymosi motyvacijos ir pažangumo ryšys su asmenybės ypatumais. Magistro darbas, socialiniai mokslai, psichologija*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
29. Leliūgienė I. (1997). *Žmogus ir socialinė aplinka*. Kaunas : Technologija.
30. Linkaitytė G., Valiuškevičiūtė A. (1996). *Pamokos mokytojiui*. Vilnius : Margi raštai.
31. Maslow A. H. (2006). *Motyvacija ir asmenybė*, (vertė Dykė M.). Vilnius: Aposfora.
32. Maknienė I. (1999). *Asmenybės raidos psichologija : mokymosi priemonė studentams*. Kaunas: LŽŪU LC.
33. Miškinis K. (1996). *Užsienio šalių šeima : žmonės, tradicijos, vaikų ugdymas*. Kaunas: LKKI.
34. Per Dalin, Hans-Günter Rolff, Bab Kleekamp. (1999). *Mokyklos kultūros kaita* ; iš anglų kalbos vertė Stonys J. Vilnius : Tyto alba.
35. Pikūnas J., Palujanskienė A. (2000). *Asmenybės vystymasis : kelias į save atradimas*. Kaunas: Aušra.
36. Tepperwein K. (2000). *Menas mokytis nepavargstant*. Vilnius: Alma litera.
37. Rajeckas V. (1999). *Mokymo organizavimas*. Kaunas: Šviesa.
38. Rupšienė L. (2000). *Nenoras mokytis - socialinis pedagoginis reiškiny.* Klaipėda : Klaipėdos universiteto leidykla.
39. Rupšienė L. (1995). *Silpnos mokymosi motyvacijos paauglių ugdymas*. Klaipėda : Klaipėdos universiteto leidykla.
40. Richard I. Arends. (1998). *Mokomės mokytis*, (vertė V. Poviliūnienė). Vilnius : Margi raštai.
41. Rimkevičienė V. (2001). *Mokyklos nelankymo ir antramečiavimo kaina*. Vilnius.
42. Vilkonienė M. (2007). *Bendrojo išsilavinimo kokybė: samprata, problematika, praktika*. Vilnius: Ciklonas.
43. Savickytė V. (1996). *Asmenybė ir mokyklinė bendruomenė*. Šiauliai: Šiaulių pedagoginis institutas.
44. Žukauskienė R. (1996). *Raidos psichologija*. Vilnius: Margi raštai.

45. Žukauskienė R. (2002). *Raidos psichologija*. Vilnius: Margi raštai.
46. Копорулина В., Смирнова М.(2004). Гордеева Н. *Психологический словарь*. Ростов-на-Дону: Феникс.

Priedai

Anketa

Šio tyrimo tikslas yra išsiaiškinti I – III gimnazinių klasių mokinių mokymo(si) motyvus, jų tendencijas ir vaidmenį mokymo(si) kokybės. Anketa yra anoniminė, todėl tikimės nuoširdžių Jūsų atsakymų, kuriuos apibendrinę galėsime parengti rekomendacijas mokymo(si) kokybės optimizuoti.

Jums pildyti reikės įrašant reikiamą informaciją arba tinkantį atsakymo variantą pažymėti kryželiu (x).

Iš anksto dėkoju už atsakymus!

Lytis: Mergina Vaikinas	Klasė: I II III
Mokausi? Miesto gimnazijoje Rajono gimnazijoje	Mokymo(si) pažangumo vidurkis:

1. Kaip Jums sekasi mokslai?

- Labai gerai;
- Gera;
- Vidutiniškai;
- Blogai;
- Labai blogai.

2. Ar mokslai užima svarbią vietą Jūsų gyvenime?

- Labai svarbią;
- Svarbią;
- Pakankamai svarbią;
- Nesvarbią.

3. Kodėl pasirinkote mokytis gimnazijoje?

- Sprendimą įtakojo tėvai;
- Draugų įtaka;
- Apsisprendžiau pats;
- Gimnazijos mokymo(si) kokybė geresnė;

Kita (įrašykite).....

4. Kas labiausiai skatina Jus mokytis? (Galite pasirinkti Jums kelis priimtinus atsakymus)

Noras tobulėti;

Noras įgyti naujų žinių;

Noras mokytis universitete;

Noras studijuoti užsienio universitete;

Man patinka lyderiauti;

Manau, kad mokymo(si) kokybė turės įtakos mano karjerai;

Kuo bus aukštesni mano mokymo(si) rezultatai, tuo bus didesnės būsimos profesijos pasirinkimo galimybės;

Tėvai skatina siekti geresnių mokymo(si) rezultatų;

Mokytojai skatina siekti geresnių mokymo(si) rezultatų;

Šiais laikais be mokslo nieko gyvenime nepasieksi;

Kita (įrašykite).....

5. Ar dažnai Jūs be pateisinamos priežasties praleidžiate pamokas?

Be priežasties nepraleidžiu pamokų;

Praleidžiu pamokas tik dėl labai svarbių priežasčių;

Nedažnai praleidžiu pamokas;

Dažnai praleidžiu pamokas;

6. Įvertinti atsakymus „labai gerai“, „gerai“, „vidutiniškai“, „blogai“, „labai blogai“. Jums tinkantį atsakymo variantą apibraukite.

Klausimai	Labai gerai	Gera	Vidutiniškai	Blogai	Labai blogai
1. Kaip mokymas(is) šioje mokykloje atitinka Jūsų lūkesčius?	1	2	3	4	5
2. Kaip Jūs sutariate su mokytojais?	1	2	3	4	5
3. Kaip vertinate savo pamokų lankomumą?	1	2	3	4	5
4. Kaip vertinate mokymo(si) krūvį mokykloje?	1	2	3	4	5
5. Kaip, Jūsų nuomone, Jūs	1	2	3	4	5

atitinkate mokyklos reikalavimus?					
6. Kaip vertinate mokymo(si) kokybę?	1	2	3	4	5
7. Kaip, Jūsų nuomone, organizuojamas mokymo procesas?	1	2	3	4	5
8. Kaip vertinate Jūsų pasiekimų vertinimą?	1	2	3	4	5

7. Kurių dalykų mokymas(is) reikalauja daugiausia pastangų?

Tikslieji mokslai;

Humanitariniai mokslai;

Gamtos mokslai;

Visi dalykai sekasi gerai;

Mokymas(is) nereikalauja daug pastangų;

Šių dalykų (įrašykite).....mokausi papildomai pas korepetitorius.

8. Kokie dalykai geriausiai sekasi? (Įrašykite)

.....

9. Kokie dalykai nesiseka? (Įrašykite)

.....

10. Kas lemia mokymo(si) pasiekimus?

Asmeninės pastangos;

Mokytojas, jo mokymo pobūdis;

Individuali pagalba (korepetitoriai);

Mokyti padeda tėvai;

Mokyti padeda draugai;

Priklauso nuo dalyko sudėtingumo;

Lemia mokymo(si) proceso organizavimas, pamokų efektyvumas;

Dalyko turinys (vadovėlių, programų apimtis, sudėtingumas);

Kita (įrašykite).....

11. Kas įtakoja mokymo(si) sunkumus? (Galite pasirinkti Jums kelis Jums priimtinus atsakymus)

Sveikata;

Asmeninės pastangos;

Labai platus dalykų turinys;

Sudėtingas dalykų turinys;

Pamokų efektyvumas;

Asmeniniai gebėjimai;

Laiko trūkumas.

12. Pasirinkite tinkamiausią Jums atsakymų variantą.

<p>1. Mokykloje jautiesi:</p> <ul style="list-style-type: none">• labai gerai• pakankamai gerai• nelabai gerai• visiškai negerai <p>2. Ar jauti pasitenkinimą ir malonumą mokydamasis mokykloje?</p> <ul style="list-style-type: none">• nesaučiu• kai kada• labai dažnai• visada	<p>3. Ar jauti nerimą ir įtampą?</p> <ul style="list-style-type: none">• jaučiuosi ramiai ir saugiai• retai• dažnai• nuolat <p>4. Ar nusivylimą mokykloje?</p> <ul style="list-style-type: none">• visai nepatiriu• patiriu retai• patiriu dažnai• patiriu beveik nuolat
---	--

13. Jūsų nuomone mokymo(si) kokybė? (Galite pasirinkti Jums kelis priimtinus atsakymus)

Aukšti mokymo(si) rezultatai;

Pasiekti mokymo(si) tikslai;

Efektyvus mokymo(si) proceso organizavimas;

Mokymo(si) rezultatų atitikimas mokymo(si) standartams;

Viskas kartu.

14. Jūsų nuomone mokymosi motyvacija – tai?

Kas lemia norą mokytis;

Kas lemia pastangas mokytis;

Kas labiausiai skatina mokytis;

Kita (įrašykite).....

15. Jūsų nuomone, ar mokymo(si) motyvacija turi įtakos mokymo(si) kokybei?

Taip;

Ne;

Negaliu pasakyti;

Iš dalies.

16. Kas mažina mokymosi motyvaciją? (Galite pasirinkti Jums kelis priimtinus atsakymus)

Per daug sudėtingas mokymo(si) turinys;

Per sunkios užduotys;

Per greitas mokymo(si) tempas;

Mokymo(si) spragos;

Neįdomus mokymo(si) turinys

Neaktuali informacija, kurios, manau neprireiks gyvenime;

Per daug teorijos, mažai įdomių praktinių užduočių;

Neįdomus dalykų perteikimas;

Kita (įrašykite).....

17. Mokymo(si) motyvacija stiprėja, kai: (Galite pasirinkti Jums kelis priimtinus atsakymus)

Mokytis įdomu;

Nepavargstu ir visada jaučiuosi darbingas(-a);

Pamokose patiriu sėkmę;

Nauja mokymo(si) medžiaga;

Patraukli mokymo(si) forma;

Geri mokymo(si) pasiekimai;

Mokytojai vertina mokymo(si) pastangas;

Mokymo(si) pasiekimai vertinami objektyviai;

Gaunu mokytojų pagalbą, kai nesiseka ar nesuprantu.

18. Aš savarankiškai ir stropiai mokausi, kai: (Galite pasirinkti Jums kelis priimtinus atsakymus)

Man medžiaga yra įdomi;

Medžiaga man reikalinga;

Jeigu būsiu vertinamas (-a);

Žinau, kad konkrečių dalykų mokymo(si) pasiekimai lems mano tolimesnį mokymą(si).

19. Man patinka ruošti pamokas, atlikti užduotis, jei: (Galite pasirinkti Jums kelis priimtinus atsakymus)

Turiu nuotaikos;

Jei jų atlikimas reikalauja pastangų;

Yra mažai užduota;

Užduotis nesunku atlikti;

Užduotis suprantu;

Man patinka konkretus dalykas;

Užduočių atlikimas nereikalauja daug pastangų;

Užduočių atlikimas yra vertinamas;

Kita (įrašykite).....

20. Ar daug mokotės papildomai to, ko mokoma mokykloje?

Labai daug;

Gana daug;

Ne per daugiausia;

Visiškai nedaug.

21. Dažniausiai mokykloje taikomi šie mokymo(si) metodai: (Galite pasirinkti Jums kelis priimtinus atsakymus)

Aiškinimas;

Praktinės užduotys;

Darbas grupėse;

Projektai;

Diskusija;

Pasakojimas;

Minčių lietus;

Kūrybinės užduotys.

22. Darbas grupėse organizuojamas?

Kas savaitę;

Dažnai;

Retai;

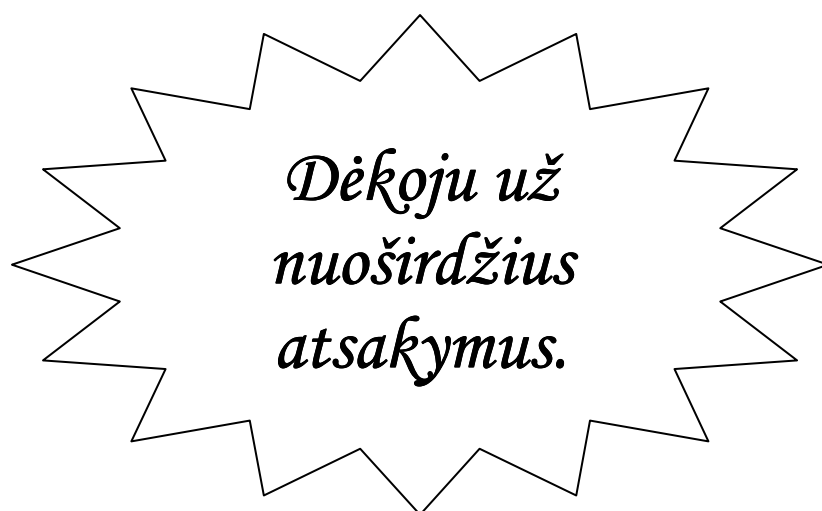
Darbas grupėse neorganizuojamas.

23. Ar dažnai būnate grupės lyderiu?

Dažnai;

Retai;

Nebūnu niekada.

Iškilius klausimams galite skambinti tyrimo organizatoriams tel: 867114971, arba rašyti el. paštu
inga_pakeltyte@yahoo.com

MOKAUSI * KL.1 Crosstabulation

		KL.1					Total
		labai gerai	gerai	vidutiniškai	blogai	labai blogai	
MOKAUSI miesto gimn	Count	14	19	62	2	0	97
	Expected Count	13,0	18,3	62,1	2,4	1,2	97,0
	% within MOKAUSI	14,4%	19,6%	63,9%	2,1%	,0%	100,0%
	% within KL.1	63,6%	61,3%	59,0%	50,0%	,0%	59,1%
	% of Total	8,5%	11,6%	37,8%	1,2%	,0%	59,1%
	Residual	1,0	,7	-,1	-,4	-1,2	
rajono gimn	Count	8	12	43	2	2	67
	Expected Count	9,0	12,7	42,9	1,6	,8	67,0
	% within MOKAUSI	11,9%	17,9%	64,2%	3,0%	3,0%	100,0%
	% within KL.1	36,4%	38,7%	41,0%	50,0%	100,0%	40,9%
	% of Total	4,9%	7,3%	26,2%	1,2%	1,2%	40,9%
	Residual	-1,0	-,7	,1	,4	1,2	
Total	Count	22	31	105	4	2	164
	Expected Count	22,0	31,0	105,0	4,0	2,0	164,0
	% within MOKAUSI	13,4%	18,9%	64,0%	2,4%	1,2%	100,0%
	% within KL.1	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	13,4%	18,9%	64,0%	2,4%	1,2%	100,0%

	Labai gerai	Gera	Vidutiniškai	Blogai	Labai blogai
Miesto gimnazija	14,4%	19,6%	63,9%	2,1%	0%
Rajono gimnazija	11,9%	17,9%	64,2%	3,0%	3,0%

MOKAUSI * KL.2 Crosstabulation

			KL.2				Total
			labai svarbią	svarbią	pakankamai svarbią	nesvarbią	
MOKAUSI	miesto gimn	Count	28	55	13	1	97
		Expected Count	28,4	53,8	12,4	2,4	97,0
		% within MOKAUSI	28,9%	56,7%	13,4%	1,0%	100,0%
		% within KL.2	58,3%	60,4%	61,9%	25,0%	59,1%
		% of Total	17,1%	33,5%	7,9%	,6%	59,1%
		Residual	-,4	1,2	,6	-1,4	
	rajono gimn	Count	20	36	8	3	67
		Expected Count	19,6	37,2	8,6	1,6	67,0
		% within MOKAUSI	29,9%	53,7%	11,9%	4,5%	100,0%
		% within KL.2	41,7%	39,6%	38,1%	75,0%	40,9%
		% of Total	12,2%	22,0%	4,9%	1,8%	40,9%
		Residual	,4	-1,2	-,6	1,4	
Total	Count		48	91	21	4	164
	Expected Count		48,0	91,0	21,0	4,0	164,0
	% within MOKAUSI		29,3%	55,5%	12,8%	2,4%	100,0%
	% within KL.2		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		29,3%	55,5%	12,8%	2,4%	100,0%

	Labai svarbią	Svarbią	Pakankamai svarbią	Nesvarbią
Miesto gimnazija	28,9%	56,7%	13,4%	1,0%
Rajono gimnazija	29,9%	53,7%	11,9%	4,5%

4 PRIEDAS

MOKAUSI * KL.3 Crosstabulation

		KL.3					Total
		sprendimą įtakojo tėvai	draugų įtaka	apsisprendžiau pats	gimnazijos mokymo(si) kokybė geresnė	kita	
MOKAUSI miesto gimn	Count	31	9	28	28	1	97
	Expected Count	27,2	8,9	29,6	30,2	1,2	97,0
	% within MOKAUSI	32,0%	9,3%	28,9%	28,9%	1,0%	100,0%
	% within KL.3	67,4%	60,0%	56,0%	54,9%	50,0%	59,1%
	% of Total	18,9%	5,5%	17,1%	17,1%	,6%	59,1%
	Residual	3,8	,1	-1,6	-2,2	-,2	
rajono gimn	Count	15	6	22	23	1	67
	Expected Count	18,8	6,1	20,4	20,8	,8	67,0
	% within MOKAUSI	22,4%	9,0%	32,8%	34,3%	1,5%	100,0%
	% within KL.3	32,6%	40,0%	44,0%	45,1%	50,0%	40,9%
	% of Total	9,1%	3,7%	13,4%	14,0%	,6%	40,9%
	Residual	-3,8	-,1	1,6	2,2	,2	
Total	Count	46	15	50	51	2	164
	Expected Count	46,0	15,0	50,0	51,0	2,0	164,0
	% within MOKAUSI	28,0%	9,1%	30,5%	31,1%	1,2%	100,0%
	% within KL.3	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	28,0%	9,1%	30,5%	31,1%	1,2%	100,0%

	Sprendimą įtakojo tėvai	Draugų įtaką	Apsisprendžiau pats	Gimnazijos mokymo(si) kokybė geresnė
Miesto gimnazija	32,0%	9,3%	28,9%	28,9%
Rajono gimnazija	22,4%	9,0%	32,8%	34,3%

MOKAUSI * KL.5 Crosstabulation

			KL.5				Total
			be priežasties nepraleidžiu pamokų	praleidžiu pamokas tik dėl labai svarbių priežasčių	nedažnai praleidžiu pamokas	dažnai praleidžiu pamokas	
MOKAUSI miesto gimn	Count		16	43	36	2	97
	Expected Count		13,6	45,5	36,1	1,8	97,0
	% within MOKAUSI		16,5%	44,3%	37,1%	2,1%	100,0%
	% within KL.5		69,6%	55,8%	59,0%	66,7%	59,1%
	% of Total		9,8%	26,2%	22,0%	1,2%	59,1%
	Residual		2,4	-2,5	-,1	,2	
rajono gimn	Count		7	34	25	1	67
	Expected Count		9,4	31,5	24,9	1,2	67,0
	% within MOKAUSI		10,4%	50,7%	37,3%	1,5%	100,0%
	% within KL.5		30,4%	44,2%	41,0%	33,3%	40,9%
	% of Total		4,3%	20,7%	15,2%	,6%	40,9%
	Residual		-2,4	2,5	,1	-,2	
Total	Count		23	77	61	3	164
	Expected Count		23,0	77,0	61,0	3,0	164,0
	% within MOKAUSI		14,0%	47,0%	37,2%	1,8%	100,0%
	% within KL.5		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		14,0%	47,0%	37,2%	1,8%	100,0%

MOKAUSI * KL.15 Crosstabulation

			KL.15				Total
			taip	ne	negaliu pasakyti	iš dalies	
MOKAUSI	miesto gimn	Count	78	3	12	4	97
		Expected Count	74,5	3,5	15,4	3,5	97,0
		% within MOKAUSI	80,4%	3,1%	12,4%	4,1%	100,0%
		% within KL.15	61,9%	50,0%	46,2%	66,7%	59,1%
		% of Total	47,6%	1,8%	7,3%	2,4%	59,1%
		Residual	3,5	-,5	-3,4	,5	
	rajono gimn	Count	48	3	14	2	67
		Expected Count	51,5	2,5	10,6	2,5	67,0
		% within MOKAUSI	71,6%	4,5%	20,9%	3,0%	100,0%
		% within KL.15	38,1%	50,0%	53,8%	33,3%	40,9%
		% of Total	29,3%	1,8%	8,5%	1,2%	40,9%
		Residual	-3,5	,5	3,4	-,5	
Total	Count		126	6	26	6	164
	Expected Count		126,0	6,0	26,0	6,0	164,0
	% within MOKAUSI		76,8%	3,7%	15,9%	3,7%	100,0%
	% within KL.15		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total		76,8%	3,7%	15,9%	3,7%	100,0%

	Taip	Ne	Negaliu atsakyti	Iš dalies
Miesto gimnazija	80,4%	3,1%	12,4%	4,1%
Rajono gimnazija	71,6%	4,5%	20,9%	3,0%